

Abya melóméló Jisós Kras ndere

MATYO

ásamé

Ukwéne antε Jisós Kras
(Luk 3:23-38)

¹ Gé ηwe mabó ukwéne antε Jisós Kras mpyáne mfwa Dεvid, Dεvid mpyáne Abraham. ² Abraham alu nte Asek, Asek alu nte Jakób, Jakób alu nte Juda ne aηmé bíí abi ande. ³ Ne Juda alu nte Pεres ne Sera, mmá bwó akamege Tama. Pεres alu nte Hεsrón, Hεsrón alu nte Ram. ⁴ Ne Ram alu nte Aminadab, Aminadab alu nte Nashyón, Nashyón alu nte Salmón. ⁵ Salmón alu nte Boas ne mma Boas akamege Rahab. Boas alu nte Obεδ, ne mmá Obεδ akamege Rut, Obεδ alu nte Jesse. ⁶ Jesse alu nte mfwa Dεvid.

Ne mfwa Dεvid alu nte Solomun, mmá Solomun abó abós mbε abá lé Uriya. ⁷ Ne Solomun alu nte Rehoboam, Rehoboam alu nte Abija. Abija alu nte Asa. ⁸ Asa alu nte Jehoshafa, Jehoshafa alu nte Joram, Joram alu nte Usiya. ⁹ Usiya alu nte Jotam, Jotam alu nte Ahas ne Ahas alu nte Hεsekya. ¹⁰ Hεsekya alu nte Manase, Manase alu nte Emós, ne Emós alu nte Josaya. ¹¹ Gébégé ápyené bós Isrēli né bé ájye ne εbwó né meló Babilón, Josaya abyε Jekonεya ne aηmé bíí abi ande.

¹² Ajyεgé ne bwó né Babilón, Jekonεya abyε Sheltyel, Sheltyel alu nte Serubabel. ¹³ Serubabel alu nte Abiud, Abiud alu nte Eliakim ne Eliakim alu nte Asòh. ¹⁴ Asòh alu nte Sadók ne Sadók alu nte

Akim ne Akim alu nte Eliud. ¹⁵ Eliud alu nte Eliassa, Eliassa alu nte Matan ne Matan alu nte Jakɔb. ¹⁶ Ne Jakɔb alu nte Josef, Josef ayi menɔ Meri. Meri abyε Jisɔs Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa. *

¹⁷ Mmyε ke nnó upyáne ukouko, manlɔ mbaá Abraham ókwóné mbaá Devid úlú nyá úfyáneúni. Manlɔ ntó mbáa Devid ókwóne gébégé ájyé ne εbwó né Babilɔn úlú ntó úfyáneúni. Ne mámanlɔ gébégé ájyé ne εbwó né Babilɔn kpaá te gébégé ábyεné Kras, upyáne úlú nyá ntó úfyáneúni.

Nebyε né Jisɔs Kras

(Luk 2:1-7)

¹⁸ Na ne nebyéné Jisɔs Kras nekené. Mma wuú akamege Meri. Josef abó akpε mambá Meri ayi alu mambyε Jisɔs, nsa nnó εbwó ákaá ujógéné atε, Meri agε nnó ji alu ne unε né utó Mendoó Ukpea. ¹⁹ Josef akaáge nnó Meri alu ne unε, élé ji Josef alú nyá cho né mbe ushu Esɔwɔ, akélé fɔ manchyε ji mekpo unɔ́ wɔ, ashuú manwá neba bwó bíbí. ²⁰ Nɔ́ere ji áférege depɔ etiré mbɔ, Esɔwɔ ató ekiénné wuú échwó gáre ji né gejya eké, “Josef mpyáne Devid, ófógé fɔ manse mendée wyε Meri né neba, néndé élé Mendoó Ukpea ne epyéé ji akpané unε. ²¹ Ne ji abyene nyé maá mende, ayi áférege nyε bɔ́ bíí né εfwyale εwé gabo achwɔ́ ne εwú. Getu eyigémbɔ, ɔ́bɔ mamfyε ji mabɔ nnó Jisɔs.” †

²² Unó bina uko úpyéé nnó ébé wáwálé nkane Esɔwɔ apyε Asaya muú ekpávε wuú ajɔ́ nnó, ‡

---

* **1:16** Elú wáwálé nnó: Kras, ula utene nnó Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa. † **1:21** Elú wáwálé nnó: Mabɔ Jisɔs matene nnó Muú yi áférege nyε bɔ́ bíí né εfwyale. ‡ **1:22** Elú wáwálé nnó: Asaya ajɔ́ depɔ etiré na ebele nya aɲme 750 ne ále sa ηwe Matyo.

23 “Wuúge, gembwénégé mendée gékpáne nye unε,
gébyé maá mende, ákuú nye ji nnó Emanuel.” Ula útené nnó, “Eσωω alu ne esé.”

24 Ne Josef ápégé géjyá ase mendée wuú Meri wyé ndere ekiénné Eσωω egaré ji. 25 Yémbω ebwó ákaá ujógéné ate wó, kpaá te Meri ábyené maá wuú mende. Ne Josef afyé ji mabω nnó Jisωs.

2

Ande abi ágií depǝré ambe, áchwǝ gé Jisωs

¹ Abyé Jisωs né meló Betelεhem, né gebagé mewaá Judiya, gébé eyigé Herǝd álú mfwa né gebagé mewaá eyígémbω. Abyegé Jisωs, ande fǝ abi ágií depǝré ambe átané né égbé ewé ημεέ étánege ákene áchwǝ né Jerosale ágige bǝó áké, ² “Maá meke ayi ábyené nnó ábé mfwa bǝó Jus alu fǝ? Ese degige mbǝ, gétúgé dégené membe wuú mbaá ημεέ étánege ayi áleré esé nnó ábyé ji, ne esé déchwǝ manógé ji.”

³ Mfwa Herǝd aké awuú mechǝ ewe, metǝó étýá ji mmu wyεmbǝ ntó ne épyéé ne bǝó Jerosale ako.

⁴ Mfwa Herǝd akuú, ánǝó baá ámpyé upe Eσωω ne ánleré mabé Eσωω, ebwó ako áchomé mbaá ama, agií ebwó aké, “Ndé mbaá ábǝó mambyé muú ayi ákuú ji Kras”?

⁵ Ashuú ji meko aké, “Abó mambyé ji né Betelεhem, fa gebagé mewaá Judiya.” Néndé, mbǝ ne Eσωω apye bǝó ekpávé bií ásáme nnó,

⁶ “Wǝ Betelεhem, né gebagé mewaá Judiya, yé elé wǝ alu kǝó, ǝpǝfǝ ηénéηéné né geluágé malǝ genwá ayi álu né mme Judiya.

Néndé, eta wyé ne mfwa átánege nyε ayi ágbárege
bɔ́ɔ ba Isrɛli,
nkane mémbamé mágónηme ápéle magónηme jíí.”

⁷ Ne Herod áwúgέ mbɔ, akú aηκεέ bimbo ájwólé bíbíí, agíí εbwó aké, “Gárege me gébé εyigé enyú dégéné membe yimbɔ né melɔ nyú tíí.” ⁸ Εφέε ne Herod átɔme εbwó aké, “Chóge né Betelɛhem démyémmyε dégέ mbaá ayi maá yimbɔ álú, dégege ji kérege meso, déchwó dégáre me nnó nyjé nnógé ji ntó.” ⁹ Ne aηκεέ bimbo áwúgέ genó εyigé mfwa yimbɔ ajɔ́ ne εbwó, áló manjyε. Ne ndere εbwó ájyέ ágé wyé membe yimbɔ ayi εbwó ábó ágene nkane ajyéε mbe, εbwó ákwólege ji meso. Akwónégé né Betelɛhem membe yimbɔ atené né mfaánebuú cho né gepú εyigé maá yimbɔ álú. ¹⁰ Εbwó ágegé membe yimbɔ εφέε, matɔ́ ágɔ εbwó dɔ́. ¹¹ Akpεgé né mmu gepú εyigémbɔ, ágé maá yimbɔ ne mmá wuú Mɛri. Εφέε ne átomé manó mme áchyé ji enogé. Ne ánené uba bwó áferé unó mabɔ áchyé ji, gémá gélú genógé gesεge ηka εyigé ákuú nnó gul, gémá gélú gefógé εmmá εwé εwyaá gebε gelógéló ne εyige fɔ gelú laménda ayi alú gefógé mawεé gebé gefɔ. ¹² Nkane aηκεέ bimbo ábelé ne utuú, Εσωω achwó kwéle εbwó mbeé né gejyá nnó εκage ákéré meso mbaá Herod. Εbwó ákoó meti εwéchá ne ájyέ né melɔ bwó.

Josef ne Mɛri ákpá Jisɔs ábó áfε né melɔ Ijip

¹³ Aηκε bimbo áwúlégé, εκiénné Εσωω ékwó Josef ushu né gejya, éjɔ́ ne ji εκέ, “Josef, Kwílé ka, kpa maá yina ne mmá wuú débo dejyέ né meló Ijip. Déjyεgé láge éwu kpaá tε bíí bí ngárege nyε enyú nnó dékéré meso. Néndé Herod ákelege maá yina

manwá.” ¹⁴ Josef apégé géjyá ne utuú bimbɔ, apye wyé nkane ekiénné Ɛsɔwɔ egaré ji eké. “Kpá maá yimbɔ ne mmá wuú ɔjye né Ijip.” ¹⁵ Akwónégé Ijip, ála wyé kpaá te gébégé mfwá Herɔd ágboó. Unó bi na úpye nnó depɔ etíré Ɛsɔwɔ ápye nnó muú ekpávé wuú agaré bɔ́ bíi débé wáwálé, nnó, “Nkú maá wa átané né Ijip.” *

Herɔd ajɔ́ nnó áwá baá ande

¹⁶ Herɔd agégé nnó áhkeé bimbɔ ábwólé ji, nchye anywóné ji mmu. Achyé meko aké, “Áwá baá ande ako né Betelehem né maló ayí kwókwólé, áló né baá abi ákwóné anmé ápea áshúlégé.” Herɔd ajɔ́ mbɔ gétúgé ji áferé nnó élé mé anmé ápea ayí ji agií áhkeé bimbɔ gébé eyigé ebwó ágené membe yimbɔ. ¹⁷ Mechɔ ewéna épyembɔ nnó, genó eyígé Jerimaya muú ekpávé Ɛsɔwɔ ájɔ́ gepye wáwálé. ¹⁸ Ajɔ́ nyá aké, “Meko negbo átané né meló Rama ne gejamégé elúlú ne dámpepe. Rashel alili baá bíi, bɔ́ áfyéé ji metɔ́ nnó ágó magbo, akámégé gétúgé baá bíi abi ágboó.”

Josef ne Mɛri ákeré meso ne Jisɔs né Nasaret

¹⁹ Herɔd ágboógé, ekiénné Ɛsɔwɔ ekwó Josef ushu né géjyá né Ijip, ²⁰ eké “Josef, kwilé ka ókpá maá yina ne mma wuú, enyú dékéré meso né mme Isrèli. Bɔ́ abi ákelege manwá ji ágboó.” ²¹ Josef apégé, ase maá yimbɔ ne mmá wuú áfé né mme Isrèli. ²² Yémbɔ ji áwúgé nnó Achelɔs ase gefwagé nte wuú Herɔd né gebagé mewaá Judiya, abó efo manjye wyé. Né gejya eyígé ji áma gé, Ɛsɔwɔ ákwelé ji mbeé nnó ajye né gebagé mewaá Galilíi. ²³ Ne

* **2:15** Elú wáwálé nnó: Meló ñwe ewé na etané né ñwe Hosea 11:1.

Josef ajye jwóle né meló Nasaret ewé élú né gebagé mewaá eyigémbó. Mechó wé epye nnó genó eyígé Eṣṱwṱ abó apye nnó muú ekpávé wuú agaré bṱó bií gébé wáwálé nnó, “Bṱó ákuú nye ji nnó muú Nasaret.”

3

Mekomejṱó ayi Jṱn menwyaá bṱó manaá Eṣṱwṱ ágarége

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jṱn 1:19-28)

¹ Né gébé eyigémbṱ, ndere Jisṱs alu né Násaret, mende fṱ ayi akuú ji Jṱn menwyaá bṱó manaá Eṣṱwṱ, aló mangaré mekomejṱó Eṣṱwṱ né mashwṱne né gebagé mewaá Judiya aké,
² “Kwṱrege matṱó nyú délyá gabo néndé gébé eyigé Eṣṱwṱ ágbárege gefwa ne bṱó bií géla kwṱkwṱlé.”
³ Jṱn yina ne Asaya muú ekpávé Eṣṱwṱ ágarége nyá átomé ne jíí nnó,
 “Muú fṱ abene mbṱ né mashwṱne aké,
 ‘Kwygege meti Ata dakene,
 nyaáge éwú ébé cho’.”

⁴ Gefṱgé nkúu eyígé Jṱn abó afyé ájo ne bya mpṱ mashwṱne. Awélé ekandá mekṱ menya né gebwe jíí, ne menyéé wuú alu nyá lé égomé ne nwyṱó.
⁵ Ne gejamége bṱó áchwṱ manwú mekomejṱó ayi Jṱn agárege. Bṱó bina átané Jerosale, ne gebagé mewaá Judiya meko ne maló mako ayi álú kwṱkwṱlé ne ebéé Jodan. ⁶ Ndere ebwṱ áshuú ekúu né gabo ayi ebwṱ ápyéé, Jṱn awyaágé ebwṱ manaá Eṣṱwṱ né mmu ebéé Jodan.

⁷ Ndere Jṱn agárege mbṱ, agé gejamége ekwṱ bṱ Farasi ne ekwṱ bṱ Sadusi fṱ ndere áchwṱó nnó ji awyaá ebwṱ manaá Eṣṱwṱ, aké ne ebwṱ, “Enyú

mmyo! Ndé muú agaré enyú nnó, dekage bó efwyale ewé Esowo achwó tó?” ⁸ Yéndemuú nyú apyégé unó ebí úleré nnó akwóré metóó wuú alyá gabo wáwálé. ⁹ Déferégé fó nnó, dekage déjwóle déli mmye nnó, elé esé délú upyáne Abraham dékágé bó efwyale ewé echwóó. Kaáge wáwálé nnó, Esowo akage pye mataá yina ábwólé upyáne Abraham. ¹⁰ Ye nana, enyú debó mankaá nnó, ábwéé mé etóó mfaá mango yéndé genóó ne makaka eyigé gélágé womé umpomé ulóúló ásóré áfóme mmu mewe. ¹¹ Me nwyage enyú ne manaá Esowo mamimami manleré nnó, enyú dékwóré matóó nyú. Yémbó, muú fó achwó mbó me meso, ayi áneá gemé apwó me, nkwané yé muú ayi mkpane unó uká bií wó. Achwógé, awyage nye enyú ne Mendoó Ukpea ne mewe. ¹² Achwóó nyé ne ékóriyá né ebwó wuú mánychá esa. Anerégé ashwané nye matoó alá pópó, afye esa né mmu uba abelé. Ne ukwóó ebi uláá akpane agbe né mewe ewé élá nómegé. *

*Awyaá Jisós manaá Esowo
(Mak 1:9-11; Luk 3:21, 22)*

¹³ Ewyaá yé wó, Jisós atané gebagé mewaá Galilií achwó né ebéé Jodan mbaá Jón nnó awyaá ji manaá Esowo. ¹⁴ Yémbó, Jón abó ashya ne ajóó ne Jisós aké, “Nnó me nchwó eta wyé owyaá me manaá Esowo, wó oma ochwó eta wáa?” ¹⁵ Jón ájógémbó, Jisós ashuu ji meko aké, “Gó éwú ébé mbó nana, elóme nnó dépyé yéndégenó eyigé Esowo akélege. Eféé ne Jón ákamé manwyaá Jisós manaá Esowo.”

* **3:12** Elú wáwálé nnó: Mendoó Ukpea echwóge muú né mmye, echyge ji eshye mampye utóó Esowo, mbántó ne mewe esóó yéndé gabo ayi muú ápye epye ji akpea.

16 Τένέτένέ ayi áwyaá Jisṓs manaá Ἐσωῶ, atané mmu nnyi, aké apele mfaánebuú anené, agé Mendó Ἐσωῶ éshúlege nkane gepwine ne echwó téne ji mmyé. 17 Ne meko atané mfaánebuú aké, “Gé maá wa na, ngboó ne ji, apyéé metṓṓ egṓṓ me.”

4

Danchṓmeló ammua Jisṓs (*Mak 1:12, 13; Luk 4:1-13*)

1 Ἐφέέ Mendóṓ Ukpea έpye Jisṓs afé né mashwṓne nnó danchṓmeló ammua ji. 2 Jisṓs abelé έwu usaá ndṓ upea, utuú ne ηwṓmésé ayi alá nyéé menyéé wó ne mesa aló mammye ji. 3 Gébé eyígembṓ ne danchṓmeló áchwó jṓṓ ne ji aké, “Mbṓgé wṓ ṓlu Maá Ἐσωῶ, garé mataá áyina ábwólé ntoó bred.” 4 Jisṓs ashúú ji meko aké, “Ásá mmu ηwe Ἐσωῶ nnó, menyéé jiji fṓ wó awyaá eshye mángbaré geηwáge mekwaá wó, yéndé mekomejṓṓ ayi Ἐσωῶ ajṓṓ awya ntó eshye mangbaré geηwáge mekwaá.” 5 Ajṓṓgé mbṓ, danchṓmeló ase ji afé né Jerosale melṓ ukpea, abelé ji né melu ewé élú tete mfaá echa upe Ἐσωῶ. *

6 Ne aké ne ji, “Mbṓgé wṓ ṓlu Maá Ἐσωῶ, nyó chṓ mme, néndé ásá né mmu ηwe Ἐσωῶ nnó, ‘Ἐσωῶ atṓme nyε makiénné jíí nnó áchwó ábámé wṓ’, áma sá nnó:

‘Agbárege nyé wṓ né amu bwṓ chánchá nnó ókagé ótó enṓṓ geká né ntaá.’ ”

7 Jisṓs ashúú ji meko aké, “Nṓgba, me nyogé fṓ néndé, ásá ntó né mmu ηwe Ἐσωῶ nnó, ‘Mekwaá

* **4:5** Elú wáwálé nnó: Bṓṓ Jus áferé nnó Jerosale alú melṓ ukpea bwṓ néndé, echa upe Ἐσωῶ elú nyá wye. Echa upe Ἐσωῶ eléré né eta bwṓ nnó Ἐσωῶ alú fa mme.

ákpelégé f3 Nte wuú Eṣṣwṣ mankpea ji nnó ápyé genó.’ ” ⁸ Alyágé eféé, danchṣmeló ama akpá ji áfé né mfaá mékwé ewé éhṣgé dṣó ne aleré ji malṣ mme mako ne gefwa eyi gélú wyé. ⁹ Ne alérégé Jisṣ mbṣ, ajṣó ne ji aké, “Menchyege nyε wṣ unó bina uko mbṣgé ṣtogé manó mme ṣnogé me.” ¹⁰ Jisṣ anyá ji aké, “Kwilé me ushuú, wṣ danchṣmeló, ása mmu ηwe Eṣṣwṣ aké, “Ṣbó manógé élé Nte wyε Eṣṣwṣ jimbií ne ṣkpáné wyε lé ji defwe.’ ” ¹¹ Ajógé mbṣ, danchṣmeló alyá ji afé. Éféé ne makiénné Eṣṣwṣ áchwó pṣó Jisṣ.

Jisṣ alṣ utṣó bií né Galilii

(Mak 1:14, 15; Luk 4:14, 15)

¹² Jisṣ áwúgé nnó ápyε Jṣn menwyaá bṣó manaá Eṣṣwṣ áfyéé denṣ, alyá gebagé mewaá Judiya akeré né gebagé mewaá Galilii. ¹³ Ajyégé, ábelé f3 né Nasaret dṣó wṣ, akoó kóge ajyé jwólé né Kapanṣ melṣ ewé élú né mapea gentoógé mewaá Galilii né gebagé mewaá Sebuloṣ ne Naftali. ¹⁴ Eṣṣ epyεmbṣ nnó genó eyigé Asaya muú ekpávé Eṣṣwṣ asamé gébé wáwálé nnó,

¹⁵ “Mme Sebuloṣ ne mme Naftali, mme ayi álú meti ebeé mega, né égbé ebeé Jodan, gebagé mewaá Galilii eyigé gejamégé bṣó abi alá pṣ bṣó Jus ájwólege wyε. ¹⁶ Bṣó abi ábó álú mmu gemua ágé gekpékpégé geṣgbó. Ne bṣó bi álú nya mmu manoó negbo, nana geṣgbó gégené, ebwṣ átane meti.”

¹⁷ Eló né gébé eyígémbṣ, Jisṣ alṣ mangaré bṣó mekomejṣó Eṣṣwṣ aké, “Kwórege mataṣ nyú délya gabo nénde, gébé eyigé Eṣṣwṣ ágbárege gefwa jii ne bṣó géla kwókwólé.”

*Jis̄as akú baá utóó bií ani abi mbe
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)*

¹⁸ Bií fɔ, ndere Jis̄as akéne né mbále ebeé mega ewe elu né Galilií, agé áh̄mé ápea mmá ama, nte ama. Ama akamege Simun ayi ákuú ji ntó nnó Pita, ne men̄mo wuú Andru. Ebwó áh̄m̄ée utófó bwó, elé álu áwáné meshuú. ¹⁹ Jis̄as ajóó ne ebwó aké, “Kwólege me, n̄lerege nȳe enyú, ndere ákpálege b̄óó eké meshuú.” ²⁰ Tené̄tené yimb̄o Simun ebwó ne meso wuú Andru ályaá utófó bwó ne ákwólé ji. ²¹ Ndere Jis̄as ályá efeé ajȳéé mbe gachȳe, áma gé áh̄m̄ó abif̄o ápeá J̄emsi ne J̄on men̄mo wuú ebwó álú baá Seb̄edee. Álu né mmu ékp̄ée ne nte bwó Seb̄edee átóme upaá utófó bwó. Akuú ebwó nnó ákwóle ji. ²² Jis̄as ajóó gé m̄b̄o, yé gébé ách̄o wó ályá ekp̄ée mbaá nte bwó ne ákwólé ji.

*Jis̄as alerege, agarege mekomej̄óó Es̄ow̄o ne apȳe
b̄óó mamée dtóoge
(Luk 6:17-19)*

²³ Ne Jis̄as akené gebagé mewaá Galilií geko. Ndere akene, alerege b̄óó mekomej̄óó Es̄ow̄o, né mmu macha mmyemenene bwó. Agarege ebwó abya melómél̄s̄ ndere Es̄ow̄o ágbárege gefwa ne b̄óó bií. Ama apȳe b̄óó abi ameeé mamée ufóó ufóó átóoge. ²⁴ Abya yi apȳe ngó Jis̄as akwó kpaá akwóné gebagé mewaá Siriya geko. B̄óó ákpáne b̄óó bwó ako abi ámeeé mameé úfóó úfóó ne abi áḡene efwyale d̄óó áchwó eta wuú nnó ápȳe ebwó átoó. Né geluágé b̄óó bina, abif̄o áwyá aló nch̄ȳe, abif̄o ákwéne usasa ne abif̄o ámeeé uchanchi. Jis̄as apȳe ebwó átoó. ²⁵ Ewena épȳegémb̄o, gejamégé b̄óó ako

abi átané gebagé mewaá Galilií ne gebagé mewaá eyige ákuú nnó maló áfya ne Jerosale ne Judiya né egbé ebéé Jodan, ebwó ako álo mankwólége Jisós. †

5

Jisós alerege bós mekomejós Esowó né mfaá mekwé

¹ Jisós ágégé gejamégé bós abi áchwós ma-toómatoó né mbaá ayi ji alú, akwó ajye jwale mfaá mekwé. Ne baá utós bií ájwolé áno ji mme.

Jisós alerege mejé ewé wáwálé
(Luk 6:20-23)

² Ne alo mánleré ebwó aké: ³ “Esowó ajé bós abi ágené nnó mbógé ji alá pó ebwó ápó yé genó; néndé gefwa eyigé Esowó ágbárege ne bós bií gelú eyigé bwó. ⁴ Esowó ajé bós abi alú ne masome, néndé Esowó áfyéé nyé ebwó metós. ⁵ Esowó ajé bós abi alá sélé gemége bwó eke genó, néndé mme meko abéé nyé awe bwó. ⁶ Méjé elu ne bós abi áwyaá matós mampye genó eyigé Esowó akélege, néndé ji apyéé nyé ebwó ápye genó eyigé ebwó akélege. ⁷ Esowó ajé bós abi ágene bós meshwe, néndé Esowó ntó agene nyé ebwó meshwe. ⁸ Esowó ajé ebwó abi áwyaá matós mmu pópó, néndé ágene nyé Esowó ne ame bwó. ⁹ Esowó ajé bós abi ámmyéé nnó bós ábé nesó ne ate, néndé, ákuú nyé ebwó nnó baá Esowó. ¹⁰ Esowó ajé bós abi bós ámyé amu ne ebwó gétúgé ápye unó ebí Esowó akélege néndé gefwa eyigé Esowó ágbárege ne bós bií gelu eyigé bwó. ¹¹ Méjé elu ne enyú abi bós áju enyú mashye mmye, enyú abi ámmyéé amu ne enyú detúdetú ne enyú

† 4:25 Elú wáwálé nnó: Maló afya yina, élé Dekapolis.

abi ama ájóoge ufóó unó uboubo ebi úlú gebyó eta nyú gétúgé dékwólegé me. ¹² Bége lé ne metóó megómegeó ne nechóchó, néndé, gekpékpé gé nsá nyú alu né mfaánebuú. Kaáge ntó nnó mbó ne ámye nyá amu ne bóó ekpávé Eṣṣwá abi ábóó mbe ne enyú.”

Jisṣ alerege nnó áṅkwále bií álú eké mega ne geṅgbó mbaá bóó mme

¹³ Enyú bi delu áṅkwále baá délu eke mega mbaá bóó mme meko, yémbó mbógé mega élá pó sé ne ugó bií, ápyéé mbó nnó ne ugó bií ukéré? Efulé sé yé genó, éla lé genó eyigé ágbéle dafye bóó ájyále ne uka. ¹⁴ Enyú delu geṅgbó mbaá bóó mme meko, wye ndere melo ewé átené mfaá mékwe éla ebí gé fó mangé. ¹⁵ Mbóntó ne muú alwé gé étuléká alá abóó fó gesá ákwéré ewú. Yémbó, álwé gé éwú aṅma ewú mfaá mbaá yi égénege yéndémuú né mmu gepú ágené. ¹⁶ Wyembó ntó ne éṣme nnó délyá geṅwáge nyú gé gégéné gé eké mewé mbaá bóó ako, nnó yéndémuú ágé uló melu ebí enyú dépyé ne áfé gé Nte nyú Eṣṣwá muú alu né mfaánebuú.

Jisṣ alerege bóó depóré mabé Mosis

¹⁷ Déferé gé fó nnó me mbó nchwó élé mánchó mabé Mosis ne unó bi bóó ekpávé Eṣṣwá ábó áleré. Nchwó lé nnó mpye unó ebí mabé yimbó ájóó úbé wáwálé. Nchwó fó mánchó ájí wó. ¹⁸ Ngarege enyú wáwálé nnó, téé mfaá ne mme ábyeé, ye eké ké genó eyigé áférege né mabé Mosis yina gépó yé geṅéné nnó, kpaá téé unó uko ebi ásámé úbéé nye wáwálé. ¹⁹ Ne yéndémuú ayi abyaá eké ké genó né mabé ayi, nnó epófó genó, ne álérege ntó nnó bóó ábyá gé ewu, abeé gembyáṅkwó gé muú né gefwa

eyigé Esɔwɔ ágbarege ne bɔ́ bií. Yémbɔ muú ayi ábélege mabé Esɔwɔ ayi, ne alerege ntó bɔ́ nnó ábélegé áji abeé nyé gekpékpégé muú né gefwa eyigé Esɔwɔ ágbárege.*

²⁰ Ngarege enyú wáwálé nnó mbɔ́gé enyú delá fyéé mekpo mambele mabé Esɔwɔ depwɔ ekwɔ bɔ́ Farasi ne ánléré mabé Esɔwɔ wɔ́, degene fɔ́ meti mankre né gefwa eyigé Esɔwɔ ágbárege ne bɔ́ bií cháchá.

Jisɔs alárege depɔ́ré metɔ́ usɔ́

²¹ Enyú debɔ́ déwú nyá nkane ebé Mosis ejɔ́ mbaá ukwéne ante sé nnó, ékagé muú áwá nte. Muú ayi ápyeé mbɔ́, akpéne nyé unɔ́ mpa. ²² Yémbɔ me ngarege enyú nnó, yéndémuú ayi abɔ́ metɔ́ usɔ́ ne nte menmé akpene nyé unɔ́ mpa eso. Ne muú ayi ashyéé nte menmé nnó, “wɔ́ ɔlu waá?” Akpene nyé ntó eso ewe kpaá. Ne muú ayi ajɔ́gé ne nte menmé ntó nnó, “Wɔ́ genjekenégé muú” akpene mmu mewé ewé élá nómegé. ²³ Ne ndere elúmbɔ́, ébégé nnó muú abɔ́ echyε manchyé, né mbaá ayi áchyége echyε Esɔwɔ, ne atεge nnó apyε genɔ́ eyi gesɔ́ menmé wuú metɔ́, ²⁴ ályá echyε ewémbɔ́ eféé, abɔ́ kre mbe ajyé akwyé depɔ́ ne menmé wuú, ne achwɔ́ achyé echyε wuú mbaá Esɔwɔ. ²⁵ Muú abɔ́gé efwyale ne muú mawámé wuú, akamégé fɔ́ ji ajyε ne ewú né eso. Akwyé depɔ́ ábé meko ama gemεge nnó ajyε né eso. Nénde, álá pyε mbɔ́ wɔ́, gébé gékoógé ajyεgé ne ewú né eso, afyε nyé ji né amú mempané mpa. Ne mempané mpa afyε ji né amú

* **5:19** Elú wáwálé nnó: Bɔ́ Jus ákuú gefwagé Esɔwɔ nnó gefwagé mfaánebuú gétúgé ebwɔ́ áfɔ́ mantya mabɔ́ Esɔwɔ, detú detú.

bɔɔ bɔ nku, ne bɔɔ nkú áfyεé nyε ji denɔ. ²⁶ Ne kaáge wáwálé nnó alaá né denɔ etirémɔ, kpaá te ákwóle ujwɔɔ bimbɔ uko.

Jisɔs alárege depɔré ulɔ ne neba manwá
(*Mat 19:9; Mak 10:11, 12; Luk 16:18*)

²⁷ Enyú debɔ dewú nyá nkane εbé Mosis εjɔɔ nnó muú ákwegé ulɔ. ²⁸ Yémbɔ me ngarege enyú nnó, muú ayi apéle mendée dómee, ne abɔɔ nkyaá né metɔɔ wuú mambelé ne ji, akwe mé mbɔ lé ulɔ ne mendée yimbɔ né mmu metɔɔ wuú. ²⁹ Ne ndere elúmbɔ, mbɔgé dambɔɔnni wyé ayi εbwɔnyε apyε nnó ókwé εbé Esɔwɔ ju ji ɔfére, néndé élú galógáló nnó gepɔgé menyammyε génó wɔ, ne nnó ɔbé ne upɔɔ mmyε uko, ójyé né mewε εwé élá nómégé. ³⁰ Ne mbɔgé εbwɔnyε wyé épyé wɔ nnó ókwé εbé Esɔwɔ, sɔ éwú ɔfómé, néndé élú galógáló nnó jɔgé menyammyε wyé génó ne nnó menyammyε wyé mekomeko ákpé mmu mewε εwé élá nómégé. ³¹ Enyú dewú nyá nnó εbé Mosis εjɔɔ éké muú akage wá neba ne mendée wuú mbɔgé achyεgé ji mekpó ηwε. ³² Yémbɔ me ngare enyú nnó, muú ayi awáne neba ne mendée wuú εwé mendée wuú álá kwe ulɔ wɔ, muú yimbɔ apyε nnó mendée wuú akwé ulɔ mbɔgé abagé menɔ ayi chá. Ne yε ndé mende ayi abagé mendée ayi menɔ wuú alya ji neba akwé ntó ulɔ.

Jisɔs alárege depɔré manyémeno

³³ Enyú debɔ déma wú nyá nkane εbé Mosis εjɔɔ ne ukwéne ante sé nnó, ékágé muú anyémeno mampyε genó εyige gélá pɔ ji metɔɔ mampyε. Muú abɔ mampyε genó εyigé ji ányémeno né mbε ushuú Esɔwɔ nnó apyεé. ³⁴ Yémbɔ me ngarege enyú nnó

ékagé muú akele kaṅka, ye ébéle mannkú mabɔ mfaánebuú, néndé élé geluɔge Ɛsɔwɔ. ³⁵ Yé ébéle mankele ákú mme néndé mme alu gelú ɛyige Ɛsɔwɔ ánérege uká bíi wyé ágbéegge mmye, ne muú akelégé akú ye Jerosale néndé ele Ɛsɔwɔ mfwa yi kpaá ne abɔ́ meló Jerosale. ³⁶ Ne ékagé muú akélé yé mekpɔ wuú néndé ákágé bwɔle eṅkaá méjwé ema ébé pópó yé lé megilí. ³⁷ Kámélé nnó “Ɛ é” mbɔgé genó gélú ɛyigé wɔ ɔkamege ne shya ntó nnó, “Ngba” mbɔgé genó, gélú ɛyige wɔ ɔshyáa. Yéndégenó ɛyigé ɔmage gbéé né mfaá ɛyina getané mbaá danchɔmeló.

Jisɔs alerege nnó ékagé muú ashúú gabo mfaá gabo

(Luk 6:29, 30)

³⁸ Ɛnyú debó dewú nyá ntó nnó ébé Mosis éké muú anigé dambɔ́nnnyi nte menmémé, ánií ntó awuú. Ne yé amugé nénjéné nte, ámu ntó eníí. ³⁹ Yémbɔ me ngarege ɛnyú nnó, ékagé muú ashúú gabo mfaá gabo. Ne muú adogé wɔ égbé etaá ewé ebwɔnye, bwólé ewé fɔ ntó ado. ⁴⁰ Ne mbɔgé muú aké akélege mampye mpa ne wɔ nnó ase nkú wyé ayi mmu, chyéé ji chonchó ne ayi dafye. ⁴¹ Mbɔgé muú bee agbarégé wɔ nnó ɔkpá metuú wuú ɔjye mkpa neke ama, chó ne ji mkpá neke épeá. ⁴² Muú akɔgé wɔ genó, chyéé ji géji ɔnyogé. Ne muú achwɔgé nnó ɔpwó ji genó ntó ɔshyagé, pwó ji gejí.

Bó gejeé ne bɔ́ mawáme

(Luk 6:27, 28, 32-36)

⁴³ Ɛnyú debó déwú me nnó ébé Mosis éké, “Gbógé ne bɔ́ abi dényéé détuége ne ebwó ne paáge bɔ́ abi alá kíí ɛnyú.” ⁴⁴ Yémbɔ me ngarege ɛnyú

nnó bógé gejeé ne bɔ́ɔ mawámé nyú, dénénemmye mbaá Ɛsɔwɔ nnó aje bɔ́ɔ abi ámmye amu ne enyú. ⁴⁵ Depyege mbɔ, debeé nye baá Nte enyú muú alú né mfaánebuú. Ji apyéé m̄m̄méé étyéé mbaá bɔ́ɔ abi ápyéé galógál ne abi apyéé gabogabo, ne manaá nnó akwéné mbaá bɔ́ɔ abi ápyéé unó bi ji ákélege ne abi alá pyéé. ⁴⁶ Ne mbɔgé enyú dégbóo lé ne bɔ́ɔ abi ágboó ne enyú, ndé nsá ayi enyú debɔ́ɔ wyéé? Pó wyémbɔ ntó ne ánselé nká makpo apyéé? ⁴⁷ Ne mbɔgé enyú dedoo lé abya ne bɔ́ɔ abi denyéé detúge ne ebwɔ́, nde mechó ewé enyú depye mbɔ ewé muú alá pyéé? Yé bɔ́ɔ abi alá pó bɔ́ɔ Jus; mbɔntó ne ápyéé. ⁴⁸ Né gétú eyigé na debó mambé cho ndere Nte enyú muú alú né mfaánebuú álú.

6

Jisɔs alerege nkane débɔ́ɔ mampyéé unó Ɛsɔwɔ dela lerege mmye né mbe ushu bɔ́ɔ

¹ Yémbɔ Jisɔs alérégé aké, “Sége gébé nnó ékágé délérégé mmye né mbe ushuú bɔ́ɔ nnó ágené enyú gétúgé unó Ɛsɔwɔ ebi depyéé. Muú apyéé mbɔ, abɔ́ɔ fɔ́ nsa ayi nte nyú né mfaánebuú áchyege. ² Getu eyigembɔ, yéndégébé muú nyú aké apoóge mbya muú ekagé ádó makánka melóméló nkane bɔ́ɔ démbwólé ápye, né macha mmyemenene, ne metɔ́ melɔ́ nnó bɔ́ɔ áfégé ebwɔ́ nnó álú bɔ́ɔ aláál. Me ngarege enyú wáwálé nnó mamféé ayi bɔ́ɔ áfégege mbɔ ebwɔ́ gé le áwu bwɔ́ nsa ne ebwɔ́ abɔ́ɔ me mbɔ. ³ Ndere elúmbɔ, muú nyú aké apoóge mbya muú, apoó gefɔ́ eyigé yéé muú ayi álu kwókwólé ne ji alá kaágé. ⁴ Nnó mampoó ayi dépoóge mbya muú abe bíbí. Deké dépyembɔ, nte

nyú muú alú mfaánebuú agene yéndé unó bi bɔ́ ́pyéé bíbí achyege nyé nyú nsá.”

Jisɔs alerege nkane muú abɔ́ manemmye mbaá
Esɔwɔ

(Luk 11:2-4)

⁵ Jisɔs afe mbe mánleré aké, “Ne yéndégébé, enyú deké denenemmye, dénégé fɔ́ eké bɔ́ abi ábwólégé gemege bwɔ́ néndé, ebwɔ́ ágbɔ́o mantené téné né macha mmyemenene ne mapeá anɔ́ mati ánenemmye nnó bɔ́ ágéné ebwɔ́. Me ngarege enyú wáwálé nnó mange ayi bɔ́ ágéne mbɔ́ ebwɔ́, gé le áwú bwɔ́ nsá ne ebwɔ́ ábɔ́ me mbɔ́.
⁶ Ndere elúmbɔ́, yéndégébé muú nyú aké ákélege manemmye, aje akpe mmu gepú jíí, mbaá ayi jí abeé jimbíí, agbé gepú, anemmye mbaá nte wuú Esɔwɔ ayi alá géne jí ne amɛ. Ne nte wuú ayi agene yéndé unó bi bɔ́ ́pyéé yéndé mbaá, achyege nyé jí nsá. ⁷ Ne muú nyú aké anenemmye ájɔ́gé mejɔ́ ewé alá pɔ́ ne mekpo ne ula ndere bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus ́pyéé. Gétúgé ebwɔ́ áferege nnó ájɔ́gé mejɔ́ dɔ́ ne Esɔwɔ awú mmyemenene bwɔ́. * ⁸ Débégé fɔ́ eké ebwɔ́, néndé nte nyú Esɔwɔ akaá mé genó eyigé dékélege gemégé nnó degíí jí. ⁹ Ne yéndégébé déké denenemmye nege na, Nte esé Esɔwɔ, wɔ́ yí olú mfaánebuú, pyé mabɔ́ mmyé mábé ne énogé. ¹⁰ Pye gefwa jyéé géchwɔ́. Pye bɔ́ apyegge elé genó eyigé wɔ́ ókelege fa mme nkane ́pyéé né mfaánebuú. ¹¹ Chyégé esé menyéé yí dékélege bíí ne bíí. ¹² Jinte gabo yí ese dépye eta wye ndere ese ntó déjigente gabo yí bɔ́ ́pyéé eta esé. ¹³ Okamégé esé dékpé né

* **6:7** Elú wáwálé nnó: Esɔwɔ ayi bɔ́ ubeé ánenemmye, ́pɔ́fɔ́ Esɔwɔ ayi abɔ́ mfaá ne mme.

mmuameno ayi apye esé dékwéne né gabo. Yémbò féré esé né amu danchomeló. †

¹⁴ Mbò ne débòò manemmye. Né ebege ojigé nte gabo yi ate bòò apyé ne eta wyé, Nte wye Esòwò né mfaánebuú ajigé ntó nte gabo wye yi apyé.

¹⁵ Yémbò alá jinte gabo ayi ate bòò apyé né eta wyé wó, Nte wyé Esòwò ajigé nyé fó ntó nte gabo wye yi apye.”

Jisòs alerege nkane debòò manlyáge menyéé kpékpé gétúgé depòré Esòwò délá lérégé mmye

¹⁶ “Ne yéndégébé deké délyage menyéé kpékpé gétúgé depòré Esòwò, ekagé déla meshwemeshwe nkane bòò abi ábwólégé gemegé bwó apyéé. Ebwó aláá meshwemeshwe eké bòò abi ágene efwyale, nnó bòò ákaá nnó ebwó ályá menyéé kpékpé. Me ngarege enyú wáwálé nnó mangé ayi bòò ágene mbò ebwó, gé le awu bwó nsá ne ebwó ábòò me mbò.

¹⁷ Ne ébege muú nyú alyagé menyéé kpékpé gétúgé depòré Esòwò, áshwóné ushu bií, áwaá maweeé, ne achá mejwé wuú. ¹⁸ Muú nyú apyegé mbò, bòò ákágé fó nnó alyá menyéé kpékpé, élé Nte wuú Esòwò muú akaáge unó bi bòò apyéé bíbí ne akaáge nyé. Ne Nte wuú Esòwò muú agéne yéndégenó eyigé ji apyéé bíbí, achyegé nyé ji nsá.”

*Ekágé muú abya Esòwò gétúgé unó mme
(Luk 12:32-34)*

¹⁹ “Ekagé désélé gefwage nyú dékwígé fa mme, mbaá ayi baá menya ne nfrákánj ányéé nye geji, ne ánjó ntó ágyále gepú ákpe ákpá yendé genó.

† **6:13** Elú wáwálé nnó: Ukwene bò ñwe abifo áké, Nénde gefwa jyé, uto bye ne ñgò wye úlú te kwyakwya ne kwyakwya Amen.

²⁰ Genó eyigé yéndemuú abóó mampye gelu nnó ábélé gefwa ji né mbaá yi Esowó mbóó gefwa alú, mbaá yi baá menya ne nfrákán alá kaágé anye ne ánjó ntó alá kágé gyá gepú ákpá yendégenó.”

²¹ Nénde, mbaá ayi muú ábélege gefwa jíí, eféé ntó ne metóó wuú ebéé.

Jisós alerege bóó gengbógé menyammye
(Luk 11:33-36)

²² “Amé mekwaá álu eke etúlékán né menyammye wuú meko. Ne mbógé amé jyé álú chánchá, ebyennó menyammye wyé meko abéé ne gengbó. ²³ Ne ebege amé jyé ala apó chánchá menyammye wyé meko akwene gemuagemua. Ne mbógé genó eyi gepye wó ógéne mbaá gekwege gemua, ébyennó menyammye wyé meko alu mmu gekpekpégé gemua.”

Jisós alerege nkane débóó mambé ne Esowó ne unó mme
(Luk 12:22-31)

²⁴ “Muú ama ákágé kpá fó defwé mbaá bóó apea gébé gemaá. Apyégémbó, apaá nyé ama agboó ne ayifó. Ne ánogé nyé ama abyaá ayifó. Enyú dekáge nóge fó Esowó ne nka gébé gemaá. ²⁵ Gé ula bi ngarege enyú nnó déchyege fó gemeye nyú efwyale, désómégé nnó dényé nyé ndé? Dényuú nyé ndé? Ne defyéé nyé ndé? Genwáge mekwaá gepwó menyéé wó? Ne menyammye mekwaá apwóó mandeé mamfyé wóó? ²⁶ Pége denywóné, detí depené menyéé, deferege ne débélége mbwé, yémbó nte nyú muú álu né mfaánebuú achyege detí menyéé, nnó enyú denéá geme depwóó deti wóó? ²⁷ Déchyege fó gemeye nyú efwyale, ndé muú

nyú ayi mesóme wuú ekáge gbée yéé bií uma né amḡme ayi Eṣṱwṱ achyé enyú nnó débélé fá mme? ²⁸ Ulannó déchyége gemége nyú efwyale gétúgé mandeé? Pége dégé unṱṱ mewaá ebi úkome ukoó ulṱṱ ndere úwéné, úpyé fṱ utṱṱ, ukwyége ye mandeé. ²⁹ Yémbṱ ngarege enyú wáwálé nnó ye Mfwa *Solomun ayi abó awyá unó uko, apó ye ne nkú ayi alṱmé akwṱné ukoó ebi unṱṱ bina. ³⁰ Mbṱgé Eṣṱwṱ achyége bya mewaá bina ukoó ulṱṱ. Bya ebi fina úlú ube geyá úgbṱ átuú áfyé mewé, deféré nnó ákágé chyéé fṱ enyú mandeé apwṱ ndere ji apele bya mewaá? Metṱṱ ewé enyú defyéé ne Eṣṱwṱ éḡenéné kpaá épwṱ amu. ³¹ Désómégé sé déshaágé mmye nnó dényé nyé ndé? Dényuú nyé ndé? Ne defyéé nyé ndé? ³² élé bṱṱ abi alá pṱṱ bṱṱ Jus ne anerege matṱṱ né ufṱṱ unó bina. Kaágé nnó Nte nyú Eṣṱwṱ muú alu mfaánebuú akaá me nnó debṱ mambe ne ubi uko. ³³ Ne bṱṱge mbe dékelé kpé meti ewé Eṣṱwṱ abeé mfwa nyú depyége unó bi ji ákélege, depyége mbṱ, achyége nyé enyú unó bina uko. ³⁴ Ne déchyége fṱ efwyale né menyammye enyú désómégé gétúgé unó bi geyá, yéndé bií uwyá eti depṱ eti déchwṱṱ ne ubi. Desége fṱ efwyale ewé bií ebi chá décho ne ewe fina.”

7

Dépagé mpa bṱṱ ne metṱṱ usṱṱ

(Luk 6:37, 38, 41, 42)

¹ “Dépagé mpa ate ne defya, nnó ékagé Eṣṱwṱ apa awe nyú. ² Néndé gefṱṱ eyigé dépane mpa ate, wyémbṱ ntó ne Eṣṱwṱ ápáne awu nyú. Gefṱṱ eyigé démege genó déchyége muú, mbṱntó ne ámege nyé

áchyé ényú. ³ Ulannó óchérege ekéké gabo ayi alu eke maá gejwaá né dambóónnyi nte menmé wyé ɔla ɔfyé mekpo ne gabo ayi alu eke mekwɔkwɔ né dambóónnyi awye wɔmbɔɔ? ⁴ Epyembɔ nnó ne ɔjɔ ne menmé wyé nnó, 'Léré me nféré wɔ maá gejwaá ayi alú wɔ né dambóónnyi' ayi ɔlá géné mekwɔkwɔ ewé ekwere wɔmbɔɔ né dambóónnyi? ⁵ Wɔ muú dembwólé bɔ kpé mbe féré ntó mekwɔkwɔ ewe elú wɔ né dambóónnyi, ɔké ɔgene mbaá chájéné ne ɔféré ekéké gejwaá ewé elú menmé wyé né dambóónnyi.

⁶ “Débɔgé fɔ unó Eɔwɔ déchyé mbaá bɔɔ abi álá bɔɔ gébé ne ji wɔ. Alu eké bɔ mammye. Depyegé mbɔ abwɔlege mmye áno ényú. Débɔgé fɔ genó gelógélɔ déchyége mbaá bɔɔ abi álá eké ukwende, depyegé mbɔ ájyárege geji ne uká ábulé né utwɔntwɔ.

Jisɔs alerege nnó ɔké ɔkelege genó, gií Eɔwɔ né mmyemenene

(Luk 11:9-13)

⁷ “Gige wyé Eɔwɔ gige, achyegé nyé ényú unó bi dekelege, kelege wyé kelege ápye nyé ényú degé ubi. Dóoge wyé menombi doó, anénege nyé ényú ewú. ⁸ Néndé muú yi agigé genó, asele nyé, ne ayi akelégé, agene nyé, ne muú yi adogé menómbí, anénege nyé ji éwú. ⁹ Ndé muú nyú ayi maá wuú agigé ji bɔed áchyége ji ntaá? ¹⁰ Ne ye ebe elé nnó agíi ji meshuú áchyége ji mmyɔ? * ¹¹ Mbɔgé ényú ákwaá abi délú bɔɔ nchye, dechyegé unó ulóúlɔ mbaá baá nyú, ndé gepye ne Nte nyú Eɔwɔ muú

* **7:10** Elú wáwálé nnó: Bɔɔ Jus aseé manye mmye.

alu né mfaánebuú alá chyégé unó ulóúló mbaá bọ́ abí ágígé jì ubi?

¹² “Depọ deko etire menjọ́ mbọ́ delú nnọ́, pyégé etá bọ́ wyé genọ́ eyígé dekélege nnọ́ ápye eta nyú. Gé mémma mechọ́ ewé mabé Mosis ne bọ́ ekpávẹ́ Ẹsọwọ́ ábọ́ ásamé na.

Menómbi mamkpe né genwá eyi gélá gebyéé élú māmále

(Luk 13:22-30)

¹³ “Kọ́ogé né menómbi ewé élú māmále néndé ewé muú akogé wyé ajye né meti negbo elu fuú. Ne gejamégé bọ́ ákwólege le éwú. ¹⁴ Yémbọ́ menombi ewé muú ákóge wyé ájyẹ́ né meti genwá eyi gélágé byé élú māmále ne meti ewémbọ́ épọ́ kọ́kọ́ge. Ne bọ́ abí ágene ewu ája wọ́.

Genọ́ ne umpomé bíi

(Luk 6:43, 44)

¹⁵ “Sége gébé ne bọ́ gebyọ́ abí áké álú bọ́ ekpávẹ́ Ẹsọwọ́. Ọ́gegé ebwọ́ né amẹ́ álú nyameé eké magónneme, nsanjí élé ukwaála. ¹⁶ Dekage nyé ufọ́ bọ́ ebi ebwọ́ álú né gepọ́ eyigé ebwọ́ áwyaá, wyé ndere ákágé genọ́ né umpomé bíi. Muú ákágé jye fọ́ né dą́nsọ́ ákyé gempomé eyigé gegọ́. Muú ajye fọ́ né agbọ́jélé ákyé geloge sokoro. ¹⁷ Unọ́ ulóúló uwọ́me umpomé ulóúló, ebi uboubo uwọ́me umpomé uboubo. ¹⁸ Genọ́ gelógéló géwómé fọ́ umpómé uboubo ne eyi gebogebo géwómé fọ́ umpomé ulóúló. ¹⁹ Ne yéndé genọ́ eyi gélágé wómé umpomé ulóúló mbọ́ mekọ́ ákele geji ásoré áfyé mewẹ́. ²⁰ Mechọ́ ewé me njọ́ mbọ́, elú nnọ́, dékaáge nyé bọ́ gebyọ́ abí áké álú bọ́ ekpávẹ́ Ẹsọwọ́ né gepọ́ eyigé ebwọ́ áwyaá.

*Jis̄as agarege nyé b̄ó abif̄o nnó ji akaágé ebw̄ó
(Luk 13:25-27)*

²¹ Jis̄as ama jye mbe mánj̄ógé aké, “Ép̄óf̄o yéndémuú ayi akúu me ‘Ata Ata’, ne anyéé nyé gefwage Es̄ow̄o. Ele b̄ó abi ápyé genó eyigé nte wa Es̄ow̄o muú alu né mfaánebuú akélege ne anyé nyé geji. ²² Ne bií mpa Es̄ow̄o úkw̄onégé, b̄ó áj̄óge nyé ne me aké, ‘Ata Ata! P̄o nnó esé ne Es̄ow̄o apye dégare ná b̄ó mekomej̄ó ayi atané eta wuú né mab̄o myéé? Déma débuú gejamégé aló nchye ne déma depyéé ntó ukpekpe unó né mab̄o myéé?’ ²³ Bií bi m̄b̄o ngarege ebw̄ó gb̄ógónó nnó, ‘Kw̄ilege me ushuú enyú b̄ó abi déla pyéé unó bi Es̄ow̄o akélege, nkágé f̄o enyú!’

*Uf̄ó ántené upú áped̄a
(Luk 6:46-49)*

²⁴ “Ne yéndémuú ayi awuúge unó bi ngare m̄b̄o uko ne ápyéé ndere áj̄ó alu eké muú dén̄gá ayi áténé gepú j̄í né mfaá etárávé; ²⁵ yé manaá ákwe, mannyi akpe, ne mbyo amyé gepú eyigémb̄o gekwene f̄o, gétúgé áténé géj̄í né mfaá etárávé. ²⁶ Ne yéndémuú ayi awúu mekomej̄ó wa yina, ne alá pyéé f̄o ndere akélege; alu eké, gen̄kenegé muú ayi atané gepú j̄í né mfaá ges̄ó. ²⁷ Manaá ákwegé, mannyi ákpegé, mbyo ammyegé, gepú eyigémb̄o gékwé mme kpakpa!”

Jis̄as alerege nkane muú ayi aj̄ógé es̄ó

²⁸ Jis̄as anérégé manj̄ó dep̄o etire na, gejamégé b̄ó abi álú éféé ála mano mekpo fuú né gef̄ó eyíge ji álerege, ²⁹ néndé álerege ne ncha ayi atane mbaá Es̄ow̄o ép̄óf̄o eke ánleré mabé Es̄ow̄o.

8

Jisɔs apye muú ubá atóó
(*Mak 1:40-45; Luk 5:12-16*)

¹ Jisɔs ánerégé mánlɛre unó bina né mfaá mekwé áshulé mme. Gejamégé bɔ́s ákwólé ji. ² Aké ápéle muú ubá fɔ́ achwó tó ji mánó mbe ushu, anɛ ji mmyɛ aké, “Ata mbɔ́gé ɔ́kelege, pye me nkpea.” *
³ Jisɔs anyaá ebwɔ́ wuú ata ji aké, “Me nkelege, ubá byé ubyé, kpea.” Ténéténé yimbɔ́ mende yimbɔ́ akpea. ⁴ Jisɔs ajóó ne ji aké, “Ekagé ópye muú fɔ́ akaá genó eyi gépye ne wɔ́. Chó léré lé mmyɛ jyé mbaá mémpyé upɛ ɛsɔ́wɔ́ áchééré agé nnó ɔ́tóó. Ne chyéé genó eyígé ebé Mosis éjɔ́ó, mampye bɔ́s ákaá nnó ɔ́tóó.”

Jisɔs apye maá defwé muú kpaá bɔ́s bee Rom atóó
(*Luk 7:1-10*)

⁵ Jisɔs afé né meló Kapanɔ́m, ákwónégé wyé, muú kpaá bɔ́s bee né Rom ajye báne Ji ne alɔ́ mánɛ ji mmyɛ, nnó apóó ji. ⁶ Aké, “Atá maá defwé wa amee, akɔ́re ala mmu bélé ne ubalé.” ⁷ Jisɔs ajóó ne ji aké, “Nchwó pyé nyé ji atóó.” ⁸ Ne muú kpaá bɔ́s bee yimbɔ́ aké, Ata nfu yé muú fɔ́ ayi ókpéne gepú ɛyá wɔ́, yémbɔ́ wɔ́ jɔ́ó lé genó ne maá defwé wa atoge nyɛ. ⁹ Elé mentó nwyá bɔ́s kpakpa né mbe, abi me nwúu ne ebwɔ́. Ajóógé ne me nnó, “Mpye genó eyi, mpye. Ne nwyá ntó bɔ́s bee abi áwúu ne me.” Yé ayi ndé ne njóóge ne ji nnó, “Chó fa ajye, njóógé ne yimbɔ́ nnó chwó we, achwó.” Ne

---

* **8:2** Elú wáwálé nnó: Né gepɔ́gé bɔ́s Jus muú aké amee uba, ásele ji nnó alú debadeba né mbe ushu ɛsɔ́wɔ́. Apó sé muú ayi áchóme mmyɛ ne atɛ, ne ákamegé fɔ́ nnó ji akpe né mmu echa upɛ ɛsɔ́wɔ́.

njǎǎgé ntó ne maá defwé wa nnó pye eyi, apyéé géji. ¹⁰ Jisǎs awúgé mbǎ, byǎ uwǎ ji mmu. Abwǎlé mmye ajǎǎ ne bǎǎ abi ákwǎlege ji aké, “Ngarege enyú wáwǎlé nnó, me nlú danǎgé muú ayi áfyéé metǎǎ ne me na, yéé ébélé né Isreli. ¹¹ Ngarege enyú nnó gejamégé bǎǎ átánege nyé né umε malǎ mme mako ájwǎlé chónchó ne ukwene ante se, Abraham, Asek ne Jakǎb manye gefwa eyigé Esǎwǎ ágbárege. ¹² Ne gejamégé bǎǎ Isreli abi gefwa eyigé na gebǎ gélu eyigé bwǎ áfomege nye ebwǎ dafyé ála mmu epinyá gemua álili, ányéé mǎnjéné.” ¹³ Jisǎs ánerégé manǎǎ unó bina ajǎǎ ye ne muú kpaá bǎǎ bee yimbǎ aké, “Kéré meso né gepú jyéé, ǎkamé nnó Esǎwǎ akaáge pye maá wyé atóó, chǎ yéndégenó gébéé wyembǎ.” Wye ndere Jisǎs ajǎǎ mbǎ maá defwé yimbǎ atóó.

*Jisǎs apye gejamégé bǎǎ mamée atóó
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

¹⁴ Ne Jisǎs alyaágé eféé, afé né gepúgé Pita, ndere akpené mmu, agé mmá mendée Pita né mfaá ukwǎ bélé, amée njaja gefwine. ¹⁵ Jisǎs ajye tá ebwǎ wuu. Ténéténé yimbǎ gefwine gebyé ji mmye, akwilé ka akéle menyéé achyé ji. ¹⁶ Nkwale akwǎnégé bǎǎ áchwǎ ne gejamégé bǎǎ bwǎ abi aló nchye áchyége ebwǎ efwyale mbaá Jisǎs. Ne Jisǎs ányá aló nchye bimbǎ ne mekomejǎǎ wuu, átané bǎǎ bimbǎ mmye ne apye abi ámée ako atóó. ¹⁷ Jisǎs apye unó bi nnó genó eyigé Asaya muú ekpávé Esǎwǎ ájǎǎ nyá átome ne ji gebé wáwǎlé nnó, “Aferé esé né ubale, apye mamée se ábyé.”

*Gerwágé áhkwǎlé Jisǎs
(Luk 9:57-62)*

18 Jis̄s agégé nkane gejamégé b̄óó géchwó n̄óó ji mme, ajóó ne baá utóó bíí aké, “Déchyaá gentógé mewaá deyyé egbé né.” 19 Gemεge nnó εbwó áchyaá, menleré mabé εσωω f̄o, achwó mbaá Jis̄s aké, “Ménleré, nkelege nnó me nkwólégé w̄o déjyégé yéndé mbaá ayi oyyé.” 20 Jis̄s ashúú ji meko né nekanémejóó aké, “Ushua úwya ambu ayi úbélege wyé, denwyóné dewyaá anywa ne me Maá Nte Mekwaá mpó ye ne melu ewé nshwórege mekpo ngbeé mmyε.” 21 Ne maá utóó Jis̄s ayi ama ajóó ne ji aké, “Ata gó nyyé nníi kpé nte wa ne nchwó.” 22 Jis̄s ashúú ji meko aké, “Gó b̄óó abi álú éké áwuú b̄ó ánií mewu bwó, w̄o kw̄ole me.”

*Jis̄s anyá mbyonnyi atené
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)*

23 Ndere Jis̄s akpene mmu ékpe, baá utóó bíí ákwólé ji nnó áchyaá ájye égbé géntoógé mewaá. 24 Ndere εbwó áchyaáge, mbyonnyi metometo átané mbelepo al̄o mammyε. Amyε kpaá apye ηgbannyi ado ékpe εla mankemanke, yémb̄o Jis̄s áb̄o abelege ji gejyá. 25 Ne εbwó ájye peé ji aké, “Ata poó εsé, déchwó nó nnyi.” 26 Jis̄s ajóó ne εbwó aké, “Défóó ndé? Metóó ewé enyú défyéé ne me épó ne un̄o.” Ajóógé mb̄o akwilé ka, anyá mbyo nnyi yimb̄o nnó áténé! Atené, mbaá akwené t̄omeé. 27 Mech̄o ewé épyε baá utóó bíí ála mano mekpo fuú ájóóge ne ate aké, “Ndé gefógé muú ná, ayi ányáge yé mbyo nnyi ne ngba nnyi áwuú ji?”

*Jis̄s abú aló nchye átané ande f̄o apeá mmyε
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)*

28 Jis̄s ne baá utóó bíí áchyagé gentoógé mewaá, áfé né gebagé mewaá Gadaren. Akwónégé éwu,

ande fɔ ápeá abi aló nchye áchyege ebwó efwyale átane né manómé bó mbaá ayi ebwó ájwálege áchwó báne Jisɔs. Ande bimbo ápye efo kpaá te bɔ́ akámégé sé mánkógé né meti ewémbɔ. ²⁹ Nɔ́ere ebwó ágené Jisɔs, ábɔ mánkálegé áké, “Wɔ́ Maá Eɔ́wɔ, ɔ́bɔ ndé mechó ne esé? Ɔchwó chye esé efwyale ayi gébége eyige Eɔ́wɔ áchye esé géláge kwɔne wó?” ³⁰ Eké épyembɔ, nfɔ́né mekwende fɔ nébɔ́ nényéé éféé kwókwólé, ³¹ aló nchye abi álú ande bimbo né mmye áne Jisɔs mmye áké, “Mbɔ́ge ɔ́buúge esé, te esé déjye dékpé né nfɔ́né mekwende eniné mbɔ.” ³² Jisɔs ajɔ́ yé ne abi áké, “Tánége déjye.” Aló nchye bimbo átané ájye kpé nfɔ́né mekwende eníné mbɔ né mmye. Eféé mbɔ nfɔ́né mekwende eniné mbɔ nésɔ́ ne gatélé, né shulé mékwé né kwe mmu gentoóge mewaá né nyú manaá négbo. ³³ Ambamé mekwende eyimbo, ágégé ndere epyeé, ábɔ gatélé áfé né melɔ ágaré genó eyi gépyeé ne ande bimbo. ³⁴ Awúgé mbɔ, melɔ meko etané manjye báne Jisɔs, égégé ji éne ji mmye nnó ályaá mewaá bwó.

9

Jisɔs apye muú úchánchi atoo (Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Jisɔs alyágé bɔ́ melɔ Gadaren, ákeré meso né mbále gentoógé mewaá, akpe ekpée achyaá afé né melɔ ewé ji ájwálege wyé. ² Akwónégé wyé, bɔ́ fɔ ákpá muú úchánchi fɔ né uló áfé ne ji eta wuú nnó apyé ji átoó. Ne Jisɔs ágégé nnó bɔ́ bimbo áfyéé matɔ́ ne ji wáwálé nnó ji akaáge pye muú úchánchi yimbo atoo, áké ne mende úchánchi

yimbɔ, “Maá wa, gbaré metɔ́, ɔ́fɔ́gé, ájiīnte gabo wyéé.” ³ Ewéna epye ánléré mabé Eɔwɔ fɔ abi álú wyé álɔ mangígé ate nnó, “Mende yina abɔ́ fɔ maméé mmye ne Eɔwɔ wɔ́.” ⁴ Jisɔs akaá genó eyigé ebwɔ́ áférége, ne agiī ebwɔ́ aké, “Ulannó enyú déwya uféré uboubo né mmu matɔ́ nyú? ⁵ Ndé gelu pere manjɔ́, ‘Nnó ájiīnte gabo wyé’, waá manjɔ́ nnó, ‘Kwile téné ké?’ ⁶ Nkelege mámpye enyú dékaá nnó Maá Nte Mekwaá awyaá utó fa mme manjinte gabo mekwaá. Eféé ajɔ́ yé ne muú úchánchi yimbɔ́ aké, “Kwilé ka kpa uló byéé chó mmu.” ⁷ Muú úchánchi yimbɔ́ atóó, akwilé ka akpá uló bií awulé né gepú jiī. ⁸ Bɔ́ ágéégé genó eyigé pyé, efɔ́ ékwɔ́ ebwɔ́ matɔ́. Alɔ mamféégé Eɔwɔ gétúgé gefɔge utó ebi ji achyéé akwaá.

*Jisɔs akuú Levi ndere maá utɔ́ wuú
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ Jisɔs alyágé mbaá yimbɔ́, ákene ájyéé, agé mende fɔ ayi akamege Matyo ménselé nkamakpo. Ji ajwólé né melú utɔ́ wuú, Jisɔs akuú ji aké, “Kwólé me.” Ne akwilé ka alɔ mankwólé ji. ¹⁰ Ewyágé, Matyo ane Jisɔs né gepú jiī, ndere Jisɔs ajwɔle ányéé menyéé ne baá utɔ́ bií, gejamégé ánselé nkamakpo ne bɔ́ ubeé áchwɔ́ bane bɔ́ Jisɔs ányéé menyéé ne ebwɔ́. ¹¹ Bɔ́ Farasi fɔ ágéégé mbɔ́, agiī baá utɔ́ Jisɔs aké, “Ulannó ne ménléré enyú anyéé menyéé ne ánselé nkamakpo ne bɔ́ ubeé?” ¹² Jisɔs awúgé genó eyigé ebwɔ́ agiī baá utɔ́ bií, ató ebwɔ́ neka aké, “Bɔ́ abi alá meé, ákélégé fɔ muú uka, élé abi ámeé ne ákélege.” ¹³ “Chóge dégi dékaá genó eyigé ηwe Eɔwɔ agaré esé. Asá wye nnó, genó eyigé me nkélege, gelu nnó ákwaá ágene ate meshwe épófɔ

upe manpyege eta wa. Kaáge nnó nchwó kú f3 b33 abi álú cho né mbe ushu Es3w3 w3, nchw3 lé mánkú b33 abi ápyeé ubeé.”

*Nkwé manlya menyéé kpékpé
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

¹⁴ Baá ut33 J3n ménwyaá b33 manaá Es3w3 áchw3 gí Jis3s áké, “Ulannó esé ne b33 Farasi délyáge menyéé kpékpé gétúgé dep3ré Es3w3 ne baá ut33 byé alá pye f3 mb3”? ¹⁵ Jis3s ashúú ebw3 meko aké, “Nnó ájeé men3 neba ályage menyéé kpékpé ayi men3 neba alu ne ebw3? Cháchá. Yémb3 gébé gebéé nye eyígé men3 neba alá b3é nyé sé ne ebw3, éféé ne ályáge nyé menyéé kpékpé né mbo3 gébé gétúgé dep3ré Es3w3.” ¹⁶ Ne muú akaágé sé f3 gebagé ndeé geké akw3mé embu né ndeé eyi gekwéne. Apyegé mb3, gebagé ndeé eyigémb3 génywerege nye gépye ndeé yimb3 egyalé d33. ¹⁷ El3mé f3 ntó nnó muú akpá mm33 make áfáné mmu ukwéne un3 mm33 ebi akwyéé ne mek3 menya. Apyegé mb3, mm33 mimb3 mabene nyé mapye ukwene un3 mm33 ebimb3 ugb3 ne mm33 mawule mme. Muú ab3gé mm33 make afyéé lé né mmu un3 mm33 uké. Apyegé mb3 mm33 ne un3 mm33 ubéé nye chánéné.

*Maá Jar3s ne mendée ayi ataa nku Jis3s
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)*

¹⁸ Ndere Jis3s alú j33ge ne ebw3, aké ápele, muú kpaá f3 achw3 kwé ji uká, al3 manj33 ne ji aké, “Maá wa ayi mendée agbo mb3 wye nana. Nné w3 mmye, Ata chw3 nere ji ebw3 mmye, apege nye.” ¹⁹ Jis3s akwilé ka ne baá ut33 bií ákw3le mende yimb3. ²⁰ Ndere ájy3é, mendée yi agéne me efwyale

dɔ́ ayi manó mabɔ matanégé ji mbe málé aɲmé áfyá ne ápeá, achwó ji né meso ata manó nku wuú. ²¹ Elé ji abɔ aferé me né metɔ́ wuú nnó, “Mbɔgé ntagé yé lé nku wuú, ntoge nyε.” ²² Jisɔs abwólé mmyε agé mendée yimbɔ ajɔ́ ne ji aké, “Gbaré metɔ́ maá wa, ɔtoó gétúgé ɔfyéé metɔ́ wyε ne me.” Ténéténé yimbɔ mendée yimbɔ ató. ²³ Jisɔs akoó yé afé né gepúgé muú kpaá yimbɔ. Akwónégé né gepúge Jarɔs, agé bɔ́ ndere álíle ne gejamégé abifɔ nkane ákwéle ubeé áfómege ambya. ²⁴ Ajɔ́ ne εbwó aké, “Chógé, mesó mendée yina agbo wó, abelege lé géjyá.” Jisɔs ajɔ́gé mbɔ, bɔ́ bimbɔ álɔ manjwáné ji jwané. ²⁵ Ne Jisɔs ábúgé bɔ́ bimbɔ ako átánégé dafyε, ákpe mmu ágbaré εbwɔ mesó mendée yimbɔ, apyε ji apeé, akwilé ka. ²⁶ Ne ngó mechó εwéná akwó akwóné malɔ mako né gebagé mewaá εyígembɔ.

Jisɔs apyε bɔ́ ame nónómé apea ágéne

²⁷ Ndere Jisɔs alyaá gepúgé Jarɔs ajyεé, bɔ́ ame nónómé fɔ apea álɔ mankwólégé ji ábeége aké, “Jisɔs, Mpyáne Devid gé εsé meshwε.” ²⁸ Jisɔs akwónégé né mmu gepú εyigé ji ajwólege ande bimbɔ ájyε báne ji. Jisɔs agii εbwó aké, “Nnó εnyú défyéé matɔ́ ne me nnó nkage pyε εnyú dégéne?” Akamé aké, “Ata défyε.” ²⁹ Akámégé mbɔ, Jisɔs ata ame bwó aké, “Ébé wyé ndere εnyú défyéé metɔ́ ne me.” ³⁰ Bɔ́ bimbɔ álɔ mángéné mbaá. Ne Jisɔs aji εbwó εtu aké, “Ékagé dépyε muú ákaá mechɔ εwena.” ³¹ Yémbɔ ájyégé ákage cho metɔ́ ápyε ngó Jisɔs akwó akwóné malɔ mako gétúgé utɔ́ bí ji apyε εta bwó.

Jisɔs apyε mbú ajɔ́ge mejɔ́

³² Ne wye ndere ande bina makpó ápeá ályáá ájyéé, bɔ́ fɔ́ áchwɔ́ ne muú fɔ́ mbaá Jisɔs ayi meló nchye apyé ji álaá mbú. ³³ Jisɔs ábúgé meló nchye yimbɔ́, mbú yimbɔ́ alɔ́ mejɔ́ manjógé. Ne gejamégé bɔ́ abi álú éféé ágégé mbɔ́, matye mawá ebwɔ́ meno alɔ́ manjógé áké, “Délú danjé gefógé genó eyina gepyé fana né melɔ́ Isrɛli.” ³⁴ Yémbɔ́ bɔ́ Farasi ájɔ́ áké, “Élé danchɔ́meló mfwa áló nchye ne achyéé ji uto nnó ábúgé áló nchye”.

Jisɔs agéne bɔ́ meshwe

³⁵ Jisɔs alyage eféé akene ajyéé né malɔ́ ayi kɔ́kɔ́ ne ayi kpakpa, alerege bɔ́ mekomejɔ́ Éswɔ́ né mmu macha mmyemenene bɔ́ Jus. Ama agarege ntó bɔ́ abya melóméló nkane Éswɔ́ ágbárege gefwa jí. Apyéé ntó bɔ́ abi ámeé mamée ufɔ́ufɔ́ átóoge. ³⁶ Ndere Jisɔs agéné gejamégé bɔ́ abi áchwɔ́ eta wuú, meshwe akwɔ́ ji metɔ́ dɔ́ gétúgé bɔ́ bímbɔ́, néndé efwyale bwɔ́ ejaá dɔ́, alá mbyambya eké mágóηme ayi alá pɔ́ ne mémbamé. ³⁷ Éféé ne ájɔ́ ne baá utɔ́ bíí áké, “Mbwé mamferé ajá dɔ́ ne bɔ́ utɔ́ abi áférege ája wó. ³⁸ Nége mmye mbaá Éswɔ́ mbɔ́ mekɔ́ nnó atɔ́ bɔ́ utɔ́ abifɔ́ nnó áchwɔ́ áferé mbwé wuú.”

10

Jisɔs ajya áηgbá bíí áfyáneápeá (Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Ne bíí úma Jisɔs akuú áηgbá bíí áfyáneápeá, áchwógé achyéé ebwɔ́ uto ebi ábuú aló nchye né mmye bó ne mampye bɔ́ abi ámée mamée ufɔ́ ufɔ́ átóoge. ² Gé mabɔ́ áηgbá Jisɔs áfyáneápeá na. Ayi mbe akamege Simun (ákúú ji ntó nnó Pita)

ne menmó wuú Andru, Jemsi ne Jøn baá Sebēdee.
³ Filip ne Batolomyo, Tōmasi ne Matyo ayi álú ménselé ñkamakpo, Jemsi maá Alfās, Tadiyōs ne
⁴ Simun muú ukógé ayi ammyéé nnó bɔ́ bii ábē mmyemmye bwó ne Judas Iscarot ayi achyéé Jisās mankwaá.

*Jisās ató àṅgbá áfyáneápeá nnó ápye utɔ́ bii
 (Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)*

⁵ Jisās agare ebwó bina aké, “Mentōme enyú dafye. Déjyéé mbɔ dékpegé fɔ maló bɔ́ abi alá pɔ́ bɔ́ Jus ye né gebagé mewaá Samariya. ⁶ Chóge lé né mbaá bɔ́ Isrēli. Ebwó álú eké mágóṅme ayi ánome. ⁷ Dégáregé ebwó nnó gébé eyigé Esɔwɔ ágbárege gefwa ne bɔ́ bii géla kwókwólé. ⁸ Pyéége bɔ́ mameé átóogé, peége bɔ́ abi ágboó ákérégé né genwá, pyéége ntó bɔ́ ubá átóogé, búge áló nchye abi áchyéégé bɔ́ efwyale né mmye. Nchyéé enyú utó mampye unó bi, déchyé ñka wó, chóge dépyégé ntó mbaá bɔ́ dégigé ñka. ⁹ Ekagé déjyé ne yéndé gefóge ñka né mmu uba nku nyú. ¹⁰ Muú nyú ákpagé fɔ gébagé neke, yé ébélé nkú ayichá, yéé unó uká ne metó neke, néndé ábó manchyé muú utɔ́ genó eyigé ji abɔ́ mambé ne géjí. ¹¹ Yéndé melo ewé dékpené, kélege muú yi ábɔ́ gejeé mansē enyú nnó déjwɔle ne ji, jwɔlége wye eféé kpaá te délyáge melo ewémbɔ. ¹² Dekpegé mmu gepú eyimbɔ, támege bɔ́ abi álú mmu nnó, ‘Méjé Esɔwɔ ébé ne enyú.’ ¹³ Ne mbɔgé bɔ́ abi álú mmu ásegé enyú cháñéné, nége mmye nnó méjé Esɔwɔ élá ne ebwó, mbɔgé alá se ntó enyú wó, nége mmye nnó Esɔwɔ ásé méjé wuú. ¹⁴ Mbɔgé muú alá se enyú yé ebe elé manwú mekomejɔ́ nyú wó, déké detanege melo

εwémbo yé εβε lé gepú eyigémbo kwége mpúpú eyi élú enyú uká ne délyaá déjye. ¹⁵ Ne me ngarege enyú wáwálé nnó, bíi unóó mpa, Εσωω agené nyé bóó Sodom ne Gomara meshwe apwó bóó melo ewé éshyaá manwú mekomejós enyú.”

*Jisós agare áηgbá bíi efwyale ewé εbwó agéne nyε
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)*

¹⁶ Aké, “Wuúge, mentóme enyú mbaá bóó mme nkane mágónme né mpú ukwaála, kaágé chánéné nkane dékene ne bége nyaáme dékélégé mpa. ¹⁷ Sége gébé, néndé bóó ápyéne nyε enyú áfé ne enyú né eso ákpakpa melo ne ádóo nyé enyú baá unóó né macha mmyemenene bwó. ¹⁸ Ne ájame nyε enyú áfé né mbe ushu bo gómena ne afwa melo gétúgé délú aηkwale ba, ápyégé mbo ébyennó degé mbo lé meti mangaré εbwó ne bóó abi álá pó bóó Jus mekomejós wa. ¹⁹ Gébégé áσεgé enyú ájyεgé né macha eso, déchyεgé menyammyε nyú efwyale, dégígé nnó dejoge nyε nnó néndé gebe eyígé mbo gékwónégé Εσωω achyεge nyé enyú genó eyígé débóó manjós. ²⁰ Njogé mbo néndé, uchu mejós εbí enyú déjoge nyé úbéé fó εbí nyú, élé Mendoó Ukpea ewé Nte nyú Εσωω atóme nyé ne égárege nyε enyú genó eyígé débóó manjós. ²¹ Ne gebé eyígé mbóntó, aηmó áchyége nyé atéé aηmó nnó áwá. Ante áchyεgé nyé baá bwó nnó áwá. Baá áténege nyé ukóló ne amma bwó ne ante bwó mampyε nnó áwá εbwó. ²² Bóó ako ápaá nyε enyú gétúgé délú bóó ba. Yémbo yéndémuú ayi akogé metóó te kwyakwya áférege nyε ji né efwyale gabo. ²³ Yéndé melo ewé bóó áchyεgé enyú efwyale kwilége wyé wáwá déjyé ewé chá. Kaáge wáwálé nnó, gemégé nnó

déké maló Isreli mako mampye utó ba, me Maá Nte Mekwaá nchwó nyé. ²⁴ Kaáge nnó maá ηwe akaágé fó ηwe ápwó menleré wuú, ye maá defwé aneáge fó gemε apwó muú ayi abóó ji. ²⁵ Maá ηwe aferégé fó nnó ápyéε nye galógáló ne ji apwó menleré wuú ne maá defwe ntó áferégé fó nnó ápyéε nye galógáló ne ji apwó muú ayi abóó ji. Mbógé bóó ákage ηea matóó akuú me ayi nlu nte ula gepú Εσωωó nnó nlú danchomeló (Belsebób) ne enyú bóó ula gepú ba yé, ákúu nyé enyú ufóó mabó ufóó ufóó ámi mabóó mapwóó amu. *

*Muú ayi débóó mamfó lé Εσωωó épófó mekwaá
(Luk 12:2-7)*

²⁶ “Défógé ye muú fó, genó fó gépó eyigé ákwérége géjí bóó alá géné nye, ye eyigé ábigé bóó alá kágé nye gépó. ²⁷ Unó bi ngárege mbó enyú né metóó utuú, gárege úbí gbəηəŋə ne ebi dewuú mbó enyú enyú garege ubi mbaá bóó ako áwúu. ²⁸ Défógé fó bóó. Εbwó ákage wá lé muú wáne, ákágé wá fó méndóó wuú. Fóge lé Εσωωó muú awyaá utó manwá muú chóncho ne méndóó áfyé mmu ntoné mewε. ²⁹ Gege baá denwyóné abi aname ne ηka eyi élá fuú yé genó wó. Yémbó yé ama ayi átánege né mfaá akwé ayi Nte nyú Εσωωó alá kaá wó apó. ³⁰ Mbəntó ne élú ne enyú, Εσωωó akaá mpa dénkaaré mejwe eti délú yéndémuú nyú mekpo. ³¹ Défógé fó genó eyigé bóó apyé nye eta nyú, enyú denεá gemε né mbe ushuú Εσωωó dépwó ekwó denwyóné.

* **10:25** Elú wáwálé nnó: Besebób elé mabó danchomeló ami fó pé ntó né 12:27.

*Muú ayi áfyéé metᵔᵔ ne Kras ne ayi ashya ji
(Luk 12:8, 9)*

³² “Ne yéndémuú ayi ágárege gbónónó né mbe ushu bᵔᵔ nnó alu muú wa, mentó ngarege nyé gbónónó mbaá Nte wa muú álú né mfaánebuú nnó ji alu muú wa. ³³ Yémbᵔᵔ, yéndémuú ayi áshyágé né mbe ushu bᵔᵔ nnó ji apó fᵔᵔ muú wa, bií mpa Eᵔᵔᵔᵔ, mentó nshyaá nyé ji né mbe ushu Nte wa muú alu né mfaánebuú nnó ji apó fᵔᵔ muú wa.

*Mekomejᵔᵔ Jisᵔᵔ achwᵔᵔ ne mawámé épᵔᵔᵔ nesᵔᵔ
(Luk 12:51-53; 14:26, 27)*

³⁴ “Enyú déferégé fᵔᵔ nnó menchwᵔᵔ fá mme mampye bᵔᵔ ábé nesᵔᵔ ne ate, nchwᵔᵔ lé mampye bᵔᵔ ámmyégé ne ate. ³⁵ Nchwᵔᵔ pyé nnó maá ayi mende ámmyé ne nte wuú, ayi mendée ámmyé ne mmá wuú. Mendée menᵔᵔ ammye ne ᵔᵔmogétá wuú. ³⁶ Ne bᵔᵔ mawámé muú átanégé elé né ula gepú bií. ³⁷ Muú abᵔᵔgé gejeé ne mma wuú yélé ne nte wuú gépwᵔᵔgé gejeé eyi abᵔᵔᵔ ne me, ebyennó akwane fᵔᵔ mambe menkwᵔᵔle wa wᵔᵔ. Ne muú abᵔᵔgé gejeé ne maá wuú ayi mende yélé ayi mendée gépwᵔᵔge gejeé eyi abᵔᵔᵔ ne me ᵔᵔkwane mambe menkwᵔᵔle wa wᵔᵔ. ³⁸ Ne mbᵔᵔgé muú álá kame mamkpa gekwa jíí akwᵔᵔlege me wᵔᵔ, ebyennó akwane fᵔᵔ mambe menkwᵔᵔle wa wᵔᵔ.” † ³⁹ Muú ayi akélege mampoó genwá jíí, ji yimbᵔᵔ ne ágbᵔᵔᵔ nyé, ne ayi akélege maníí genwá jíí getú ya ebyennó ᵔᵔᵔᵔ nyé genwá eyi gélagé byé.

---

† **10:38** Elú wáwálé nnó: Gekwa gelú mbaá ayi bᵔᵔ Rom áwane nya bᵔᵔ abi atóᵔ makpo ne ebwᵔᵔ, mamkpa gekwa akwᵔᵔle Jisᵔᵔ, ula úlú nnó mange efwyale ewé ekáge chwᵔᵔ muú yé ebe elé ne negbo getu jíí.

*Esɔwɔ achyεge nye nsa mbaá muú yi asele muú
utɔ́ wuú ne nechóchó*
(Mak 9:41)

⁴⁰ “Yéndemuú ayi asele enyú ne metɔ́ megómégó ebyennó ase mbɔ le me, ne muú ayi ásele me ase mbɔ lé Esɔwɔ muú átɔme me. ⁴¹ Yéndemuú ntó ayi asele muú ekpávé Esɔwɔ ne metɔ́ megómégó élé akaá nnó alu muú utɔ́ Esɔwɔ, Esɔwɔ achyεge nye ji nsa wyε ndere achyεge muú ekpávé wuú. Muú ayi asele muú yi apyéé genó eyigé Esɔwɔ akεlege, asele nsa wyε nkane ayi Esɔwɔ achyεge muú yimbɔ. ⁴² Ne muú ayi achyεge ηkɔ manaá makwε mbaá muú ama né geluagé abi alu ankwɔle ba, yé ayi alú byábyá né amε bɔ́, ngarege enyú wáwálé abɔ́ nye nsa.”

11

Bɔ́ dentɔ́ Jɔn menwyaá bɔ́ manaá Esɔwɔ
(Luk 7:18-35)

¹ Ne gébégé Jisɔs anéré mangaré baá utɔ́ bíi makpo áfyanéápeá genó eyigé εbwɔ́ ábɔ́ mampye, alyaá melú ewémbɔ afé né maló bɔ́ Jus ayi fɔ́ né gebagé mewaá Gálilí nnó álérégé ne áamá ágáregé ntó εbwɔ́ abya melóméló. ² Né gébé eyigémbɔ ntó Jɔn menwyaá bɔ́ manaá Esɔwɔ abɔ́ akpε denɔ. Awúgé unó bi Jisɔs, Muú yi Esɔwɔ akweré ji elá gefwa, apyéé, ató baá utɔ́ bíi abifɔ́ nnó ájyε ágií ákaá gefógé muú ayi ji alú. ³ Ajyégé ágií Jisɔs aké, “Wɔ́ ne ólú muú ayi abɔ́ alú manchwɔ́ wá esé dégilé ayichá?” ⁴ Ne Jisɔs ashúú εbwɔ́ meko aké, “Choge dégare Jɔn unó bi enyú déwuú bɔ́ ájɔge ne ebi enyú ambɔ́ dékpané amε dégene. ⁵ Bɔ́ amε nónómé ágene, ubwéré, ukwilé úkéne, bɔ́ abi ámeé ubá

átoó, bɔ́o matu gbégbé álɔ manwúgɛ́, abi ágboó ápeé, ne ubyá bɔ́o úwú abya melóméló. ⁶ Meje ébé ne muú yi alá pɔ́o ne dembyó né metɔ́o gétú yá.”

Jisɔs agare bɔ́o gefɔ́gɛ́ muú ayi Jɔn alu

⁷ Ndere baá utɔ́o Jɔn ályaá ájyɛé, Jisɔs alɔ manjɔ́o depɔ́re Jɔn ne gejamé́gɛ́ bɔ́o abi álu eféé aké, “Tégé gébé́gɛ́ enyú déjyɛ nya né mashwɔ́ne, defɛ mange ndé gefɔ́gɛ́ muú? Déjyɛ gé le muú ayi alú eké mancha ami afofo akpáne áténe egbe ewe ne ewe? ⁸ Mbɔ́gɛ́ mbɔ́ fɔ́ wɔ́, deféré nnó dejjyé gé ndé gefɔ́gɛ́ muú? Défɛ́ manjyɛ ge muú ayi afyɛ mandeé malómáló? Chyaá-o. Dekaá fɔ́ nnó bɔ́o abi áfyɛé ufɔ́o mandeé yimbɔ́ ájwɔ́lege lé né mmu dachi afwa bɔ́o wɔ́? ⁹ Ne enyú défɛ́ yé éwú mánjyɛ gé waá? Elé muú ekpávɛ́ ɛsɔ́wɔ́? Eh, gé muú yi enyú dégené mbɔ́. Ngare enyú wáwálé nnó, aɲeá gɛmɛ apwɔ́ yéndémuú ekpávɛ́ ɛsɔ́wɔ́. ¹⁰ Elé Jɔn yina ne ábó ásamé gétú jíí nnó ɛsɔ́wɔ́ aké, ‘Wuúgɛ́, ntɔ́me nyé muú dentɔ́o wa ayi abó nyé mbɛ ne wɔ́ manchwɔ́ kwyé meti wyɛ’.” *

¹¹ Jisɔs afé mbɛ ajɔ́ge aké, “Kaáge wáwálé nnó, né geluá́gɛ́ bɔ́o ako abi ándée ábyɛné, yɛ muú ayi aɲeá gɛmɛ eke Jɔn menwyaá bɔ́o manaá ɛsɔ́wɔ́ apó. Yémbɔ́ muú ayi alá fuú yɛ genó wɔ́ né geluá́gɛ́ abi ɛsɔ́wɔ́ abéé mfwa bwɔ́ aɲeá gɛmɛ apwɔ́ Jɔn. ¹² Gefwa ɛyigé ɛsɔ́wɔ́ ágbárege gejjyɛé mbɛ ne ɛshyɛ elɔ né gébé ɛyigé Jɔn menwyaá bɔ́o manaá ɛsɔ́wɔ́ agarege mekomejɔ́o ɛsɔ́wɔ́, ekwɔ́ne bíí ɛbi fina.

* **11:10** Elú wáwálé nnó: “Wɔ́” né melɔ ɲwe ewéna, atene mbaá muú ayi ɛsɔ́wɔ́ akwere ji ɛla gefwa.

Ne bɔɔ abi amyε mankpε wyε, amyε ne eshyε. †
 13 Gemégé nnó Jɔn áchwɔ́ álwɔ́ utɔ́ bií, bɔ́ ηwe abi
 Mosis asame ne abi bɔɔ́ ekpávέ Εσωώ ako ábɔ́ mé
 mbε ágare unó bi upyεé nyε né gébé εyina. 14 Ne
 mbɔ́gé dékelege mankame ne genó εyigé me njɔ́,
 gɔ́ge me ngare εnyú nnó Jɔn ne alu Εlija ayi bɔɔ́
 ekpávέ Εσωώ abɔ́ ajɔ́ nnó achwɔ́.” 15 Muú yi
 áwyaá matu mawú, áwú.

16 “Mmεge na kpé nnyε ενina ne ndé? Nélú nkane
 baá melɔ́ abi ájwɔ́le né metɔ́ melɔ́, akuú ate aηme
 bwɔ́ aké, 17 ‘Εsέ dékwe εnyú ubeé neba nnó débé,
 déshya mambé, dékwa makwaá negbo nnó deli
 déshya manlí.’ ” 18 Njɔ́ge mbɔ́ néndé, Jɔn menwyaá
 bɔɔ́ manaá Εσωώ achwɔ́ nyá, ji ányuú fɔ́ mmɔ́,
 ne gebé εyigé fɔ́ alyage menyεé kpékpé gétúgé
 depáré Εσωώ getu εyigémbɔ́, bɔɔ́ aké, “Áwyaá meló
 nchyε.” 19 “Me Maá Nte Mekwaá nchwɔ́, nnyε
 menyεé, nnyu mmɔ́ gbene, εnyú deké pélé muú
 genɔ́ ne menyuú mmɔ́ yi, mejeé ánselé ηkamakpo
 ne mejeé bɔɔ́ ubeé. Yémbɔ́ ákaágé nnó denjaré
 Εσωώ εtiré muú áwyaá delu cho né unó ulúúlɔ́ ebi
 ji ápyεé.”

*Malɔ́ ayi alá áfyéé matɔ́ ne Jisɔs wɔ́
 (Luk 10:13-15)*

20 Bɔɔ́ abi álú né malɔ́ ayi Jisɔs ápyε nyá
 ukpékpé ufélekpá wyε, ályaá fɔ́ mámpyégé gabo
 wɔ́. Εwena εpyε Jisɔs alɔ́ manshulege ebwɔ́ ndo.
 21 Ake, “Utónkwa ubé nyε ne εnyú bɔɔ́ meló Ko-
 rasin, utónkwa ubé ntó ne εnyú bɔɔ́ Betsada néndé,
 ukpékpé ufélekpá ebi mpyε eta nyú, mbɔ́ mpyε

† **11:12** Elú wáwálé nnó: Melɔ́ ηwe εwéna, né bɔ́ ηwe bifɔ́ ájɔ́ cha.
 Pε TEV, RSV ne abifɔ́ ntó.

nyá ubi mbaá bɔ́ Tiya ne Sidɔn mbɔ ályaa mé gabo bwó tɛ gachií, áfyɛ uchálé mandeé, áwaá matwɔ né mekpɔ mánleré nnó ályaa gabo ebwó. ²² Ngárége enyú wáwálé nnó, bíí unɔ́ mpa Ɛsɔwɔ, Ɛsɔwɔ agene nyɛ bɔ́ Tiya ne abi Sidɔn meshwɛ apwɔ enyú. ²³ Ne enyú bɔ́ Kapanɔm, déferé nnó dékwɔme nyɛ ηgɔ dɔ́? Gebyɔ, Ɛsɔwɔ awáne nyɛ enyú gelu degbo dékwɔné melɔ áwuú bɔ́. Néndé, ukpékpé ufélekpá ebi mpyɛ na eta nyú, mbó mpyɛ ubi mbaá bɔ́ Sodom, mbó Ɛsɔwɔ áwaá nya fɔ ebwó wó, ábó álú ábe té fina. ²⁴ Ngarege enyú wáwálé nno, bíí unɔ́ mpa Ɛsɔwɔ, Ɛsɔwɔ agene nyɛ bɔ́ Sodom meshwɛ apwɔ enyú.”

Jisɔs aké ‘Muú yi akelege ugbeé mmyɛ achwó eta wáa’
(Luk 10:21, 22)

²⁵ Wyéé né gébé eyigémbɔ, Jisɔs anemmyɛ aké, “Nte wa, Ata ayi abɔ́ mfaá ne mme, mfeé wɔ dɔ́, nkane ɔpyéé nnó depɔ ɛtire detome ne me debe bibíí mbaá bɔ́ denjá ne abi ákaá ηwɛ dɔ́. Ɔnené deti gbógónó mbaá bɔ́ abi álá kaáge yɛ genó nnó ákaá. ²⁶ Ɛlu wáwálé Nte wa, mbɔ ne wɔmbɔ́ ókelé nnó ébé.” ²⁷ Ama jɔ́ ne bɔ́ aké, “Nte wa achyɛ me unó uko ne yɛ muú ayi akaáge gefɔ́gé muú ayi Maá alú ápó, ɛkosé Nte wuú ne yɛ muú ayi akaáge gefɔ́gé muú eyigé Nte alu ápó ɛkose Maá ne bɔ́ abi ji ájyaá nnó ápyɛ ebwó ákaá Nte wuú. ²⁸ Enyú ako abi depwaá gétúgé dékpané matuú ɛfwyale ayi ánɔ́ enyú, chwɔge eta wa, nsele áji nchye enyú ugbeé mmyɛ. ²⁹ Chyége gemɛge nyú eta wa degí géno eyige nlérege, néndé me nlu nyame ne mbwégé fɔ́ mmyɛ. Dépyégémbɔ, debɔ́ nyɛ ugbeé mmyɛ.

30 Genó eyigé ngarege enyú nnó dépye gejawerege fə ne eyigé nchýege enyú nnó dékpá genó fə.”

12

*Nkwé ayi bií uwyaá bɔ́ Jus
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)*

¹ Ebélé ye wó, né bií uwyaá fə Jisəs ne baá utóó bií ákoóge né mekóó gefóge nchi fə eyi ákuú nnó wid. Mesa abɔ ammye baá utóó bií. Apye ebwó álo mánkógé nchi eyimbo ányé. ² Ekwo bɔ́ Farasi fə ágege mbo, ájóó ne Jisəs áké, “Gé ebé se ékámé fə nnó baá utóó byé ákóó nchi bií uwyaá wó.” ³ Ne Jisəs ashuú ebwó meko aké, “Enyú délu danjú né mmu ηwe Esɔwɔ dékaá genó eyigé mfwa Devid ápyé nyá gébége mesa ámmye ji ne bɔ́ bií wó? ⁴ Akpe nyá mmu echa upe Esɔwɔ abó bred ayi achyege matame mbaá Esɔwɔ, anyé ne bɔ́ abi álu ne ji. Elú ebé nnó muú yicha abóó fə manyé menyé yimbo wó ekosé ámpye upe Esɔwɔ ne ányé.” ⁵ Ama gií aké, “Délu danjú ebé Mosis ewé eké, ámpye upe né echa upe Esɔwɔ ákwene ebé bií uwyaá, ebé ewé éké muú apyegé fə utóó bií uwyaá. Nkane ebwó ápye utóó né bií uwyaá ákwe ebe ewémbɔ. Yémbɔ ebé Mosis ewémbɔ egbaré fə ebwó nnó ápye utóó bií uwyaá wó? ⁶ Gógé ngaré ye enyú nnó muú alu fa ayi ápwɔ ye hélé echa upe Esɔwɔ. ⁷ ηwe Esɔwɔ ajóó aké, ‘Genó eyigé Esɔwɔ ákélege gélu nnó dégené ate meshwe épófó lé mámpye upe eta wuu’. Mbógé debó dékaá mekomejóó yina, mbó enyú déjóó fə nnó bɔ́ abi ála pye gyéé wó ákwé mpa. ⁸ Kaáge ye nnó, me Maá Nte Mekwaá ne nlu Ata ayi abóó bií uwyaá.”

Jisəs apye mende yi ebwə egboó ji atoo
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Jisəs ályágé éféé, ayye kpe né εcha mmyemenene bwó. ¹⁰ Mende fə ayi ebwə egboó ji abó alú wye. Éféé mbəntó, bəó fə abi ákélege meti mánjəó nnó Jisəs ápye genó gebo alú wye. Agii Jisəs áké, “Nnó ébé se ékamé nnó ápyéé muú atoo né bií uwyaá?” ¹¹ Jisəs ashuú ebwó meko áké, “Mbəgé muú nyú awyaá egəme, ne ekwegé mmu gepyéé bií uwyaá, nnó áférégé ewu?” ¹² Ne mekwaá áyi aneá geme ápwó egóme ye! Ndere elúmbə, ébé egbárégé fə muú nnó apoóge fə nte meŋme bií uwyaá. ¹³ Éféé ne Jisəs ájəó ne mende ayi ebwə egboó ji áké, “Nyaá ebwə wye.” Anyágé, ténéténé ebwə wuú etoo ekere mebe nkane ewe fə. ¹⁴ Bəó Farasi abi álú eféé ágégé mbə, átané ájye ásó mala nnó ápye Jisəs áwá.

Esəwə ajya Jisəs nnó dbé muú utó wuú

¹⁵ Ne Jisəs akaágé nnó ájəó geju manwá ji, alyáá mbaá yimbə afé mbaá yicha. Gejamégé bəó ákwolé ji, apye abi ámeé ako átoó. ¹⁶ Ne aji ebwó etu áké, “Ékagé ájye ágáre bəó depə eti.” ¹⁷ Jisəs ájəó mbə nnó mechó ewé Esəwə apyéé Asaya muú ekpávé wuú ájəó ébé wáwálé ¹⁸ nnó, “Gé muú utó wa ayi njyaá na, mbə gejeé ne ji, apyéé metəó egəó me dəó, nchyege nyé ji uto Mendoo wa, ne agarége nyé bəó abi alá pə bəó Jus nnó me mpyéé nyé ebwó átene cho né mbe ushu wa. ¹⁹ Abéé fə muú mawáme, ne ménjəó mejəó, abéé muú ayi ala awuú fə mejəó wuú né melə tametame.

²⁰ Ajógé fɔ mejɔ́ metometo ne bɔ́ abi áwyaá matɔ́ dada,
ne ápyéé fɔ matɔ́ ásó ubya bɔ́ ne abi ágene
efwyale.

Wyembɔ ne abeé ne bɔ́ kpaá te apye nye wáwálé
wuú apwɔ unó uko.

²¹ Ne bɔ́ malɔ mme meko ánegege nye matɔ́ ne ji
mambɔ geɲwá.”

*Jisɔs apɔ fɔ ula uma ne Belsebɔb mfwa aló nchye
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)*

²² Ewyágé, bɔ́ fɔ áchwɔ́ ne muú ayi meló nchye
ápyé ji álaá mbú ne ame nónómé mbaá Jisɔs. Apye
ji ató alɔ mángéné mbaá, ajoge mejɔ́. ²³ Genó
eyigé Jisɔs apye, gépye gejamégé bɔ́ abi álu wye
matye mawá ebwɔ́ meno áɔ mángigé ate áké, “Nnó
mpyáne Devid áwu álu mánychwɔ́ nkane mem-
poó se na waá?” ²⁴ Ne ekwɔ́ bɔ́ Farasi áwúgé
nnó Jisɔs apye muú ayi meló nchye áchyége ji
efwyale ató, áɔ mánjɔ́ áké, “Élé Belsebɔb mfwa
aló nchye ne áchyége ji utó nnó ábúgé bɔ́ aló nchye
mmye.” ²⁵ Jisɔs ákaá genó eyigé ebwɔ́ áférége, ajɔ́
ne ebwɔ́ aké, “Yéndé melo ewé bɔ́ alá pɔ́ meko
ama, éténége. Ne yéndé ulaá gepú ebi ummye ne
ate ulaá tyatya. ²⁶ Ne mbɔ́gé nte meló nchye aké
abuu ayifɔ, ebyennó gefwage danchɔ́meló gekaré
mmye ne épyéembɔ́ nnó ne geji gétené? ²⁷ Mbɔ́gé
Belsebɔb ne achyege me uto mamferé bɔ́ aló nchye
mmye, waá achyége bɔ́ enyú utó mámferege bɔ́
aló nchye mmye? Ne mbɔ́gé enyú dekame fɔ́ nnó
Belsebɔb ne achye ebwɔ́ utó aferege bɔ́ aló nchye
ne mmye wɔ́, ebwɔ́ ambɔ́ ne álégege nye nnó enyú

délu gyεé né genó eyigé dejógé mbɔ ne me.” *

²⁸ Ne mbɔgé élé né Mendoó Εσωω ne mbuú bɔ́ aló nchye mmyε, kaáge nnó gefwage Εσωω gélo mé fá ne enyú. ²⁹ Muú ákaágé kpe fɔ́ gepúgé meto muú ajó genó mbɔgé alá bɔ́mbe áwé ji wɔ. Ekosé nnó abɔ́gé mbe awεge ji ne ákaáge kpe ajó yéndégenó. ³⁰ Yéndémuú ayi alá pɔ́ ula uma ne me, alu muú mawame wa, ne yéndémuú ntó ayi alá pɔ́ge me manyweré bɔ́, atya ebwɔ́ tyaá nnó abε tεtε ne Εσωω. ³¹ Kaáge nnó Εσωω ajígente yéndé gabo ne mejɔ́ mebomebo εwé bɔ́ ajóge ne ate. Yémbɔ ajígé fɔ́ nte mejɔ́ mebomebo εwé bɔ́ ajóge atome ne Mendoó Ukpea. ³² Εσωω ajígé nyε nte yéndé mejɔ́ mebomebo εwé muú ajóge atome ne Maá Nte Mekwaá yémbɔ ajígé fɔ́ nte mejɔ́ mebomebo εwé muú ajóge atome ne Mendoó Ukpea. Yé ebelé fa mme yina ne ayi achwɔ́.

Genɔ́ ne umpomé bií

(Luk 6:43-45)

³³ Désége nnó umpome genɔ́ ulɔme, debɔ́ mansε ntó nnó genɔ́ geji ambɔ́ gelɔme. Ne désége nnó genɔ́ gélo me fɔ́ ebyennó umpome bií ntó ulɔme fɔ́, néndé akaáge genɔ́ né mbaá umpome bií géji géwɔme. ³⁴ Enyú abi délu éke mmyɔ́ épyémbɔ nnó ne déjɔ́ galógáló ne muú ayi enyú délu bɔ́ abo? Néndé, genó eyi gélu muú metɔ́ géji ne gétánege ji meno. ³⁵ Muú melóméló ajógé depɔ́ delódéló eti délu ji né metɔ́, muú mebomebo ajógé depɔ́ debodebo eti délu ji metɔ́. ³⁶ Kaáge wáwálé nnó, bií unɔ́ mpa Εσωω yéndémuú ágarege nyε ula bi

* **12:27** Elú wáwálé nnó: “Belsebɔ́b” élé mabɔ́ amifɔ́, ami ákuú danchɔ́meló pé ntó né 10:25.

ji ajóó yéndé gechugé mejóó gebogebo eyi gétané ji meno. ³⁷ Néndé ye mpa akwilege wó, ye akwene wó, ásóó ji lé né uchu mejóó bye.

*Bóó ákelege Jisós apyéé ufélekpá
(Mak 8:11, 12; Luk 11:29-32)*

³⁸ Jisós ájóóge mbó, ánlere mabe Esówó ne bóó Farasi fó ájóó ne ji áké, “Ménlere, pye ufélekpá ese dégé, manlere nnó utó bye utané mbaá Esówó.” ³⁹ Jisós ashúú ebwó meko aké, “Enyú ngye eniné na debó, delu bóó abi átií meso ne Esówó. Dekélege me nléré enyú ufélekpá, yémbó yé uma nlérégé fó, wye lé ufélekpá Jona muú ekpávé Esówó ne me nlérege nye enyú. ⁴⁰ Wye nkane Jona ábelé ndó eléé né mmu une mekwóle, mbóntó ne áníge nye me Maá Nte Mekwaá mbelé ndó eléé utuú ne ηwómese né mme. ⁴¹ Bii unó mpa Esówó, bóó meló Ninéve ákwilege nye áshulé enyú bóó ngye enina ndo nnó dépye gabo, néndé, ákwóré nya matóó bwó ákame né Esówó gébégé Jona ágaré ebwó mekomejóó Esówó. Góge mpye enyú dékaá nnó, muú alu né metóó metóó nyú ayi ágarége mekomejóó apwó Jona yémbó dékélégé fó mánkwóré. ⁴² Bii unó mpa Esówó, mfwa mendée né meló Sheba ákwilege nye ashule bóó ngye enina ndo nnó ápye gabo. Néndé, atané nya kpaá tete ewu áchwó wú unó bi mfwa Solomun áleré nya bóó ne déngá. Kaáge ye nnó muú alu mbó né metóó metóó enyú ayi álérege mekomejóó ne déngá apwóó mfwa Solomun yémbó défyéé fó matu manwúge.”

*Meló nchye ayi akeré meso
(Luk 11:24-26)*

⁴³ Jisᵛs afé mbe ajᵛge aké, “Abúgé meló nchye atanege muú mmye, alá yia yiáge né mmu mashwᵛne akélege melu ewe ajwᵛlege. Akélege alá ge wó,
⁴⁴ ajᵛgé ne gemε jií aké, ‘Nkerege meso mbaá ayi mbᵛ nlu.’ Akerege meso agegé nnó melu ewémbᵛ élú mewa, áshwa eia pópó ákwyéé ábelé,
⁴⁵ akerege, afé ase áló nchye abifᵛ akénéama abi abᵛᵛ apwᵛᵛ ji, ákpé ájwᵛlé mmu. Ne gefᵛᵛ eyíge muú yimbᵛ ábεé gebᵛᵛ gépᵛᵛ eyíge mbεmbε. Wye na ne epye nye ne enyú njyené bᵛᵛ abo bina.”

*Jisᵛs aléré ufᵛᵛ bᵛᵛ abi álú aᵛmó bií ne mmá wuú
 (Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Ne nkane Jisᵛs alú jyéé mbe manjᵛᵛ mejᵛᵛ ne bᵛᵛ bimᵛᵛ, mmá wuú ne aᵛmó bií áchwᵛᵛ téné dafye ákélege manjᵛᵛ mejᵛᵛ ne ji. ⁴⁷ Muú fᵛ akulé agare ji aké, “Ge mmá wye ne aᵛmó byéé álú mbᵛᵛ dafye téné ákélege manjᵛᵛ mejᵛᵛ ne wᵛ.” † ⁴⁸ Jisᵛs ashúú muú yimbᵛ meko aké, “Ndé bᵛᵛ álú mmá wa ne aᵛmó ba?” ⁴⁹ Abwεé εbwᵛᵛ asá mbaá baá utᵛᵛ bií aké, “Gége mmá wa ne aᵛmó ba ná.” ⁵⁰ Nendé, yéndémuú ayi apye genó eyíge Nte wa muú alu né mfaánebuú ákélege, ji yimbᵛ ne alu mmá wa ne menᵛmó wa.

13

*Nekanémejᵛᵛ mentya mbwε
 (Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)*

¹ Wye né bií bimᵛᵛ, Jisᵛs atané né gepú eyíge ji abᵛᵛ alú wye, ashulé ajye jwᵛle né mbale géntógé mewaá. ² Gejamégé bᵛᵛ ákwᵛlé ji áfé ewu. Ji

† **12:47** Elú wáwálé nnó: Né bᵛᵛ njwe ukwene bifᵛ malᵛ yina apᵛ wye.

ágégé nnó bɔ́ bimbɔ́ ájá dɔ́, ajye kpe ajwɔ́lé mmu ékpée ewé élú né mbále nnyi. Bɔ́ bimbɔ́ ako átené né mbale géntoógé mewaá. ³ Alo manleré ebwó gejamégé unó né makámejɔ́. Ató neka eníne mbe aké, “Bíí uma mempye makɔ́ fɔ́ afé manjye tya mbwé né mekɔ́ wuú. ⁴ Ndere átyaá ájyée, ámé mbwé áyifó ákwé né maá meti ayi ákoge wye, denywɔ́né dégégé déchwɔ́ chwé dényé. ⁵ Amé áyifó ákwé né mfaá mme etárávé mbaá ayi mme álá jaá wye wó. Ebelé yeé wó áchií. Ne élé mme álá jaá wye wó, ⁶ ημεέ έtyégé, edo mbwé yimbɔ́, ne élé maka álá kpe mme chánchá wó, adé agbó. ⁷ Amé áyifó ákwé né mme ayi genkpé ntó géchíge wye, áchígé, genkpé eyigémbɔ́ géwé gekweré mbwé yimbɔ́ meshíí ejo agbó. ⁸ Yémbɔ́ ámé ayifó ákwé né mme melóméló, áchií áwé, chánchá, áfyε ulɔ. Ayifó áfyε usaá ulɔ uta, áyifó áfyée usaá ulɔ uléé, ne áyifó áfyée ulɔ esaá meso efya ápwɔ́ nkane ábɔ́ ápené.” ⁹ Jisɔ́s ánerégé manto nekanemejɔ́ eníne na aké, “Muú yi áwyaá matu mawú, áwú”.

*Ula bi Jisɔ́s atóme makámejɔ́
(Mak 4:10-12; Luk 8:9, 10)*

¹⁰ Jisɔ́s ánerégé mántó nekanemejɔ́ enina, baá utɔ́ bíí ájye gií ji áké, “Ata ula nnó wɔ́ ɔ́lerégé bɔ́ bina né makámejɔ́”? ¹¹ Jisɔ́s ashúú ebwó meko aké, “Élé enyú ne Esɔ́wɔ́ apyé nnó dékaá wáwálé depɔ́ etiré délú nya bíbíí ndere ji ágbárege nye gefwa jíí. Yémbɔ́ ji anene fɔ́ deti gbógónó mbaá bɔ́ abifɔ́ nnó ebwó akaá wó. ¹² Nénde, yéndémuú ayi awya genó, ji ne ágbége nyé ji ebwɔ́ nnó abé ne gejamé. Ne muú ayi álá pó, yé ékéké ewé ji awya, áséle nye eta wuú. ¹³ Gégé ula bi menlérege ebwó

né makamejós na, áwyaá amε mangé, yémbɔ ágéné fɔ́, áwyaá matu mánwú yémbɔ áwuú fɔ́, ye mankaá ákaágé fɔ́ cháchá. ¹⁴ Ne ndere ebwó ápyeé mbɔ, genó eyigé Εσωω apye Asaya muú ekpávé wuú ajós nyá getane wáwálé, nnó,

‘Enyú dénénege nyε matu manwú mekomejós wa yémbɔ dekaágé ula, défyε nyε amε mangé unó ebí mpyε yémbɔ dégéné fɔ́.

¹⁵ Néndé bós bina anea matós, awyaá matu mmeé.

Akwere amε bwó né depɔré Εσωω, mbɔgé epó mbɔ fɔ́ wó, mbɔ ágéne mbaá ne amε bwó, áwuú ne matu bwó ákaá chánchá ákwɔré matós ákeré eta wa nnó mpyε ebwó ápó.’

¹⁶ Enyú dewya éfwó, néndé, amε nyú ágéne ne matu nyú ntó áwú. ¹⁷ Kaáge wáwálé nnó gejamége bós ekpávé Εσωω ne bós abi álu cho né mbe ushu Εσωω, ákelé nya meti mangé unó bi enyú dégéné mbɔ, yémbɔ áge wó, ne manwú unó bi enyú déwuú mbɔ yémbɔ áwuú wó.”

Jisɔs agare baá utós bií ula nekanémejós mentya mbwε

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ Jisɔs afé mbe mánjógé aké, “Wúge ye ula nekanémejós mentya mbwε. ¹⁹ Mbwε ayi akwené né maá metí ayi ákoóge wyε alu éke bós abi áwúgé mekomejós Εσωω ayi ágárege nkane Εσωω ágbárege gefwa jíí alá ákaágé ula, danchɔmeló achwó aferé ji né mmu matós bwó. ²⁰ Ne mbwε ayi ákwené né mfaá mme etárávé, álu eké bós

abi áwúgέ mekomejós Εσωωά ténéténé yimbó, áse ji ne nechóchó. ²¹ Yémbó, mekomejós yimbó akpé fó εbwó mmu matós chánchá wó, awyágé mano. Gébégé álógé mangé εfwyale ndere bós ápaá εbwó gétúgέ mekomejós Εσωωά, ájá mmyε meso. ²² Ne mbwé ayi ákwené né mme genkpé meshíi εjomé, álú eké muú ayi áwugé mekomejós Εσωωά, uféré unó mme ne mmwólé né unó bi uchwoó ne gefwa, ujo mekomejós yimbó upyéé ji áwó umpome ulóuló wó. ²³ Mbwé ayi ákwené né mme melóméló, alu eké bós abi áwugé mekomejós Εσωωά, ákaágé ula. Mekomejós yimbó akwórégé genwáge εbwó gebéé eké mbwé ayi áchií áwene chánchá afyéé gejamé gé uló. Ayifó afyéé usaá uló uta ayifó usaá uléé, ne ayifó esaá meso εfya.”

Nekanémejós mancha ami muú mawámé apené mmu mekós mbwe

²⁴ Jisós ama tó nekanémejós enínefó aké, “Gefwa εyigé Εσωωά ágbárege gelu eké nekanémejós eníne na. Mende fó απε mbwé melóméló né mekós wuu. ²⁵ Ne bíi fó ndere mbós mekós yimbó, απene mbwé yimbó, muú mawámé wuu akwilé ne utuú ayi yéndémuú abelé geja, ajye πε ntó mancha né mpu mbwé yimbó, alya afé. ²⁶ Ne gébégé mbwé yimbó áchií áwene afyéé ame, ne bós ágéné nnó mancha ntó ne mawene mbó né mekós. ²⁷ Εφέé ne bós utós mende yimbó ájye gíi ji áké, ‘Ata pó απena lé mbwé áyi álú melóméló né mekós wyé? Ne mancha matané εfó wyé?’ ²⁸ Ashuú εbwó meko aké, ‘Εβε nye lé muú mawámé wa ne ajye πε mancha mimbó.’ Bós utós bimbó ágíi ji áké, ‘Nnó akεlegé ese déjyé degoó mancha mimbó?’ ²⁹ Mende yimbó ashuú

εβωά meko aké, ‘Ngba, debogé mangoó mancha yimbō nana, dechome nyε ne mbwε yimbō degoó. ³⁰ Góge áji awε chonchó ne mbwε, gébége mbwε ákwōnége mamferé ngarege nyε bōó abi áferége nnó ábó mbε ágoó mancha mimbō áwé uboubo áfyé né mewε, ne áferé mbwε áfyé mmu meke ákpá áchwó ábélé mfaá géllále.’ ”

Nekanémejōó mbwé ayi ákuú ji Mōsta
(Mak 4:30-32; Luk 13:18, 19)

³¹ Jisōs ama tó neka enínefó aké, “Gefwa eyigé Εσωω ágbárege gelú eké nekanémejōó eníné na. Mende fō απε nyiné gempome genōó eyigé ákuú nnó mōsta né mekōó wuú. ³² Nnyiné gempome eyigémbō géηené gépwō amé mbwé ayifó. Yémbō gébége néchií nēwé, népwō baá unōó abifó abi ápené nébwólé gekpékpége genōó eyigé denywōné déshíge, déténege anyua bwó wyé.”

Nekanémejōó Yis
(Luk 13:20, 21)

³³ Jisōs ama tó nekanémejōó eniné fō aké, “Gefwa eyigé Εσωω ágbárege fa mme gelú eké yis uka εbi upyε brεd amualé εbi mendée abō achwaré ne gejamége flawa abelé kpaá τε flawa meko amuále.”

Ula ébi Jisōs álerege né makámejōó
(Mak 4:33, 34)

³⁴ Né gejamége ndō eyi Jisōs abó alerege nya unó bina ne gejamége εbifó mbaá bōó, alerege lé né mákámejōó. Alérége nyá fō bōó bimbō genóge fō ayi álá tómé nekanémejōó wó. ³⁵ Atome nyá makámejōó yina nnó genó eyigé muú ekpávε Εσωω fō abó ajoó gébé wáwálé. Ajoó nya aké, “Me

njógé nyε mejóó ne εbwó né makamejóó, nIerege εbwó unó bi Εσωω abelé bibí τε γέβέγέ ji akwyε mme.”

Jisós agaré ula nekanémejóó mancha ami muú mawámé apené né mekóó

³⁶ Jisós alya gejamégé bóó bimbo ajye kpe mmu gepú ne baá utóó bíí. Εφέε ne baá utóó bíí ágií ji áké, “Nτε sé, gare εse ula nekanémejóó mancha mi muú mawámé apené né mekóó.” ³⁷ Ashuú εbwó meko aké, “Muú yi apene mbwe melóméló yimbo elé Maá Nτε Mekwaá.” ³⁸ Mekóó εwémbo etené mbaá mme meko, ne mbwe melóméló yimbo atené mbaá bóó gefwage Εσωω. Mancha matené mbaá bóó danchómeló. ³⁹ Ne muú mawámé ayi apene mancha elé dánchómeló. Mamferé mbwe atené mbaá gébé eyigé mme yina abyéé. Ne abi áférege mbwe yimbo elé makiénné Εσωω. ⁴⁰ Wyε nkane ánywérege mancha uboubo áfyé né mewe, mbóntó ne ápyéé nyε ne bóó danchómelo gébéγέ mme yina abyéé. ⁴¹ Gébé eyigémbo, me Maá Nτε Mekwaá ntóme nyε makiénné ya, áfe ájya bóó abi ápye ate ákpéne né gabo ne abi álá akpege mabe áfere né mpu bóó gefwa ya. ⁴² Makiénné yimbo áferégé εbwó, áfomé mmu gekpékpégé ntoné mewe. Εφέε mbo ne εbwó álilí nyε, ányé mañéné. ⁴³ Gébé eyigémbo gepóγέ bóó abi álú cho né mbe ushu Εσωω gégénége nyε eké mñmεé né gefwage nτε bwó Εσωω. Muú ayi awyaá matu awú chánéné.

Nekanémejóó genóγέ ηka eyi ábíí

⁴⁴ Jisós ama tó nekanémejóó ενiné fó aké, “Gefwa eyigé Εσωω ágbárege fa mme gélu éke

nekanémejóó eniné na. Muú fɔ age genógé ŋka eyigé ábíí né melu mme, agege abí geji chánchá alya, afé ne gejamégé nechóchó. Akpó yéndégenó eyigé ji awyaá ajye na melu mme ewémbɔ.”

Nekanémejóó ntaá eniné né jamé ŋka

⁴⁵ Ama ato neka enínefó aké, “Gefwa eyigé Eṣɔwɔ ágbárege fa mme gélú ntó eké nekanémejóó eninéna. Menkene gese fɔ akene akélege mataá ayi ajamé ŋka dɔ́ mana. ⁴⁶ Agégé né máa eniné né jamé ŋka, ajye kpo unó bi ji awya uko anna neni”

Nekanémejóó dansa

⁴⁷ Jisɔs ama ató neka eniné na aké, “Gefwa eyigé Eṣɔwɔ ágbárege fa mme gélú eké nekanémejóó eninéna. Anwané meshuú fɔ, áṣɔ dansa né nnyi. ⁴⁸ Nɔ́ere áṣɔ́ meshuú eṣe wye ufɔ́ufɔ́, ágégé nnó meshuú eṣe wye dɔ́, aja ákwɔ́ né mapea mewaá. Ajya eyi melóméló áfyé mmu uba ne eyi mebomebo atuú ágbɛ. ⁴⁹ Wyembɔ ntó ne ebéé nye bíí mpa Eṣɔwɔ gébége mme abyéé. Makiénné Eṣɔwɔ áchwɔ́ fére nye bɔ́ abí ápyéé gabo né mpu abí ápyéé genó eyigé Eṣɔwɔ akélege. ⁵⁰ Aferégé ebwɔ́, áfómege mmu gekpékpégé ntoné mewɛ. Álaá wye álilí, ányé manéné.”

Jisɔs ajɔge depɔ etiré deke ne etiré gekwéne

⁵¹ Jisɔs agíí baá utɔ́ bíí aké, “Pɔ́ enyú dékaá depɔ́ etiré na chánéné?” Akamé aké, “Eh dekaá.” ⁵² Ajɔ́ó ye ne ebwɔ́ aké, “Yéndé menleré mabe Eṣɔwɔ ayi ágíí nɔ́ere Eṣɔwɔ ágbárege gefwa jíí fa mme, alu eké mbɔ́ gepú ayi akaáge unó Eṣɔwɔ bi uke ne ebi gekwéne ebi úlú né mmu maá gepú ayi ji ábélege unó bíí wye.”

Bɔ́ɔ Nasaret ábya Jisɔs
(*Mak 6:1-6; Luk 4:16-30*)

⁵³ Jisɔs anérégɛ manléré makamejɔ́ɔ yi, alyaá melu ewémbɔ, ⁵⁴ akeré meso né melɔ wuú. Nɔ́ere alɔ́ɔ manlérégɛ bɔ́ɔ mekomejɔ́ɔ Esɔwɔ́ né mmu echa mmyemenene bwɔ́, ála mano mekpo fuú ágíge ate aké, “Ndé muú áchyeé ji gefɔ́ɔ́gɛ denjá eti? Ne utó mampye ukpékpé ufélekpá bina? ⁵⁵ Pɔ́ maá menwɔ́né upú na? Pɔ́ Mɛri ne alu mma wuú? Pɔ́ nnó aɲmo bíí abi ande élé Jɛmsi, Josef, Simun, ne Judas? ⁵⁶ Ne pɔ́ aɲmo bíí abi andée álu na fa ne esé? Ne ji atané ye efɔ́ ne gejamégɛ déɲga etirena?” ⁵⁷ Né getú eyigémbɔ, ábya ji, yémbɔ Jisɔs ajɔ́ɔ ne ebwɔ́ aké, “Anoge muú ekpávɛ́ Esɔwɔ́ yéndé mbaá. Wyélé bɔ́ɔ melɔ wuú ne abi ula gepú bíí ne ála nógɛ ji.” ⁵⁸ Ne tɛ́ mbaá ála áfyéé fɔ́ metɔ́ɔ ne ji wɔ́, ji ntó ápye fɔ́ gejamégɛ ufélekpá né melɔ wuú wɔ́.

14

Negbo né Jɔ́n Menwyaá bɔ́ɔ manaá Esɔwɔ́
(*Mak 6:14-29; Luk 9:7-9*)

¹ Né gébé eyigémbɔ Herɔ́ɔ́d muú alu muú kpaá né gebagé mewaá Galilíí, ji awúgɛ ɲgɔ́ ukpékpé unó bi Jisɔs ápyeé, ² ajɔ́ɔ ne bɔ́ɔ abi apyeé utɔ́ɔ ne ji aké, “Elé Jɔ́n menwyaá bɔ́ɔ manaá Esɔwɔ́. Esɔwɔ́ apye ji akwilé né negbo. Ge ula bi ji awya utó mampye ufélekpá” ³ Herɔ́ɔ́d aferé mbɔ́ néndé ji ne ápyeé nnó ágbáré Jɔ́n áwé áfyé né mmu gepúgɛ denɔ́, gétúgɛ agaré gabo ayi Herɔ́ɔ́d apyé nnó aferé Herɔ́ɔ́dyas mendée menmo wuú Filip abá. * ⁴ Né gébége

* **14:3** Elú wáwálé nnó: Filip alú meso Herɔ́ɔ́d. Ji abá Herɔ́ɔ́dyas. Ebelege Herɔ́ɔ́d afere Herɔ́ɔ́dyas mendée Filip, abá.

Herød aselé Herødyas né neba, Jøn agarege ji aké, “Ebé Esòwò ekame fò nnó wò òse mendée menmo wye òbá wó.” ⁵ Herød akelé meti manwá Jøn, yémbò afò bòó Jus, néndé ebwó ákame nya nnó Jøn alu muú ekpávé Esòwò. ⁶ Ne né bíí ebi Herød anené epaá mante bíí ebi ábyené ji, maá Herødyas mesò mendée, abé mabeé malómáló né mbe ushu bòó abi áchwòó nyé epaá ewémbò kpaá te metòó megòmegò epye Herød, ⁷ ajòó ne maá yimbò aké, “Nkelé nnó, Nchyege wò yénde genó eyigé òkelege nnó menchye wò.” ⁸ Maá yimbò ase majye mma wuú ajye jòó ne mfwa Herød aké, “Fye mekpo Jøn menwyaá bòó manaá Esòwò fa né gebagé nkpagene nana.” ⁹ Mechò ewéna epye Herød álá jòó, yémbò elé ji akele mé né mbe ushu ankéé bíí abi áchwó epaá, ákágé sé nkane amáge kwóre mejòó wuú. Aké bòó bee ápye genó eyigé maá yimbò ajòó. ¹⁰ Ajye ásò mekpo Jøn né mmu gepúgé denò áchwòó ne ewú. ¹¹ Anérégé afyé ewú né gebagé nkpagene áchwó chyé maá yimbò mendée, ase ajye chyé mbaá mma wuú. ¹² Ne baá utòó Jøn áchwòó kpá genkwò jíí ájye níí. Ajye ágare Jisòs nkane epye ne Jøn.

*Jisòs achyé délé bòó áta menyéé
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jøn 6:1-14)*

¹³ Jisòs awúgé abya negboné Jøn, alyaa melu ewémbò ájye kpe mmu ekpée ne baá utòó bíí, áfé né mbaá ayi álú bòmbò, nnó ebwó ábé ewú ebwó ebwó. Yémbò bòó áwúgé nnó akpe ekpée ale jye, átané né umé malò áke ne uka ákwòlege ji. ¹⁴ Jisòs átanégé mmu ekpée, mankwò mapea mewaá, agé gejamégé bòó, ne meshwe akwó ji metòó gétúgé ebwó, apye ebwó atóó mbaá mameé ayi ebwó ábò áméé.

¹⁵ Ndere nkwale akwónenege baá utóó bií ájyé báne ji aké, “Ata bií úfé ne mbaá yina alu eke mashwone, lyaá bóó bina ájye áná menyéé né baá maló ayi álu fa kwókwólé ányé.” ¹⁶ Jisós ashuú ebwó meko aké, “Ngé fó ula bi ebwó ájye kéle menyéé wó. Enyú ambóó chyége ebwó genó ányéé.” ¹⁷ Baá utóó bií aké, “Déwyaá lé ntó bred étáa ne meshuú épea fa, ye genó eyigécha gepó.” ¹⁸ Jisós aké ne ebwó, “Chwoge me ne éji.” ¹⁹ Agaré gejamégé bóó bimbo aké ájwólé né dambyanja, asé ntóo bred eyimbo étáa ne meshuú épeá, ape ame mfaánebuú achyéé matame mbaá Esowó agyá éjí ubauba achyéé baá utóó bií, nnó ákaré mbaá gejamégé bóó bimbo. ²⁰ Yéndémuú ányé ágbeé. Ne baá utóó bií áke ányweré ayi álaá, ágbeé usá úfyáneupeá. ²¹ Mpa bóó abi ányé menyéé yimbo mbógé alá gbéé fó ándée ne baá wó, ande ebwó ebwó álu délé bóó átáa.

*Jisós aké mfaá meko manaá
(Mak 6:45-52; Jón 6:15-21)*

²² Epyégé mbo, Jisós aké baá utóó bií ákpe ekpée ábó mbe áchyaágé gentoógé mewaá. Ji ala meso agare bóó nnó ebwó ákéré né upú bwó. ²³ Anérégé mangaré ebwó nnó ákéré, akwó afé mfaá mékwé jimbií manemye. Alu éwu jimbií kpaá te nkwale akwóné. ²⁴ Né gébé eyigémbó ekpée ewé ekpané baá utóó bií éfé mé tete metóó nnyi. Mbyo ammye ne ewu, apyéé ngbannyi adoó ewu egbé ewé ne ewé. ²⁵ Elo né gejjégé bí kpaá te dondo, Jisós ákéné mfaá meko manaá manjye báne ebwó. ²⁶ Baá utóó bií aké ágéne nkane ji akéne achwó mfaá meko manaá, efo ekwó ebwó matóó ákálege áwére aké “Meló ó ó, meló ó ó”. ²⁷ Ténéténé yimbo Jisós ajóó ne ebwó aké,

“Élé me, gbarege matṵ́ nyú, défṵ́ge.” ²⁸ Pita ashúú ji meko aké, “Ata mbṵ́gé nnó éle wṵ́ wáwálé pye me ntó nshulé nke mfaá mekṵ́ manaá nchwṵ́ mbané wṵ́.” ²⁹ Jisṵ́s aké ne ji, “Shulé chwṵ́, ajṵ́ge mbṵ́.” Pita atané mmu ekpée ashule nnyi alṵ́ mánkené mfaá mekṵ́ manaá manjye báne ji. ³⁰ Ne nkane ágené mbyo nnyi ammye ne eshye, éfṵ́ ekwṵ́ ji metṵ́ó ne alṵ́ manke mmu nnyi. Akalé áké, “Ata, poó me.” ³¹ Jisṵ́s asá ébwṵ́ ténéténé yimbṵ́ agbaré ji, ajṵ́ó aké, “É é metṵ́ó ewé ofyéé ne me élú dada, waá aké wṵ́ ṵ́be ne dembyṵ́ né metṵ́ó.” ³² Ébwṵ́ ákpégé né mmu ekpée, mbyo yimbṵ́ apwá. ³³ Éféé ne bṵ́ó abi álú mmu ekpée ánogé Jisṵ́s, ajṵ́ógé áké, “Wáwálé wṵ́ ṵ́lu Maá Éṵṵṵṵ.”

Jisṵ́s apye bṵ́ó mameé átoó né Genésáret
(Mak 6:53-56)

³⁴ Bṵ́ Jisṵ́s ánerégé manchyaá gentoógé mewaá eyigémbṵ́, ákwṵ́né né melṵ́ Genésaret. ³⁵ Ne bṵ́ó abi álú éféé ákaá nnó gé Jisṵ́s na, álṵ́ meko né malṵ́ ayi álú né gebagé mewaá eyigémbṵ́ geko. Bṵ́ó bimbṵ́ ákpá yé bṵ́ó abi ámeé ako áchwṵ́ ne ébwṵ́ mbaá Jisṵ́s. ³⁶ Ané Jisṵ́s mmye nnó agó ébwṵ́ áta lé mano nkú jíí. Ne yéndémuú nemeé ayi ataá mano nkú Jisṵ́s atóó.

15

Jisṵ́s agarege unó bi ukwene ante bṵ́ó Jus dleré
(Mak 7:1-13)

¹ Bṵ́ó Farasi ne anleré mabé Éṵṵṵṵ fṵ́ átané Jerosale áfé mbaá Jisṵ́s ágií ji áké, ² “Ulannó ne baá utṵ́ó bye ályaá mankwólégé unó bi ukwene ante sé áleré? Pe ébwṵ́ áshwṵ́négé fṵ́ amu gefṵ́ó eyigé ukwene ante sé ajṵ́ó nnó esé dépyégé ne

dényégé menyéé.” ³ Jisəs awúgé mbə ashuú ebwó meko aké, “Enyú ntó delyaa mabe ayi Esəwə aké débélégé, dela kwólé lé unó bi ukwene ante nyú álerége? ⁴ Desə ndere Esəwə ajóó nnó, ‘Nógé mma wyə ne nte wyə.’ Ne ájóó ntó nnó, ‘Mbəgé muú ajógé mejóó mebo ne mma wuú yé élé ne nte wuú ábó manwá ji.’ ⁵ Yémbə né egbé ewé nyú, dela gáre lé nnó, mbəgé muú abegé ne genó eyigé ji akage poó mma wuú yéé ebélé nte wuú ne geji, ‘Agaré lé nnó anyé mé meno manchye geji mbaá Esəwə.’ ⁶ Apyegembə abóó sé manleré enógé, apóó mmá wuú ne nte wuú manchyeé ebwó geji wó. Wyembə ne enyú desele mabe Esəwə ne gembya gétúgé gepə eyigé ukwene ante nyú áleré. ⁷ Enyú bəó dembwólé, Asaya muú ekpávə Esəwə abó alu cho gébégé agaré nyá mekomejóó Esəwə atomé ne enyú nnó, ⁸ “Bəó bina ánógé me ne ubómeno, yémbə ánógé fó me né mmu matóó bwó cháchá. ⁹ Enógé ewé ebwó ánoge me elú detú, nénde ásele unó ukwene ante bwó álerege eké mabe ya.”

*Unó bi upye mekwaá alá beé fə cho né mbə ushuú Esəwə
(Mak 7:14-23)*

¹⁰ Jisəs akuú njuné bəó eniné mbə nechwó eta wuú, aké,
“Wúge genó eyigé menkelege mangaré enyú ne kaáge nnó.
¹¹ Unó bi upye muú alá beé cho né mbə ushuú Esəwə, upó fə ebi ukpéne ji né meno, élé eyi getanege ji né meno.”

¹² Jisṣ ajógé mbṓ baá utṓó bíí ake mmye afíí jì agíí aké, “Ókaá nnó genó eyigé wṓ ɔjṓó mbṓ gepye bṓó Farasi áṣṓ matṓó wṓ?” ¹³ Jisṣ ashuú ebwṓ meko aké, “Nte wa muú alu né mfaánebuú agoóge nye yéndé genṓó eyigé jì alá pṓé wṓ. ¹⁴ Dechyegé gemεge nyú efwyale gétúgṓ bṓó Farasi bimbṓ. Ebwṓ álú bṓó amε nónómé abi ájame abifṓ meti. Ne mbṓgé muú ayi amε anómé jì, ajame nte muú amε nónómé meti, ebwṓ ako ákwéne mmu gepyεé.” ¹⁵ Jisṣ ajógé mbṓ, Pita agíí jì aké, “Gáré εsé ula nekanémejṓó eniné wṓ ɔtome na nnó, epṓfṓ unó bi ukpene muú né meno ne upyεé jì ála bṓé fṓ cho né mbe ushuú Εṣṓwṓ.” ¹⁶ Jisṣ aké ne ebwṓ nnó, Εnyú ntó delú defṓó pṓ ékṓ ate? ¹⁷ Εnyú dekaá fṓ nnó, yéndégenó eyi gekpéne né meno gékoóge le né unε ne getané wṓ? Gejì gepyεé fṓ nnó muú ábṓ debadeba né mbe ushu Εṣṓwṓ. ¹⁸ Yémbṓ unó bi útánege muú né meno utanege jì né mmu metṓó, ubi ne upyε jì abεé debadeba né mbe ushuú Εṣṓwṓ. ¹⁹ Elé né metṓó ne uféré uboubṓ utanege, ubi ne upyε bṓó áwáne ate, ákwene malṓ, ánáne manáne tametame, ájo εjo, átenege ntésé gebyṓ, ne manchṓge mabṓ ate. ²⁰ Gṓ unó bi upyεε muú ála bṓé fṓ cho né mbe ushuú Εṣṓwṓ na. Mbṓgé muú anyεgé menyεé amu deba εpyé fṓ nnó jì ábεgé cho né mbe ushuú Εṣṓwṓ.

*Mendée ayi áfyεé metṓó ne Jisṣ
(Mak 7:24-30)*

²¹ Bṓ Jisṣ ályaá eféé, áfé né gebagé mewaá Tiya ne Sidṓn. ²² Ne mendée fṓ né geluage bṓó Kanaan ajwṓlege né gebagé mewaá eyimbṓ, achwṓ báne Jisṣ anene jì mmye aké, “Mpyáne Dεvid, Ata ge me meshwε. Melo nchye akpe maá wa mmye, achyεge

ji efwyale dɔ́.” ²³ Jisɔs ashuú yéé ji meko wó, eféé ne baá utɔ́ bíí ajɔ́ ne ji áké, “Bú mendée yina ajye néndé achyége esé efwyale ne mejɔ́.” ²⁴ Ne Jisɔs aké, “Esɔwɔ atɔ me nnó nchwó le mbaá bɔ́ Isrɛli abi álu eké magɔmɛme ayi ánomé.” ²⁵ Yémbɔ mendée yimbɔ achwó tó manó né mbe ushuú wuú anene ji mmye aké, “Ata poó me.” ²⁶ Jisɔs ashuú ji meko aké, “Elómé fɔ́ nnó muú ase menyéé ayi baá melɔ ányé achyéé bɔ́ mammye.” ²⁷ Mendée yimbɔ ntó ashuú ji meko aké, “Ata elú wáwálé, yémbɔ bɔ́ mammye ányéé uchɔchɔgéré menyéé ebi utanegé mfaá ekpókpógélé antɛ bwó ukwene mme.” ²⁸ Jisɔs awúge mbɔ, ashuú ji meko aké, “E, é, mma metɔ́ ewé ɔfyéé ne me eja gé. Esɔwɔ apye nyé genó eyigé wɔ ɔkélege.” Wye né gébé eyigémbɔ, Esɔwɔ apye maá mendée yimbɔ atóó.

Jisɔs apye gejamé gé bɔ́ mameé átoó

²⁹ Bɔ́ Jisɔs ályaágé yéé eféé, ákoó né mapea géntoógé mewaá Galilí. Akwó mfaá mékwé ajwálé ka. ³⁰ Gejamé gé bɔ́ áchwó eta wuú ne ubwiré bɔ́, bɔ́ amɛ nónómé, bɔ́ uchánchi, abi álá jógé mejɔ́ álá wuú, ne gejamé gé bɔ́ mameé abifɔ́. Abelé ebwó mbe ushuú Jisɔs ne apye ebwó ako átoó. ³¹ Bɔ́ bimɔ́ álá mano mekpɔ́ fuú ndere ágené bɔ́ abi ábɔ́ álá jógé mejɔ́, ájɔ́ge abi ábɔ́ álá wuú, áwuú, bɔ́ uchánchi átoó, ubwiré úkéne ne abi amɛ nónómé ágene. Bɔ́ bimɔ́ áféé Esɔwɔ ayi bɔ́ Isrɛli ánóge.

Jisɔs achyéé délé bɔ́ ani menyéé (Mak 8:1-10)

³² Jisɔs akuú baá utɔ́ bíí ajɔ́ ne ebwó aké, “Meshwe apyéé me ne bɔ́ bina gé néndé ále mbɔ́

fa ndo elée ne me ne nana ápo yéé ne genó eyigé ányéé. Nkélégé fó manlyaa ébwó ájyéé une mesa ekage muú bwó fó átóo né meti.” ³³ Baá utóo bíí ágií ji áké, “Fa né mashwone ese degene mbó menyéé fó ayi ákwanege njuné bóo bina manyé né mbaá yina ayi melo elá épó?” ³⁴ Ne Jisós agíí ébwó aké, “Enyú dewyaaá ntoó bred eníí eféé?” Ashuú ji meko áké, “Dewyaaá ntoó bred ékénéama ne ukéké baá meshuú.” ³⁵ Eféé mbó ne Jisós agaré bóo bimbó aké, “Jwólege mme.” ³⁶ Aségé ye ntoó bred eyimbó ékénéama ne ukéké baá meshuú bimbó, achyéé matame eta Esowó gétúgé menyéé yimbó. Agya ji ubauba achyéé baá utóo bíí nnó ákáré mbaá bóo bimbó. ³⁷ Ébwó ako ányéé ágbeé ne gébégé baá utóo bíí ánywéré uba bi ulaá ugbeé usá ukeneama. ³⁸ Mpa ande abi anyéé menyéé yimbó álu bó delé aníí. Apaá fó andée ne baá melo wó. ³⁹ Epyégémbó, Jisós ate bóo bimbó áwilé. Jimbó ajye kpe mmu ékpée afé né gebagé mewaá Magadon.

16

Ekwó bóo Farasi ne Sadusi ágií Jisós nnó aléré ébwó ufélekpa

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Gébé eyigémbó, bóo ekwó Farasi ne bóo Sadusi áchwó mua Jisós áké, “Pyé ufélekpa ese dégé, manlere nnó Esowó ne atóme wó.” ² Yémbó Jisós ashuú ébwó meko aké, “Nkwale akwónégé nebuú né gelege deké bíí ulóme nyé geyá. ³ Ne dondo akwónégé nebuú nshulégé goge, dansama aké apyéé deké, ‘Manaá achwó kwé’. Enyú degégé nkane nebuú nélú dekaáge gefógé genó eyigé

gechwɔ́o pye, yémbɔ́ enyú dékaágé ula unó bi upye mbɔ́ né gébé eyigé na. ⁴ Enyú nnye eniné na debɔ́, delu bɔ́o abi átíí meso ne Esɔ́wɔ́. Dekélege me nléré enyú ufélekpa, yémbɔ́ yé uma nlérégé fɔ́, wye lé ufélekpa Jona muú ekpávé Esɔ́wɔ́ ne me nlérege nyé enyú.” Ajɔ́ogé mbɔ́ atané afé ji.

Jisɔ́s akwelé baá utɔ́o bií mbeé nnó áse gébé ne yis bɔ́o Farasi ne bɔ́o Sadusi (Mak 8:14-21)

⁵ Ne baá utɔ́o Jisɔ́s achyaá géntoógé mewaá afé egbé ewé né, ndere ájye ájinte mamkpa bred. ⁶ Ndere ebwɔ́ ájyee, Jisɔ́s ajɔ́o ne ebwɔ́ aké, “Sége gébé ne yis ekwɔ́ bɔ́o Farasi ne ekwɔ́ bɔ́o Sadusi.” ⁷ Ebwɔ́ álɔ́ manjɔ́gé ebwɔ́ ebwɔ́ aké, “Ndɔ́fɔ́ ajɔ́ogé mbɔ́ lé délá kpaá bred wɔ́.” ⁸ Jisɔ́s akaá genó eyigé ebwɔ́ ajɔ́ogé ne agíí aké, “E é metɔ́o ewé enyú defyee ne me elu dada. Ulannó enyú dejɔ́ogé mechó bred ayi enyu dela pɔ́ ne ji? ⁹ Nnó enyú delu dekaá? Elúmbɔ́ eké dejinte nnó me nkaáge chyee enyú menyee. Tege nkane nselé ntoó bred éta nchyeé delé bɔ́ eta ányee ne usá ebi ulaá. ¹⁰ Ma tege ntó, ntoó bred ékénéama eyi nselé nya nchyeé delé bɔ́ eníí ányee ne usá ebi ulaá. ¹¹ Enyú dekaá nnó me mbɔ́ njɔ́ogé fɔ́ lé gétúgé bred wɔ́? Gɔ́ge me mmá nyware njɔ́o nnó ségé gébé ne yis ekwɔ́ bɔ́o Farasi ne ekwɔ́ bɔ́o Sadusi.” ¹² Efee mbɔ́ ne baá utɔ́o bií ákaá yé nnó ji abɔ́ ajɔ́ogé atome fɔ́ lé ne yis ayi apye bred amuale. Ajɔ́ogé atome lé ne unó bi ekwɔ́ bɔ́o Farasi ne ekwɔ́ bɔ́o Sadusi álérege.

Pita aké Jisɔ́s alu muú ayi Esɔ́wɔ́ akwere ji ela gefwa (Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Ne Jis̄s alyaáge eféé, afé né gebagé mewaá Kaisaria Filipi. Akwónégé wye, agií baá utóó bíí aké, “Ndé gefogé muú ayi b̄óó ájóóge nnó me Maá Nte Mekwaá nlu?” 14 Baá utóó bíí ashúú ji meko aké, “B̄óó abif̄o ájóóge nnó ɔlu mewené J̄on menwyaá b̄óó manaá Es̄w̄o, abif̄o aké ɔlu Elija ne abif̄o ntó aké ɔlu Jerimaya, elá p̄ó mb̄o f̄ó w̄ó, ɔkage be muú ekpávé Es̄w̄o f̄o.” 15 Ne ama gií ebw̄ó aké, “Yé enyú amb̄óó deké me nlu waá?” 16 Ajóóge mb̄o, Simun Pita ashúú ji meko aké, “W̄o ɔlu Muú yi Es̄w̄o akweré ji elá gefwa, Maá Es̄w̄o muú álu mebe yéndégébé”. 17 Ne Jis̄s ashúú ji meko aké, “Simun maá J̄on, galógáló alu ne w̄o néndé, mechó ewé ɔjóó mb̄o, ákwaá f̄o w̄o, aleré w̄o éwú w̄ó, elé Nte wa né mfaánebuú ne aleré w̄o. 18 Ne ngarege w̄o nnó ɔkamege etarave. Gébége ntenegé nyé echomele b̄óó ba, etarave ewena ne ebéé neb̄ome. Ne negbo n̄épó ne uto mampw̄o ewu. * 19 Ne nchyege nyé w̄o egbógóló né gefwa eyigé Es̄w̄o ágbárege. Ne yéndégenó eyigé w̄o ɔshyaá fa mme, ebyénnó Es̄w̄o ntó ashya mé né mfaánebuú ne eyigé w̄o ɔkamégé fa mme ebyénnó Es̄w̄o ntó akamé mé né mfaánebuú.” 20 Ne aji yé baá utóó bíí etu nnó ékágé ágaré muú f̄o nnó ji ne alu Kras, Muú yi Es̄w̄o akweré ji elá gefwa.

*Jis̄s agaré efwyale wuú ne negbo nií
(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)*

21 Eféé ne Jis̄s alóó mangaré baá utóó bíí p̄ópó aké, “Mb̄ó manjye né Jerosale, eféé ákpakpa melo ne anóó baá abi ápye upe Es̄w̄o ne ánleré mabé Es̄w̄o,

* **16:18** Elú wáwálé nnó: Mabo ‘Pita’ mantene nnó etarave né mejóó Grek.

ápye nye me ngé gejamégé efwyale ne apyéε nye bós áwá me. Yémbó ndó eléé ekwónégé Εσωω abwege nye me nkwilé né negbó.” ²² Ajógémbó, Pita ase ji átené babá, aló manshule ji ndo aké, “Cha-o! Ata Εσωω akamégé mechó ewéna epye eta wye.” ²³ Yémbó Jisós aké ne Pita, “Kwilé me mbe ushu, danchómeló. Ogbéé me meti mampye genó eyigé Εσωω akélege néndé oferégé unó nkane mekwaá, oferégé fó eké Εσωω.”

Meti efwyale ewé baá utós Jisós ábós mankwólé

²⁴ Jisós agáre yé baá utós bíí aké, “Yéndémuú ayi akélege mambé menkwólé wa, abó manjinte geme jíí akpá gekwa jíí nnó akame negbo mankwólé me. ²⁵ Néndé yéndémuú ayi akélege mampoó genwá jíí ebyénnó aníige nye geji, ne mbógé muú akamégé manchyéé genwá jíí getú ya, ebyénnó abó nye geji. ²⁶ Ndé nsá ayi muú ábós, mbógé abege ne unó mme uko ne aníige genwá jíí? Ndé géfógé genó eyigé muú akágé chyéé mankwóré ne genwá jíí. ²⁷ Ngarege enyú unó bina uko néndé me Maá Nte Mekwaá nkerege nye ne utó bi Nte wa Εσωω achyéé me ne makiénné ya ne nchyege nye yéndémuú nsá wuú, ndere ji apyéé utós. ²⁸ Ngarege enyú wáwálé nnó, gentógé bós álú mbó fáná, abi álá gbóo fó kpaá te ágene nye ndere Maá Nte Mekwaá achwós nye mangbare gefwa jíí fa mme.”

17

*Jisós akwóré gefós agenege mané mané
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)*

¹ Ndó ékéné ékógé, Jisós ase Pita, Jemsi ne Jón menjmo Jemsi ákwó áfé né mfaá mékwé ájwólé

ebwó ebwó. ² Ne áké apéle Jisós akwǎré gefóó, ushu bíi ugénege eké nésáné nme ne mandeé jíí abwólé áshwánege mané mané. ³ Ebwó áké apéle, ágé nkane Mosis ebwó ne Elija ákwómé mbélépó ájóoge mejóó ne Jisós. ⁴ Pita ajóó ne Jisós aké, “Ata eló ndere esé délú fa. Mbógé akélege ntenege nye enyú baá óto áléé fa, ama eta wye, ama eta Mosis ne ama eta Elija.” ⁵ Wye nkane Pita alu jóoge mbó, áke apéle gekó gefó pópó gégénege mané mané gékweré ebwó ako mme ne meko muú atané né mmu gekó eyigémbó aké, “Gége maá wa ayi mbwi metóó na, metóó egóó me ne ji, wuúge ne ji.” ⁶ Gébégé baá utóó bina áléé áwuú meko yimbó, efó ekwó ebwó metóó ákwé pyó ne mashu mme. ⁷ Yémbó Jisós achwó ta ebwó ne ajóó aké, “Kwilege mme defóoge sé.” ⁸ Aké apéle ágé sé muú yicha wó ekosé Jisós ji mbií.

Elija achwó me

⁹ Ndere ebwó áshulege mékwé ájyéé Jisós áji ebwó etu aké, “Dégarégé muú fó genó eyigé enyú dégené mbó kpaá te me Maá Nte Mekwaá akwilége né negbo.” ¹⁰ Jisós ájóoge mbó, baá utóó bíi ágií yé ji áké, “Ulannó ánleré mabé Esowó ajóó áké Elija abó mambó mbe akere meso fa mme gemege nnó Muú yi Esowó akwere ji ela gefwa achwó?” ¹¹ Jisós ajóó aké, “Elú wáwálé nnó Elija abó mambó mbe achwó, akwyéé unó uko nnó ube cho. ¹² Yémbó ngárege enyú wáwálé nnó Elija achwó mé ne bóó ákaá fó gefóoge muú ayi ji alu wó, ápye gabo ne ji nkane ejíí ebwó. Wymbó ntó ne ebwó áchyege nye Maá Nte Mekwaá efwyale.” ¹³ Eféé mbó ne baá utóó bíi bimbó álé kaá yé nnó mechó ewé ji abó ajóoge mbó, atome mbó lé ne Jón menwyaá bóó manaá Esowó.

*Jis̄as apye maá ayi améé gesasa atóó
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)*

¹⁴ Ebwó ákérégé meso ábané gejamé gé b̄óó. Mende f̄o achwó tó mano mb̄e ushu wuú, ane ji mmye aké, ¹⁵ “Ata, ge me meshwe, maá wa mende améé gesasa. Ne nemeé eníné mb̄o nechyege ji efwyale d̄óó. Népyéé ji akwene yéndégébé né mewé né gébé eyigéf̄o akwene né nnyi. ¹⁶ Ne nchwó ne ji mbaá baá utóó bye yémb̄o ápulé nnó ápye ji atóó meti ep̄ó.” ¹⁷ Jis̄as ashuú meko aké, “E é enyú nje enina delu untantamé b̄óó abi dela fyéé metóó ne Es̄w̄o cháchá wó. Nkoge mb̄o metóó ne enyú nnó? Mmage bé ne enyú nd̄o eníí ne défyéé metóó ne Es̄w̄o? Chwóge me ne maá yimb̄o.” ¹⁸ Achwó gé ne maá yimb̄o Jis̄as anyá meló nchye yimb̄o atané ji mmye. Wye né gébé eyigémb̄o maá yimb̄o atóó. ¹⁹ Ewyágé Jis̄as ne baá utóó bíí ála ebwó ebwó ne baá utóó bíí ágií ji aké, “Ulannó ne esé dépulé meló nchye yimb̄o mambuú apw̄o?” ²⁰ Jis̄as ashuú ebwó meko aké, “Melo nchye yimb̄o apw̄o enyú mambú gétúgé metóó ewé défyéé ne Es̄w̄o elu dada. Ngárege enyú wáwálé nnó, metóó ewé défyéé ne Es̄w̄o yé ebé elé n̄énéné éke nyiné mbwé ngbon, dekage gáre mékwé ewéna nnó, ‘Kwilé fa cho né mbaá yicha,’ ne ekwilége. Ye genó gef̄o gepw̄ó f̄o enyú mampye.” ²¹ [Yémb̄o Enyú dékage buú gef̄ó gé meló nchye yina wyelé mb̄ogé dén̄ege mmye ne délyage menyéé kpékpé gétúgé dep̄aré Es̄w̄o ne mmyemenene.] *

* **17:21** Elú wáwálé nnó: Melo n̄we ewéna ep̄ó f̄o né mmú b̄o n̄we gekwene abif̄o.

*Jis̄as ama gare baá utáó bií ndere ji ágboó nye
(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)*

²² Bií f́ ndere Jis̄as ne baá utáó bií alú melu ema né Galilíí, ajáó ne ebẃ aké, “Ela gachyéé áchyége nye Maá Nte Mekwaá né amu b́ó nchye. ²³ Awáne nye ji ne nd́o eléé ekwónégé Es̄oẃo apye nye ji akwilé né negbo. Jis̄as ajáógé mb́o, baá utáó bií ála mesómé mesómé ndere áwuú mb́o.”

Jis̄as agáre mech́o ñka makpo echa upé Es̄oẃo

²⁴ Jis̄as ne baá utáó bií áchẃo né melo Kapanom, ndere ebẃo álu ewu, ánselé ñka makpo echa upé Es̄oẃo áchẃo bane Pita ágií ji áké, “Nnó menlere nyú achyege f́o ñka makpo echa upé Es̄oẃo?” †
²⁵ Pita akame aké, “Achyege.” Gébégé ji ákere meso né mmu gepú, gemégé nnó ánené meno, Jis̄as ab́o mé mbe ajáó ne ji aké, “Simun nwyaaá nkwe mangií ẃo. Nde uf́o b́o abi afwa mme ásele ñka makpo ne manka yif́o eta bẃo? Ásele na le mbaá amb́o melo wa mbaá ankéé b́o?” ²⁶ Pita ashúú ji meko aké, “Ásele mbaá ankéé b́o.” Ajáoge mb́o Jis̄as aké, “Mb́o ebyennó baá amb́o melo áchyége f́o ñka makpo. ²⁷ Yémb́o esé dekélégé f́o nnó depye matáó ásó b́o abi. Shule né gentógé mewaá, oñme eno wye. Meshuú mbe ayi áb́o, néné meno wuú ogene nye ñka wye, ekwanege machyéé ñka makpo ya ne ejye. B́o eji achyéé eta bẃo.”

18

*Ndé muú alú muú kpaá
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)*

---

† **17:24** Elú wáwálé nnó: Ñka makpo yina, elé ñka eyi yéndemuú Jus áchyége nnó ákwyége echa upé Es̄oẃo.

1 Ewya yéé wó, baá utó Jisós ajyéé agí ji áké, “Ndé muú ábéé muú kpaá né gefwa eyigé Esowó ágbárege?” 2 Jisós akuú maá fò kóó ayi alu eféé, achwógé apye ji aténé né metóómetóó baá utó bíí. 3 Ne aké, “Ngaréé enyú wáwálé nnó muú ála kwaré abe eké mamane kóó wó, abe fó muú ayi anyé nye gefwage Esowó. 4 Ndere elúmbó, yéndémuú ayi ashulege mmye ji mme nkane maá yina ne abéé muú kpaá ayi apwóó amu né gefwa eyigé Esowó ágbárege. 5 Yéndémuú ayi akamege mampye galógál ne mamane kóó nkane ayina né mabó ma, ebyennó ase mbó lé me.

Mmuameno mampye gabo
(Mak 9:42-48; Luk 17:1, 2)

6 “Yémbó, yéndémuú ayi apyéé mamane kóó nkane ayina nnó apye gabo né geluagé bóó abi áfyéé metóó ne me elú galógál nnó áshíí ji gekpékpé gé ntaá né gеме áhémé ji né gentoó gé ebéé mega. 7 Meshwe apyéé me ne bóó mme yina gétúgé unó bi uténe ebwó ápyéé gabo. Unó bina ubó mampye, yémbó ebóó nye ne muú ayi aténe nte yifó nnó apyéé gabo. 8 Mbó gé ebwó wye, yélé geká jyé ne gétene wó nnó apyéé gabo, só geji ófómé. Elú galógál nnó okpe né genwá gechúchúle ne nnó okpe né mewé ewé élá nómé gé ne upó menyammye bye uko. 9 Ne mbó gé dambóónni wye atene wó nnó apye gabo, pwólé ji ófómé, elú galógál nnó okpe né genwá gechúchúle ne nnó okpe né ntoné mewé ewé élá nómé gé ne amé ápeá.

Nekanémejóó egómheme ewé enomé
(Luk 15:1-7)

10 “Sege gébé, debyagé fɔ yéé muú ama né geluágé abi áfyéé matɔ́ ne me eké ambáné kɔ́. Néndé, makiénné bwó álu yéndégébé né mbe ushuú nte wa muú alu né mfaánebuú. 11 Néndé Maá Nte Mekwaá achwó mampoó bɔ́ abi alá ákwɔlege depɔ́ré Ɛsɔwɔ.

12 “Desε nnó muú awyaá usaá magóηme úta ne éma enogé apyéé nnó? Mferé nnó ályágé ayi usaá uni meso nekuúneeni né mbyɔ mékwé afe akéle ewé enomé kpaá té ágéne. Pɔ mbɔ? 13 Akélgé εwu agegé, ngarege enyú wáwálé nnó, abéé ne nechóchó dɔ́ né gétúgé εma ewé ji agené apwɔ áyi usaá uni meso nekuúneeni áyi ála no wó. 14 Wyémbɔ ntó ne Nte enyú muú alu né mfaánebuú alá kélégé nnó yéé muú ama ánó né geluágé abi áfyéé metɔ́ ne me eké ambáné kɔ́.

Jisɔs alere ndere muú abéé ne nte menηme ayi apyéé ji gabo

15 Jisɔs afé mbe manlérégé aké, “Mbɔgé nte menηme wyε né εchomele bɔ́ ba apyéé gabo εta wyéé, chó báné ji bíbí ɔpyε ji akaá gyéé ayi ji apyéé. Mbɔgé akamégé nnó alu gyéé εbyennó dema se ate ndere aηme. 16 Ne mbɔgé alá kamé nnó genó εyigé ji apyéé gélú gyéé wó, ‘se muú ama yé apea ɔkere εta wuú nnó unó bi ɔjɔge ne ji bɔ́ apea ye aléé ábé ndere bɔ́ ntesé.’ * 17 Ne mbɔgé ake ashya wyε shyá nnó apɔ gyéé né genó εyigé ji apyéé, kpá mechó ewémbɔ cho ne εwu né εchomele bɔ́ ba. Ne mbɔgé εchomele epagé nnó ɔlu chó ne ji alá kámé wɔ, sege

* **18:16** Elú wáwálé nnó: Né melɔ ηwe ewéna, ajɔ́ wyε ηkane asame né mmu ηwe Deterɔnɔmi 19:15.

ji nkane muú ayi alá afyéé metóó ne Εσωω wó ye eké mensELE ηkamakpo.” †

Baá utóó Jisós áwyad εshye fa mme

¹⁸ Jisós ajóógé mbó aké, “Ngárege enyu wáwálé nnó yéndégenó eyigé enyú deshaá fa mme, ebyénnó Εσωω ashyaá mé geji né mfaánebuú. Ne yéndégenó eyigé enyú dekamégé fa mme ebyennó Εσωω ntó akamé mé geji né mfaánebuú.

¹⁹ Ne genó eyigéfo eyigé mmage gáre enyú gelu nnó, yéndégébé enyú ápeá fa mme dekamégé meko ama mangíí Εσωω genó, dénégé mmye Nte wa muú alú né mfaánebuú achyege enyú geji. ²⁰ Néndé yéndé mbaá yi bóó ba ápeá ye aléé áchomé gé mbaá ama me ntó mbe efeé ne ebwó.”

Jisós alere nnó déjinte gabo ayi ate aηme ápyéé eta sé

²¹ Pita achwó gíí yé Jisós aké, “Atá njíge mbó nte gabo ayi nte meηme apyéε eta wa ndó eníí? Nnó kpaá te ndó ekeneama?”

²² Jisós ashuú ji meko aké, “Ngba, epófó ndó ekénéama, óbó manjíí ji nte usaá ndó uléé meso efya né malu akeneama. ²³ Me ngarege enyú mechó ewé gétúgé gefwa eyigé Εσωω ágbárege gélu eké abya yina. Mfwa fó abóó mankwólé bóó utóó bíí abifo áchwó ne bóó utóó bíí ányéé ji. ²⁴ Ndere alo ula mankwólégé, bóó utóó bíí abifo áchwó ne muú utóó wuú ayifo ama ayi agbaré ji gejamégé ηka eyi epwó amu. ²⁵ Ne elé alá kaáge kwó ujwóó bíí ji anyéé mfwa yimbó, mfwa yimbó aké ákpó

† **18:17** Elú wáwálé nnó: Anselé ηkamakpo ányéé nya bóó upwó gétúgé eyigémbó bóó ásele nya nnó ebwó álu bóó ubee.

mende yimbɔ, mendée wuú ne baá ne yéndégenó eyigé ji awyaá nnó agé ñka akwɔ ujwɔɔ bíí. ²⁶ Ajóoge mbɔ, muú utɔɔ wuú yimbɔ abogéné mmye mme ne mbe ushu mfwa yimbɔ, ane ji mmye aké, ‘Ata, nkpa geka jyε, chyéé me gébé nkwɔle nyε ujwɔɔ byéé uko.’ ²⁷ Apyéégé mbɔ meshwε akwɔ mfwa yimbɔ metɔɔ dɔɔ alyaá ji nnó ajyεé akwɔgé sé ujwɔɔ bimbo. ²⁸ Yémbɔ, ndere muú utɔɔ yimbɔ atané mbaá mfwa ajyεé dafyε agé nte muú utɔɔ ayifo ayi agbaré ji ekéké ñka ewé elá pɔ yéé genó mameé ne ñka eyi ji agbaré mfwa yimbɔ. Apyε ji anyuá amu mmwólé aké, ‘Chyéé me ñka ya eyi ɔnyéé.’ ²⁹ Nte menme yimbɔ abogéné mme ane ji mmye aké, ‘Nte, chyéé me gébé nkwɔle nyε ujwɔɔ bye!’ ³⁰ Yémbɔ mende yimbɔ akame wɔ. Tenétené yimbɔ afyε mende yimbɔ né denɔ nnó akwɔ ujwɔɔ bíí uko. ³¹ Gébégé bɔɔ utɔɔ mfwa abifo ágené mechɔ ewéna, metɔɔ esɔ ebwɔ dɔɔ ájyε toó mfwa yéndégenó eyigé gepyεé. ³² Mfwa akuú muú utɔɔ ayi mbɔ, ayi ji abɔ ajɔɔ nnó akwɔgé sé ujwɔɔ bi ágbarege ji nnó achwɔ. Achwɔgé, ajɔɔ ne ji aké, ‘Wɔ muú mebo yina, ɔne me mmye ngé wɔ meshwε, nlyaá gekpékpégé ujwɔɔ ebi ɔnyé me; ³³ ɔbɔ ɔlu mangé ntó nte menme wyε meshwε ndere me ngené wɔ meshwε, pɔ mbɔ?’ ³⁴ Ne metɔɔ esɔ mfwa yimbɔ dɔɔ ajɔɔ aké áfyé mende yimbɔ né denɔ átulé ji kpaá te akwɔle ujwɔɔ ebi anyéé ji uko.” ³⁵ Jisɔs ánérégé manjɔɔ aké, “Wyεmbɔ ntó ne ebe nyε ne Esɔwɔ Nte wa muú alu né mfaánebuú. Mbɔgé ɔlá jinte gabo ayi nte menme wyε ápyéé ne metɔɔ wyéé meko wɔ, Esɔwɔ apyεé nyε ne wɔ ntó wyε ndere mfwa yimbɔ abɔ apyεé ne muú utɔɔ wuú yimbɔ.”

19

Jisṓs alerege depṓré manwá neba (Mak 10:1-12)

¹ Jisṓs anerege manjṓṓ depṓ ετιρε na deko, alyaá gebagé mewaá Galilií afé né gebagé mewaá Judiya achyaá ebéé Jodan. ² Gejamege bṓṓ gekwṓle ji. Apye abi ámeé átoó. ³ Nḍere ji alú ewú, bṓṓ Farasi fṓ afé eta wuú mammua ji áké, “Nnó ebé esé ekamé nnó mende awá neba ne mendée wuú né yénde eké mechṓṓ?” ⁴ Agíge mbṓ, Jisṓs ashuú ebwṓ meko aké, “Élu wáwálé nnó enyú deku mé né mmu Esṓwṓ nnó, té ula ulṓṓ ebi Esṓwṓ muú ákwyéé nyá bṓṓ, akwyéé ebwṓ, mende ne mendée.” ⁵ “Getú eyigé na mende alyage nye mmá wuú ne nte wuú afé acho mmye ne mendée wuú ebwṓ ápea ákwé muú ama. ⁶ Ebwṓ ápṓ sé bṓṓ ápeá nana, ála muú ama. Nḍere élumbṓ bṓṓ abi Esṓwṓ áchomé chónchó né neba ékágé muú akya nnó atyáa.” ⁷ Bṓṓ Farasi abimbṓ ágí ji áké, “Ulannó ne ebe Mosis ejṓṓ eké mende akáge chyéé mendée wuú mekpo ηwe manlere nnó awá neba ne akage lyaá ji?” ⁸ Jisṓs ajṓṓ ne ebwṓ aké, “Mosis akame nnó enyú déwá neba ne andée nyú gétúgé mekpo meto nyú. Yémbṓ, ebṓ epṓfṓ mbṓ gébégé Esṓwṓ abṓṓ mbe akwyéé mende ne mendée.

Jisṓs alerege depṓré ulṓ ne neba manwá (Mat 5:27-32; Mak 10:11, 12; Luk 16:18)

⁹ “Ne ngárege enyú nnó, yéndé mende ayi awáne neba ne mendée wuú, mbṓgé mendée yimbṓ alá kwe ulṓ wṓ ne ajyege ba mendée ayichá akwé mbṓ lé ulṓ.” ¹⁰ Baá utṓṓ Jisṓs ajṓṓ ne ji áké, “Ebege nnó wye mechṓ ulṓṓ ewuεwu ne muú akágé wa neba ne mendée wuú, elu chanéné nnó mende ábagé ye

mendée cháchá.” ¹¹ Jis̄s ashúú ebwó meko aké, “Bóó ako fó wó ákamégé manjwale ayi alá ábá neba wó. Ekose bóó abi Es̄wá achyéé ebwó eshye ne ákage jwale. ¹² Kágé nnó ábyé ande abifó mpé, abifó elé ákwaá ne ápyéé ebwó álu mbó. Bóó abifó ájwale wyembó eké mpé gétúgé utóó gefwa eyigé Es̄wá ágbárege. Bóó abi ákamégé manjwolé ayi ála abá neba wó ájwolé.”

Jis̄s ajé ambáné kóó

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Bóó fó áchwó ne baá bwó eta Jis̄s nnó anéré ebwó amu makpo anemmye mbaá Es̄wá ajé ebwó. Baá utóó bií ányá bóó bimbó. ¹⁴ Yémbó Jis̄s ajóó ne ebwó aké, “Lyáge ambánékó áchwó eta wa, ekagé dégbé ebwó néndé gefwa eyigé Es̄wá ágbárege gelú eyigé bóó abi álu ndere baá bina.” ¹⁵ Ajógé mbó, anere ammu né mekpo yéndé maá ajé ebwó, anerege alyaá yé melu ewémbó afé.

Abya muú ŋka

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Bií uma mende fó afé mbaá Jis̄s. Agií ji áké, “Ménleré mbógé nkélege genwá eyi gélágé byéé, nde galógáló ayi mbóó mampye?” ¹⁷ Agíge mbó, Jis̄s ashúú ji meko aké, “Ulannó wó ogíge me genó eyi gelóme, Es̄wá mbií ne alú muú ayi alóme. Mbógé okélege mambó genwá, nógé yé mabe Es̄wá.” ¹⁸ Ne mende yimbó agií Jis̄s aké, “Mabe ayi nde?” Jis̄s ashúú ji meko aké, “Ówáge muú, okwége uló, ojogé ejo, oténegé ntésé gebyó. ¹⁹ Nógé nte wyéé ne mmá wyéé ne gbógé ne nte ménémé wyéé ndere ogboó ne geme jyéé.” ²⁰ Ne mende yimbó ashúú Jis̄s meko aké, “Nló mambélé

mabé yina mako, ndegecha gelaá?” ²¹ Jisós ajóó ne ji aké, “Mboge ðkelege mambe chó, gé genó eyi gélaá, chó kpoó yéndégenó eyigé ðwyaá, ðchyéé ñka yimbó mbá ubya bóó, ne ðbéé nyé ne gefwa né mfaánebuú. Ðpyegé mbó, ðchwó ðkwólé me ndere maá utóó wa.” ²² Mende yina awugé ndere Jisós ajóó, alyaá afé meshwemeshwe ne mesómé néndé ji awyaá gefwa dóó. ²³ Ne Jisós ajóó ne baá utóó bíí aké, “Ngárege enyú wáwálé nnó ejwerége ne muú ñka akpe né gefwagé Eṣṣwá.” ²⁴ Mmage gare enyú nnó elú wáwá nnó mpó mashwáne áshwá né embú ábyamé ne nnó muú ñka akpe né gefwagé Eṣṣwá ágbárege. ²⁵ Baá utóó bíí áwúgé mbó matye mawa ebwó meno ne agige ate aké, “Ne ndé muú yi abó nyé geñwá eyi gélagé byéé?” ²⁶ Jisós ape ebwó domeé ajóó ne ebwó aké, “Akwaá ákágé pye fó ufóó unó bina, yémbó Eṣṣwá akage pye unó uko.” ²⁷ Pita ashúú ye ji meko aké, “Gé esé delyaá unó sé uko dékwólege wá. Ndé nsá ayi esé débóó nyé?” ²⁸ Jisós ajóó ne ebwó aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó, enyú abi dékwóle me dejwólege nyé ntó ndere afwa mampáné depó né matoó áfyáneápeá ayi bóó Isréli gébége Maá Nte Mekwaá ajwólégé né geluo mamgbare gefwa jíí né mme meke. ²⁹ Ne yémbó muú ayi alyaá upú, áñmé, nte ne mmá, yé baá yé lé makóó gétúgé alu menkwólé wa, abéé nyé ne bóó ne gejamégé unó bi upwá amu. Ne Eṣṣwá achyege nyé ji geñwá eyi gélagé byéé. ³⁰ Yémbó gejamégé bóó abi álú mbó mbe nana, meso gébé álaá nyé meso ne gejamé abi álú mbó meso nana ábéé nyé mbe.”

Jisɔs atoo nekanemejoo ampyee utoo ne mekoo umpome

¹ Jisɔs ama ajoo aké, “Gefwa eyigé Esɔwɔ ágbárege gelú eké nekanemejoo enina. Bii uma mende fo afé ntone gesé dondo ajye kelé boó abi ájyee pye utoo ne mmu mekoo wuu. ² Ajyeege, boó abi ji aboo mbe ágene akame nnó ji achyeege yéndemuú ebwó meno nka ewé yéndemuú anyee mé ne bii uma ne agare yé ebwó nnó ajye alo utoo. ³ Kálánká eneéneama ekwónégé ama jyee dafye age boó abifo átene wye detú ne ntóné gese. ⁴ Ajoo ne ebwó aké, ‘Enyú ntó chogé depye utoo ne mmu mekoo wa. Nchyege nye enyú genó eyi gepyee matoo ágoo enyú.’ ⁵ Abimbo áfé manjyee lo utoo. Mbóo mekoo yimbo apyee wyembo ne metoo nkwómésé. Né kálánká elee ama jyee pye wyembo. ⁶ Genógé kálánká eta ne nkwale mende yimbo ama jyee ne gese, ama gé boó átene wye efeé detu. Agii ebwó aké, ‘Enyú dechóo bii bina detu, elo mbo?’ ⁷ Ashuu ji meko aké, ‘Muú fo ákuú esé nnó depye utoo wó.’ Aké ne ebwó, ‘Enyú ntó choge depye utoo ne mekoo wa.’

⁸ “Nkwale akwónégé mboó mekoo yimbo ajoo ne mempélé boó utoo bii aké, ‘Kuu ampyee utoo bimbo ako áchwó ne achyee yéndemuú nka jii. Bɔmbe chye boó utoo abi álaá meso, ne abi abo mbe chye ebwó kwyakwya.’ ⁹ Ne boó abi ábó áchwó ne kálánká eta ne nkwale anyé wye meno nka ema ne abi áchwó te dondo. ¹⁰ Abi ábó mbe áchwóge áfere nnó ebwó ányee nye nka doó ápwó abifo, yémbo ebwó ntó ányé wye nka janja. ¹¹ Ndere ebwó ásele nka eyimbo álo manménégé áshuulege mboó mekoo ndo, ¹² ajóge aké, ‘boó abi osele ebwó kwyakwya apye utoo lé

né nchwaneke ama yémbò òchyeé ebwó meno ñka wye ndere esé abi dégene efwyale depyeé utóó bíí kpógele né mmu gebábálégé ñmeé!’ ¹³ Yémbò mbóó mekóó ashuú muú bwó ama meko aké, ‘Mejée wa me mfwale fò wò, wó. Òkame mansé ñka ndere yéndémuú anyeé mé né bíí uma, epò mbò?’ ¹⁴ Sè ñka jyéé wulege, membóó ne nke nchyege muú utóó ayi kwyakwya wye ndere nchyeé wó. ¹⁵ Nnó nlu gyéé mampye genó eyigé nkelege mampye ne ñka ya? Wa metóó esóó wó ele nlu muú ayi nchyege echye?” ¹⁶ Jisós anerege ajóó ye aké, “Bóó abi anjea mbò gеме fina akwene nye mbya né meso gébé ne abi alu mbò mbya fina anjeage nye gеме né meso gébé.”

*Jisós ama gáré mánáne aléé nkane ji agboó nye
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)*

¹⁷ Ndere bò Jisós ákwòme ájyeé né Jerosale, ase baá utóó bíí áfyaneápeá ebwó átené babá. ¹⁸ Ajóó ne ebwó aké, “Wuúge, esé dékwòme mbò déjyeé né Jerosale, ewu, áfyéé nye Maá Nte Mekwaá né amú anóó baá ampyeé ure Esòwò ne ánleré mabé Esòwò. Ebwó ajógé nye nnó, me nkwe mpa, áwá me. ¹⁹ Ne áfyéé nye ji né amú bóó abi alá pò bóó Jus. Ebwó ájwyaáge nye ji, átulege nye ji ne utó ne áwòme nye ji né gekwa agboó. Yémbò, ndó éléé ékwónégé Esòwò apyeé nye ji akwilé né negbo.”

*Dékpakpa né gefwagé Esòwò
(Mak 10:35-45)*

²⁰ Wye né gébé eyigémbò, mendée Sebèdee afé mbaá Jisós ne baá bíí ande ápeá, ató mano né mbe ushu wuú, agíí Jisós nnó apóó ji. ²¹ Jisós agí ji aké, “Òkélege ndé?” Ashuú ji meko aké, “Nkélege nnó, né meso gébé ójwólégé òke ógbarege gefwa

jyéé ɔpye baá ba bina apea ájwǎle ntó ne wǎ né malu enoge, ama né egbe ebwǎnyε wye ne ayifó né egbe ebwǎbe wye.” ²² Ne Jisǎs ajǎó ne ebwǎ aké, “Enyú dekage genó eyigé degígé mbǎ. Nnó enyú dekage nyú nyε ηkǎ efwyale ayi me nyuú nyε?” Aké, “E é, esé dekage.” ²³ Akamege mbǎ, Jisǎs ajǎó ne ebwǎ aké, “Nkame wǎwǎlé nnó enyú dékágé gé nyε efwyale nkane me nge ne nyε, yémbǎ me fǎ njyaá bǎó bi ájwǎlege né ebwǎnyε wa ne abi ajwǎlege né ebwǎbe wǎ. Malu yimbǎ alú élé ayi bǎó abi Nte wa ajyaá me nnó ajwǎlé wye.” ²⁴ Ne baá utǎó Jisǎs abi makpo áfya, áwúgé genó eyigé abi ápeá ápye, matǎó ásó ebwǎ dǎó.

²⁵ Ne Jisǎs akuú baá utǎó bií ako ajǎó ne ebwǎ aké, “Enyú dekaá nnó afwa mme abi álá pǎ bǎó Jus áslé utó bwǎ ápyéé yéndégenó eyi géjii ebwǎ metǎó ne bǎó bwǎ ne yé ákpakpa melǎ áwyaá utó bi ajǎge mechó ne bǎó bwǎ ébyé.” ²⁶ Ne ébégé fǎ mbǎ ne enyú. Yéndémuú nyú ayi akélege mambε muú kpaá abó mambε ménkpané defwé nyú; ²⁷ yéndémuú nyú ayi akélege mambε menǎmbe abǎ mambé eké mefwé nyú. ²⁸ Wye nkane Maá Nte Mekwaá, ji achwǎó fǎ nnó bǎó ákpá ji defwé wǎ, achwǎó lé mánkpa bǎó defwé nnó achyε gemε jii mawené gejamégé bǎó né gabo.”

*Jisǎs apye bǎó ame nǎnǎmé apea ágεne
 (Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

²⁹ Jisǎs ne baá utǎó bií ályage Jeriko, gejamégé bǎó ákwǎlé ebwǎ. ³⁰ Wye né gébé eyigémbǎ, ande fǎ ame nǎnǎmé apea abǎ ájwǎlé né mapea meti. Nkane bǎó ajǎógé nnó Jisǎs ale koó ande bimbǎ ábege áke, “Ata, Mpyáne Devid gé esé meshwe!”

³¹ Bɔ́ bimbo ányá ebwó áke, “Kwenege nyáme”, yémbɔ ábée lé beége ne eshye áke, “Ata, Mpyáne Devid, gé ese meshwe.” ³² Jisɔs awúgέ mbɔ atené, akuú ye bɔ́ amε nónómé bimbo apea ágií ebwó aké, “Ndé genó dekelege me mpye eta enyú?” ³³ Ashuú ji meko áke, “Ata, dékelege nnó ɔpye esé dégene mbaá!” ³⁴ Meshwe akwó Jisɔs metɔ́ getúge bwó ne ata amε bwó. Ténéténé yimbɔ álɔ mángéné mbaá ne ákwɔlege ji.

21

Jisɔs akpe né Jerosale nkane mfwa

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jɔn 12:12-19)

¹ Ndere Jisɔs ne baá utɔ́ bíí álé kwókwólé ne Jerosale, ákwɔnégέ Betfage melɔ ewé elu né mfaá Mékwé Olif. Jisɔs áfere baá utɔ́ bíí makpo ápeá ató nnó ábɔ́ mbe. ² Ndere atɔme ebwó, ajɔ́ aké, “Chogé né maá melɔ ayi alu mbɔ enyú né mbe, ténéténé dégene nyε maá géjuná eyigé áshíí ne maá wuú ne εgbε mmyε. Kaáge dechwó me ne ubi. ³ Ne mbɔgέ muú agigé enyú ula bi dekage geji, garege ji nnó, ‘Ata ne akélege ubi.’ Ténéténé yimbɔ, alyágé enyú dechwó ne ubi.” ⁴ Ewéna epyεmbɔ nnó εbe wáwálé ndere muú ekpávέ Eɔwɔ abɔ ajɔ́ nnó, ⁵ “Gare bɔ́ Sayɔn nnó, Gege mfwa nyú, apɔ ne nepa, ajwólé mfaá géjuná achwɔ́ ne maá mbyene géjuná.” *

* **21:5** Elú wáwálé nnó: 1. Sayɔn élé melɔ Jerosale. 2. Gébégé bɔ́ Jisɔs, afwa ajwɔlege lé né mfaá mpɔ mekagala ne ákene. Ubya bɔ́ ne ukene mfaá ujuɔa.

6 Baá utóó bimbó ájyégé ápye wyε ndere Jisós agare εbwó. 7 Achwógé ne géjuná yimbó ne maá etá Jisós, áfere mandeé bwó ágyaá ubi meso ne Jisós akwó ajwólé mfaá. 8 Ne gejamégé bós abi álu εféé ágyaáge mandée bwó né meti. Abifó ásórege uwó mámé ágyaáge ntó né meti nnó Jisós akoó mfaá. †
9 Gejamégé bós ájyéé mbε abifó ákwólege meso ne Jisós alu metóó metóó. Ébwó ako álo mankálégé áke,

“Matame mábé ne mpyáne Devid!
Mejé εbé ne muú ayi achwóó né mabó Ata.
Matame mábé ne Εσωω muú alu
né mfaánebuú ενiné mfaá mfaá!”

10 Wyε ndere Jisós akpené né Jerosale, meló meko enyigé tegétege ne bós álo mangígé áké, “Acha muú ayi achwóó mbó waá ye?” 11 Ne gejamégé bós abi akene ne Jisós ashuu meko áké, “Élé Jisós muú ekpávέ Εσωω ayi atané né meló Naseret né gebagé mewaá Galilií.”

*Jisós abú bós bi ákpóó unó né mmu εcha upε Εσωω
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jón 2:13-22)*

12 Ne Jisós akpégé né meló Jerosale akpe né mmu dachi εcha upε Εσωω, abú bós bi ákpóó ne abi áname unó. Atyá makpókropógélé bós abi ákene gesegé manka mankwóré ne malu ujwólé bós ako abi ákpóó upwine meló εbi ápye upε Εσωω ne ubi.
‡

13 Ndere Jisós apyεmbó, agare εbwó áké, “Asa né mmu ηwe Εσωω nnó, Εσωω áké, ‘Gepú ya eyíge bós áchómege wyε mamféé me ákuú nyε geji nnó

† 21:8 Ελύ wáwálé nnó: Ge na ne bós Jus apye mansε muú kpaá ne enoge. ‡ 21:12 Ελύ wáwálé nnó: Gepwine meló gélu getu eyíge bós Jus ápye upε mbaá Εσωω.

gepúgέ mmyεmenεne.’ Yέmbα enyú débwalé géjí gelá melu εwé ánjó ábigε wyεé!” ¹⁴ Nδere ji alú né mmu εcha upε Εσωω, bόό amε νόνόμέ ne abi ubwire áfé εta wuú. Apyε εbwό ako átoó. ¹⁵ Anόó baá ampyεé upε Εσωω ne εκwό anlere mabe Εσωω ágé ukpékpé unό bi Jisωs apyέε ne áwú ntό ndere baá melo ákalege né mmu εcha upε Εσωω, nnό matame mábé ne mpyáne Dεvid. Awugé mbα matόó ásό εbwό. ¹⁶ Agί Jisωs áke, “Owuú mbα genό eyigé baá melo ájόge?” Jisωs ashuú εbwό meko aké, “Eεh nwu, nnό enyú délú danjú genό eyigé asame né mmu ηwe Εσωω? Ásά wyε nnό; ‘Oleré baá melo ne abi álu maka amu ndere áféεge wό’.”

¹⁷ Jisωs ajόge mbα alyá εbwό afé né melo Betani ajye bele εwu.

*Jisωs alwεré genόge fig gégbό
(Mak 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Bίí uyyágé, dondo gemua mme, ndere Jisωs abόό mankeré meso né Jεrosale, akwónégé meti mesa alό mamye ji. ¹⁹ Agé genόó eyigé akuú nnό fig né εgbé meti. Afé wyε nnό waá agεne umpomé fό wyεé, yέmbα yéé géma agε wό εκosé bya ubíubi. Jisωs ajόό ne genόó eyigémbα aké, “Te mme abyεé, wό omagé wόó sé umpomé.” Ténéténé yimbα genό eyigémbα gewanésé gégbό. ²⁰ Ne baá utόó Jisωs ágégé mbα ála mano mekpo fuú, ágίge ate aké, “Genόgé fig eyigé na gégbό mbα wáwá ndé?” ²¹ Ne Jisωs ashuú εbwό meko aké, “Ngarege enyú wáwálé nnό, mbόgé enyú defyεgé matόó ne Εσωω ne déla pό ne dembyα né εshyε εwe ji awyaá, dépyε nyε unό nkane me mpyεé mbα ne genόge fig, yé εbé lé ebi upwόó bina dépyε nyε ubi. Dékage jόó yé εbé lé ne

mékwé εwéna nnó, ‘Táné fa ɔjyé ɔkwé né mmu εβεέ mega’, Εσωω ɔpye wye nkane enyú déjɔ́. ²² Mbɔ́gé défyεgé matɔ́ nyú ne Εσωω ne dégige yéndégenó né mmyemenεne achyεge nye enyú geji.”

*Agii Jisɔs mbaá ayi uto bi utané
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)*

²³ Jisɔs akeré né mmu εcha ɔpe Εσωω, akpégé mmu alɔ manleré bɔ́ mekomejɔ́ Εσωω. Nɔ́ere alérege anɔ́ baá abi ápyéé ɔpe Εσωω ne ákpakpa melɔ áchwɔ́ báne ji, ágii ji áke, “Nɔ́de uto εbi ɔwyaá mampye unó bina? Waá achyεé wɔ uto ubi?” ²⁴ Jisɔs ashúú εbwɔ́ meko aké, “Me ntó nwyaá awa nkwe mangii enyú, deshúgé me meko me ngarége enyú uto εbi me nwyaá ne mpyéé unó bina. ²⁵ Waá achyε Jɔn uto manwyaá bɔ́ manaá Εσωω, Εσωω waá akwaá?” Jisɔs ágiígé mbɔ́ alɔ manyége mbeé ne ate áké, “Dejɔ́gé mbɔ́ nye nnó? Εβεge dejɔ́gé nnó elé Εσωω ne achyεé Jɔn uto bi, agige nye εsé aké, ‘Ulannó ne delá kamé mekomejɔ́ wuú wɔ́?’ ²⁶ Yémbɔ́ mbɔ́gé déjɔ́ge nnó ‘Akwaá ne áchyε’ εbyénnó dekelege bɔ́ bina mpa. Nendé, yéndémuú abɔ́ akaá nnó Jɔn alu muú ekpávε Εσωω wáwálé.” ²⁷ Εpye εbwɔ́ áshú lé Jisɔs meko aké, “Εsé dékaá fɔ́ muú ayi achyεé Jɔn uto wɔ́.” Ne Jisɔs ashúú ntó εbwɔ́ meko aké, “Yé me ntó ngarége fɔ́ enyú muú yi achyé me uto ne mpyé unó bina.”

Jisɔs ató nekanémejɔ́ mende fɔ́ ne baá bií apeá

²⁸ Ne Jisɔs aké, “Enyú déferé mbɔ́ nnó ne mechó εwéna? Mende fɔ́ abɔ́ alu, awyaá baá ande makpó apea. Bií uma ákuú ayi mbe, ajɔ́ ne ji aké, ‘chó pye utɔ́ ne mekɔ́ fina.’ ²⁹ Ne maá yimbɔ́ ashúú ji

meko aké, ‘Njyεέ fṓ’ yémbṓ εwyáge akwṓré metṓṓ wuú afé. ³⁰ Mende yimbṓ afe mbaá ayifo ajṓṓ wyεmbṓ ne ji. Ajṓgé mbṓ maá yimbṓ akamé aké, ‘Ata njyε.’ Yémbṓ ajyεέ ji wṓ. ³¹ Jisṓs ajṓgé mbṓ, aké, gárege me, né baá bina makpo apea, ayi ndé áwuú meko nte wuú?” Ashuú ji meko áké, “Élé ayi mbε” Éfεέ mbṓ Jisṓs agaré εbwṓ áké, “Mengarege enyú wáwálé nnó bṓṓ abi álú bṓṓ abo nkane anselé ηka makpo ne andée eno, ábṓṓ nyε mbε age meti wáwá mamkpe né gefwa εyigé Εṓṓṓṓ ágbárege ápwṓ enyú abifo. ³² Néndé Jṓn menwyaá bṓṓ manaá Εṓṓṓṓ achwṓ nya eta nyú bṓṓ Isrēli ako aléré enyú ndere muú abṓṓ mambelé geηwá jíi ndere Εṓṓṓṓ akεlege, ne enyú dekamé meko wuú wṓ; yémbṓ anselé ηka makpo ne andée eno ne ákamé meko wuú. Ne yεέ gébégé enyú dégené mbṓ na, enyú deti fṓ meso ne gabo nyú dekamé meko wuú wṓ.”

*Nekanémejṓṓ bṓṓ uségé ne mbṓṓ mekṓṓ
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)*

³³ Jisṓs ama ajṓṓ aké, “Wuúge nekanémejṓṓ eniné fṓ”, “Muú fṓ awyaá nya mekṓṓ wuú, ape unṓṓ εbi ákuú vine, ásele umpome bíi mampyε mmṓṓ, anṓ gebame agyaá εwú mme, achṓ εmbu akwyεέ εwú cháηéné nnó áké áηámege umpome εbimbṓ manaá makpéné wyε. Atene ntó maá enyṓη nnó membamé mekṓṓ ajwólégé wyε. Ase bṓṓ uségé afyé wyε. Apyégé mbṓ, atané afé neke né melṓ fṓ. ³⁴ Gébé gekwónégé εyigé akyεέ umpome vine εbimbṓ mbṓṓ mekṓṓ atṓ baá defwé bíi nnó ájyε áse εbíi umpome vine mbaá bṓṓ uségé bimbṓ. ³⁵ Baá defwé bimbṓ akwónégé né mekṓṓ, bṓṓ uségé ágbaré εbwṓ, átulé ama, áwá ama, ne átó ayifo ne

mataá. ³⁶ Apyégé mbɔ, mbɔɔ mekɔɔ yimbɔ ama tɔ baá defwé abifɔ, abi ajamé apwɔɔ abi mbembe. Ne bɔɔ uségé bimbɔ ápye ne baá defwé bimbɔ wye nkane ápye ne abi mbe. ³⁷ Ne kwyakwya, achwó fére maá wuú atɔ, ajɔɔ aké, ‘Agégé nye maá wa membɔɔ yé ebé nnó áchyege nye ji énogé.’ ³⁸ Yémbɔ bɔɔ uségé bimbɔ, ágégé maá awuú nkane achwɔɔ, ájɔɔ ne ate áké, ‘Gége menyéé geteé mbɔɔ mekɔɔ na, chwóge déwá ji, ji ne alú muú ayi anyéé nye geteégé mekɔɔ ewéna, chwóge dewá denyé geteé jíí!’ ³⁹ Apyégé ji áfomé meso gébámé áwá.

⁴⁰ “Jisɔs anérégé mantó nekanémejɔɔ eniné na, agíí ákpakpa bɔɔ Jus abi ji agarege ebwɔ makamejɔɔ ayina aké, déferé nnó mbɔɔ mekɔɔ yimbɔ akerégé meso né neke níí, apye nye nnó ne bɔɔ uségé bimbɔ?” ⁴¹ Ashuú ji meko áké, “Akerégé meso, apye nye bɔɔ nchye bimbɔ ágbo negbo nebo. Achyéé mekɔɔ ewémbɔ mbaá bɔɔ uségé abi cha, abi áchyege nye ji ebí umpome vine yéndé gébégé mbwe.” ⁴² Ajógé mbɔ, Jisɔs agíí ebwɔ aké, “Nnó enyú délú danjú genó eyige ásamé né mmu ηwe Esɔwɔ? Asa wye nnó, ‘Ntaá eniné antené upú ashyaá nnó nélómé, néni ne nélaá menɔ ntaá ayi ágbaré ekwɔ gepú. Ata ne apye nnó ewú ebe mbɔ, ne elu gekpekre genó né ame se!’

⁴³ “Ndere elúmbɔ, me ngarege enyú wáwálé nnó, enyú débéé nye sé bɔɔ bi Esɔwɔ ágbárege gefwa ne enyú, ala gbaré nye lé ne bɔɔ abi ákwɔre mataɔ bwɔ ákwane mambɔ bɔɔ gefwage Esɔwɔ.” ⁴⁴ [Ne yéndémuú ayi akwene mfaá ntaá eníne na, akɔrege nye, yéndémuú ntó ayi ntaá enína nek-wene ji mmye nechogéré ji yilé yilé.] ⁴⁵ Anɔɔ baá

abi apye ure Eσωω ne bós Farasi áwuúgé ndere Jisós atomé maka mejós yimbó, ákaá nnó ájoge mbó lé ne ebwó. ⁴⁶ Akelé meti mampye ji, yémbó áfóó nyá gejamégé bós abi álú eféé, néndé yéndémuú áse Jisós nnó alu muú ekpáné Eσωω.

22

Nekanémejós epaá neba (Luk 14:15-24)

¹ Ne Jisós ama tó ebwó nekanémejós eniné fò aké, ² “Gefwa eyigé Eσωω ágbárege gélu éké nekanémejós eniné na. Mfwa fò akpomé mmye mampye epaá nebane maá wuú ayi mende. ³ Mfwa yimbó anérégé, ató baá defwe bií nnó ájye ákú bós abi ji agaré mé nnó achwó epaá eló, yémbó ye muú ama achwó wó. ⁴ Mfwa yimbó ama kéré ató baá defwé abi fò aké, ‘chóge dégaré bós abi me mbó nlós nnó nwá mpó mabó, ntyéé ebwó menyéé melóméló, nkwyéé yéndégenó. Achwó wáwá, áwyagé epaá echwóó eló!’ ⁵ Yémbó bós bimbó áse yé ewémbó éké genó wó. Afé ápye lé depó debwó etiré cháchá. Abifó áfé makóó bwó, abifó áfé ne upú use bwó. ⁶ Ne abifó ágbaré baá defwe mfwa átulé ebwó eke menya, áwá. ⁷ Apyégémbó, metóó esó mfwa yimbó, ató bós bee bií ájye wá bós abi áwané mbó baá defwe bií, ne áso ntó meló bwó. ⁸ Ne agaré yé baá defwé bií aké, ‘Epaá wa echwóó ló, ne bós abi me nene álere nnó ákwane fò mambé bós abi áchwóó epaá wa wó. ⁹ Chóge né mati mako, kuúge yéndémuú ayi dégéne nnó áchwó epaá.’ ¹⁰ Ne baá defwé bií mbó áfé ápyéé wyé nkane ji ajóó. Akuú yéndémuú ayi ebwó ágené, abi aboabo ne abi álóáló achwó. Kpaá te gepúgé neba gegbeé

ne bɔ́. ¹¹ Ne gébégé mfwa yimbɔ́ akpené mmu mangé bɔ́ abi anené ebwó epaá, agé mende fɔ́ ama ayi ala fyε ndée neba eyi ekwané mbaá epaá ewémbɔ́ wó. ¹² Agii ji aké, ‘Mejeé wa, wɔ́ ɔ́pyéé nnó ne ɔ́kpené fa ne ndée eyi ela ekwané mbaá epaá ewéna wó?’ Ne mende yimbɔ́ ala bɔ́mbɔ́. ¹³ Epyε mfwa agaré bɔ́ abi ánene aɲkéé né epaá aké, ‘pyége ji déwé uka ne amu, debwéé ji défómé dafyε né melu ewé empinya gemua elu wyε. Eféé mbɔ́ ne bɔ́ álilí nyε ányéé manéne.’ ” ¹⁴ Jisɔ́s anérégé mantó nekanémejɔ́ eníne na, aké, “Eɔ́wɔ́ akúu gejamé gé bɔ́ yémbɔ́ abi ji ajyaá jaá wó.”

*Agii Jisɔ́s mechɔ́ ɲkamakpo
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

¹⁵ Ewya yé wó, bɔ́ ekwɔ́ Farasi fɔ́ abi awuú genó eyigé Jisɔ́s ajógé, atane ájyεé gbáre geju ákélege meti ewé ebwó ápyε ne Jisɔ́s akwe nekwené meno. ¹⁶ Ebwó ako ákamé meko ama, átó baá utɔ́ bwó choncho ne bɔ́ ekwɔ́ Herɔ́d, nnó ájyε ágii Jisɔ́s nkwé. Ajyé gé aké, “Ménleré, esé dékaá nnó wɔ́ ɔ́lu muú ayi ɔ́jógé wáwálé, ne ɔ́lerege bɔ́ unó ndere Eɔ́wɔ́ akélege wáwálé, ɔ́fɔ́ fɔ́ amε bɔ́ néndé, ɔ́sélé fɔ́ nnó muú ayifɔ́, aɲea gemε apwɔ́ ayifɔ́. ¹⁷ Nnó esé delú chɔ́ manchyεgé ɲkámakpo mbaá mfwa Rom waá déchyé gé fɔ́? Garé esé genó eyigé wɔ́ ɔ́fere nnó gelú chɔ́.” ¹⁸ Yémbɔ́ Jisɔ́s akaá uféré uboubɔ́ ebi úlú ebwó metɔ́. Ne epyε ji aké enyú bɔ́ dembwɔ́le bina, “Ndé enyú dépénege me mataá? ¹⁹ Lerege me gefógé ɲka eyi dechyεge ɲkámakpo.” Aléré ji, ase agbaré. ²⁰ Agii ebwó aké, “Mekpo wá na, ne mabɔ́ waá na ásamé né ɲka eyi?” ²¹ Áshuú ji meko aké, “Elé mekpo mfwa Rom ne mabɔ́ mií.” Eféé ne

Jisᵛs agaré ebwó aké, “Chyεεge yé mfwā Rom genó eyi gélú ejíí. Ne chyεge ntó Eᵛwᵛ genó eyi gélú eyi Eᵛwᵛ.” ²² Awuúgé meko ayi Jisᵛs ashúú ebwó byᵛ uwᵛ ebwó mmu ályaá ji áfé.

Agií Jisᵛs nkwé mechᵛ mankwile né negbo
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Wyε né bií bimbᵛ, bᵛᵛ ekwᵛ Sadusi fᵛ áchwᵛ mangií Jisᵛs mechᵛ. Ebwó abi na álu bᵛᵛ abi ákame nya nnó muú agbogé, akwilége sé né negbo. Agií ji áké, ²⁴ “Ménleré, εbé Mosis eké mbᵛgé muú abagé mendée ne agboge ayi ála pᵛ ne maá, menmo áwuú abᵛ manse mendée yimbᵛ ukwi nnó ábyégé baá ábé lé né mabᵛ ami mewené menmo yimbᵛ. ²⁵ Eᵛᵛ εpyε nyá nnó, ánmᵛ fᵛ ákénéama abi ande álú. Ayi mbe abá mendée, agboó alya ji yé maá apᵛ, ayi akwᵛlege ase mendée yimbᵛ ukwi, ²⁶ menmo yimbᵛ ntó agbo yé maá abyεé ne mendée yimbᵛ wᵛ. Wyembᵛ ne εpyε ne ayi agbeé makpo aléé kpaá te ebwó ákénéama ágbᵛ ako. ²⁷ Kwyakwya, mendée yimbᵛ ntó agbᵛ.” ²⁸ Nᵛere elúmbᵛ, ágií Jisᵛs áké, “Élé mendée yina abané mbᵛ ebwᵛ ako, gébé eyigé Eᵛwᵛ apyε nyε bᵛᵛ ákwilégé né negbo, mendée yina abεé nyε ayi waá?” ²⁹ Jisᵛs ashúú ebwᵛ meko aké, “Enyú délu gyεé dᵛᵛ né nkwé ayi dégií, nénde dékágé fᵛ mekomejᵛᵛ Eᵛwᵛ ne utó bií. ³⁰ Débᵛ mankaá nnó, gébégé Eᵛwᵛ apyεgé bᵛᵛ ákwilégé né negbo, ábané fᵛ neba ne átuú fᵛ andeé neba, ábéé eké makiénné Eᵛwᵛ né mfaánebuú. ³¹ Ne gétúgé mechᵛ bᵛᵛ abi ágbᵛᵛ mesᵛ gébé Eᵛwᵛ apyε nyε ebwᵛ ákwilé né negbo, nnó délu dankú genó eyigé Eᵛwᵛ ajᵛᵛ atome ne ukwene ante abi agboᵛ me? Ajᵛᵛ aké, ³² ‘Me nlu Eᵛwᵛ ayi Abraham, ne ayi Asek

ne ayi Jakɔb ánógé.’ Ewéna eléré nnó Eṣṣwɔ apye bɔ́ ákwilé gé né negbo néndé ji apó fɔ́ Eṣṣwɔ awuú bɔ́ alu ayi bɔ́ abi álú abe.” ³³ Gejamé gé bɔ́ abi álu eféé áwu gé ndere ji ajɔ́ mbɔ́, byɔ́ uwɔ́ ebwɔ́ mmu né gefɔ́ eyí gé Jisɔs alárege unó.

Ebé ewé epwɔ́ mabe mako

(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ Bɔ́ ekwɔ́ Farasi áwuú gé nnó genó eyigé Jisɔs ajɔ́ ne bɔ́ Sadusi gépye mano ágbɛ bɔ́ ekwɔ́ Sadusi, ágbaré geju mankelé meti ewéché nnó agíí Jisɔs nkwe. ³⁵ Ne muú bwɔ́ áma ayi ákaá mabe Mosis dɔ́, áfé mamua Jisɔs. ³⁶ Agíí ji nkwe áké, “Ménleré, ndé ebé Mosis ewe eñeá epwɔ́ mabe jíí mako?” ³⁷ Jisɔs ashuú ebwɔ́ meko aké, “Ebé ewé eñeá epwɔ́ mabe Mosis ako elé ewé ejɔ́ nnó, ‘Gbógé ne Ata Eṣṣwɔ́ wyeé ne metɔ́ wyeé meko, ne mendoó wyeé meko ne uféré byéé uko.’ ³⁸ Ge menɔ́ ebé ayi añeá apwɔ́ mabé mako. ³⁹ Ne ebé ewé ema kwóle elu wye eké ewé mbe ne ejɔ́ eké, ‘gbógé ne nte ménmé wyeé ndere ɔgboó ne geme jyéé.’ ⁴⁰ Mabé ayi na apeá ne ágbaré yéndégenó, eyigé Eṣṣwɔ́ akelege nnó bɔ́ ápye ndere Mosis ne bɔ́ ekpávé Eṣṣwɔ́ ásamé.”

Muú ayi Eṣṣwɔ́ akweré ji ela gefwa alu maá waá?

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Ndere bɔ́ ekwɔ́ Farasi álú melu ema ne Jisɔs, agíí ebwɔ́ nkwe áké, ⁴² “Enyú deféré nnó ne Kras, Muú yi Eṣṣwɔ́ akweré ji elá gefwa, ji alu maá waá?” Ashuú ji meko áké, “Alu mpyáne mfwa Devid.” ⁴³ Ajɔ́ge mbɔ́ Jisɔs agíí ebwɔ́ aké, “Mbógé ji alu mpyáne Devid, epye nnó ne Mendoó Ukpea epyéé nyá mfwa Devid akuú ji nnó Ata? Néndé aké,

44 ‘Ata Εσωω ajó ne Ata wa aké, jwólé fa né εgbé εbwonye wa né gelúge énogé kpaá τε mpyéé bóó mawámé byéé álaá éké mboó genó ayi onérege uká byéé mfaá.’ 45 Ne mbogé Devid akuú Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa nnó Ata, εpyéémbo nnó ne ji amáge bé mpyáne wuu?” 46 Agíge mbo, yé muu ama ayi akáge shuú ji meko apó. Ελο né gébé eyigémbo, ojyé mbe, yé muú ayi ama mua mangiú ji nkwé apó.

23

Jisós akwelé baá utóó bií mbeé nnó εkage áse gepogé Anleré mabe Εσωω

(Mak 12:38, 39; Luk 11:43, 46; 20:45, 46)

1 Ne Jisós ajó ne gejamégé bóó bi álu εφέé chóncho ne baá utóó bií aké, 2 “Anleré mabe Εσωω ne bóó ekwó Farasi ne abóó manleré mabé Εσωω. 3 Gétú eyigé na, débó mankwólégé ne mampyége yéndegenó eyigé εbwó álérege chánéné. Yémbo, enyú dékwólégé fó gepoge bwó, néndé álerege mabe Εσωω ayi εbwó ámbóó alá nógé áji. 4 Awéle matuú ayi ánóó ánérege bóó né makpo, yémbo átáregé fó yeé εbwó bwó nnó ápoó εbwó ákpá áji. 5 Apyéé lé deporé Εσωω deko nnó bóó ágé, áféégé εbwó. Pέége yé ndere εbwó ápye unó bi ásamé mekomejóó Εσωω né mmu uqeage ne áwelé né mampwé ne ulóó amu bwó. Afyéé ntó bə nku abi áwyaá machagele matyεé matyε né mano. 6 Εbwó ágbóó manjyágé uluó énogé né mapaá ne áma ájyaá ntó malu aló aló né mmu macha mmyemenene ájwólege wye. 7 Εbwó ágbóó ntó nnó bóó átámégé εbwó ne énogé, ne ájyεge né machomelé ákelege ntó nnó bóó ákúgé εbwó nnó,

‘Anleré.’ ⁸ Yémbə ekagé muú nyú fə akamé nnó ákuú ji nnó, ‘Ménleré,’ néndé enyú déwyaá élé menleré ama ne enyú ako delu aṅme. ⁹ Ne dékúgé ntó muú fa mme nnó, ‘Nté’, nyú néndé déwya lé Nte ama muú alu né mfaánebuú. * ¹⁰ Ne dékamé gé ntó ákuú muú nyú nnó, ‘Ata’, néndé déwya lé Ata ama. Ata yimbə élé Kras, Muú yi Eṣwə akweré ji elá gefwa. ¹¹ Muú ayi ábée muú kpaá né geluágé nyú, abó mambé lé menkpané defwé nyú. ¹² Yéndémuú ayi ábwεge geme jíí, Eṣwə awáne nyε ji gelu. Ne yéndémuú ayi asele mmyε ji nnó apó yéé muú fó, Eṣwə apyε nyε ji akwə ṅgó.

Jisəs ashule ndo mbaá anleré mabε Eṣwə ne ekwə bəó Farasi
(Mak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ Ne Jisəs afé mbε manjógé aké, “Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eṣwə ne enyú ekwə bəó Farasi ejame nyε dəó. Enyú délú bəó démbwólé, néndé unó bi enyú dépyéé, dégbéé bəó nnó ákpe gé fó né gefwa eyigé Eṣwə ágbárege. Enyú ambəó dékpené fó né geji ne délyágé fə meti nnó bəó abi amuame makpε wyε ákpε. ¹⁴ Efwyale ewé egile enyú anleré mabé Eṣwə ne enyú ekwə bəó Farasi ejame nyε dəó. Enyú délú bəó dembwólé, néndé enyú denyéé akwi andée upwəó né unó bwó enyú depyéé eké delú cho né mbε ushu Eṣwə, depyéé mmyemenene nyú éshyaá né mbε ushu bəó. Né meso gébé efwyale ewé Eṣwə achyεge nyε enyú ejame nyε dəó. ¹⁵ Efwyale ewé egile enyú anleré

* **23:9** Elú wáwálé nnó: Jisəs ajógé fó lé ne ante abi ábyené ese, ajógé lé ne bəó abi ákelege nnó ákuúgé ebwó mabə kpakpa, nnó ákwə ṅgə.

mabé Ἐσωω ne enyú ekwó bós Farasi ejame nye dós. Enyú délu bós dembwale, néndé dékene déjye yéndé mbaá nnó dépye yé muú ama ayi álá kwalege Ἐσωω, akwalege ji. Ne muú akamege nnó akwalege Ἐσωω, depye ji ákwore álá elé muú ayi agéne nye efwyale dós né ntoné mewε apwós enyú ambós. ¹⁶ Efwyale ewé egile enyú ejame nye dós. Enyú délu eké bós ame nónómé abi ajame ate meti. Enyú délerege bós nnó, ‘Mbógé muú ányégémeno akelé gé echa upε Ἐσωω nnó apye genó ne ála apye wó, ewémbó epó yéé genó. Yémbó mbógé muú akelé gé unó bi ákwye ne gesege ηka ebi ulú né mmu echa upε Ἐσωω nnó apye genó, abó mampye genó eyigé ji anyémeno.’ ¹⁷ Enyú ukenkéne bós ame nónómé, enyú deféré nnó ndé genó gheá na dós gepwó? Genó eyi gélú mmu echa upε Ἐσωω, waá echa upε Ἐσωω ewé epyéé nnó genó eyi gélú mmu gébé ne ukpea né mbe ushu Ἐσωω? ¹⁸ ‘Enyú dema delerege nnó muú anyégémeno akelege gelú eyigé apyéε upε Ἐσωω wye nnó apye genó ne ala apye geji wó, genó gefó gepyéé ji. Yémbó mbógé genó eyigé ji achyéé nnó ápye gepε né mfaá gelú ne ji akelé, abó mampye genó eyigé ji anyémeno nnó apye.’ ¹⁹ Enyú bós ame nónómé, enyú deféré nnó ndé genó gheá na gepwó? Echye ewé elú mfaá gelú eyigé ápyéε upε wye waá, gelú eyigé ápye gepéε eyigémbó ne gélú ne ukpea né mbe ushu Ἐσωω? ²⁰ Yémbó muú akelé gé gelú eyigé apyéε upε Ἐσωω wye, akelé fó lé gelú eyigémbó gejigeji wó. Akelé ntó yéndégenó eyi gélú né mfaá gelú eyigémbó. ²¹ Ne yéndémuú ayi akelé gé echa upε Ἐσωω akelé ntó chóncho ne

Ἐσωθῶ muú ajwólége mmu ewu. ²² Muú ayi akelége mfaánebuú akelé ntó geluó eyigé Ἐσωθῶ ajwólége wye chóncho ne Ἐσωθῶ muú ajwólége mfaá geji.

²³ Ἐfwyale ewé egile enyú anleré mabé Ἐσωθῶ ne enyú ekwó bós Farasi ejame nye dós. Enyú délu bós dembwólé, Enyú dekarege menyéé ayi dékpane né makós nyú dékaré malú afya, déchye Ἐσωθῶ melú ema, yé ne utonse ebí upyéé menyéé agós gebé. Yémbῶ delyage mampye ukpékpé unó bi mabé Ἐσωθῶ álerege nnó dépyege. Depó fós pópó ne ate ayme, dégéné fós ebwós meshwe ne défyéé fós matós ne Ἐσωθῶ wó. Pyege ukpékpé unó bina. Yémbῶ délyage fós manchye echye ewé enyú debῶ dechyege me.

²⁴ Ndere demmye mambele ukeke mabe debyaá ayi kpakpa, delu bós ame nónomé abi ájame abifó meti. Delu eké muú ayi áchérege manaá ami ji anyúu nnó ekagé ámé gejenchi, yémbῶ áméne mpῶ mashwone.

²⁵ “Ἐfwyale ewé egile enyú anleré mabé Ἐσωθῶ ne enyú ekwó bós Farasi ejame nye dós. Néndé gepoge nyú gélu eké muú ayi ashwonege meso amo ne uchweri menyé pópó, yémbῶ né mmu, abelege unó bi ji abós né mati mabomabo. Dépyé unó nnó bós áféregé nnó enyú délu cho né mbe ushu Ἐσωθῶ, yémbῶ matós nyú agbeé ne manwaá ne mmwólé unó unyéé. ²⁶ Enyú ekwó Farasi délu bós ame nónomé, bῶge mbe déshwóné mmu amo ne uchweri menyé, depyegé mbῶ meso ntó akpeage nye.

²⁷ “Ἐfwyale ewé egile enyú anleré mabé Ἐσωθῶ ne enyú bós ekwó Farasi ejame nye dós. Enyú délu bós dembwólé, néndé enyú délu eké manomé ayi áwaá mbomé né mfaá. Ὃgegé áji, álu malómáló

né dafye, yémbò né mmu ágbeé ne ugoó áwuú bós ne ufóufóó umpwapwáne unó. ²⁸ Wyembò ntó ne enyú depye wéna né dafye nnó bós áféérégé nnó enyú delu cho né mbe ushu Esòwò, yémbò wáwálé alu nnó né mmu matós nyú enyú delu bós dembwólé, ne degbóo mampyé gé nchye.

²⁹ “Éfwyale ewé egile enyú anleré mabé Esòwò ne enyú ekwó bós Farasi ejame nye dós. Enyú bós dembwólé, dékwyége manómé bós ekpávé Esòwò ne ayi bós abi álu cho né mbe ushu Esòwò, ³⁰ de jòge deké, ‘Esé débó débé nyá gébégé ukwene ante sé mbò debó décho fí amu manwá bós ekpávé Esòwò bimbo wó.’ ³¹ Ndere enyú de jógé ne ukwene ante se mbò, eléré nnó enyú délu upyáné bós abi áwané bós ekpávé Esòwò bimbo. ³² Chóge yé mbe, dénére mampye gabo ayi nyá ukwene ante nyú áló ula mampye. ³³ Enyú mmyò, délu baá utós, défére nnó dékáge bó éfwyale ewé ekpane nye enyú dékpe né ntoné mewé ewé elá nómegé? ³⁴ Ne gétú eyigé na, ntóme nye enyú bós ekpávé Esòwò, bós dénga ne anleré mabé Esòwò. Déwane nye abifò, ne déwómé nye abifò né gekwa, ágbó, détulege nye abifò ne utó né mmu macha mmyemenene nyú ne déma déchyége nye abifò éfwyale né malómáló. ³⁵ Ndere enyú dépyembò, gewu eyigé ukwene ante nyú áwané nyá bós abi álu cho né mbe ushu Esòwò fa né mme gékpéne nye enyú mmye geló ula ne manoó Ebel muú alú cho né mbe ushu Esòwò kpaá gekwóné né ami Sakariya maá Barakia ayi enyú déwané nya né metós metós echa upé né gelú eyigé ápyéé upé Esòwò wyé. ³⁶ Me ngarege enyú wáwálé nnó gewú eyigé ukwene ante nyú áwané

nyá bɔ́ abi álu cho né mbe ushu Ɛsɔwɔ gélú enyú bɔ́ nɔ́yɛ́ eniné na mmye.”

*Jisɔs asomége Jerosale
(Luk 13:34, 35)*

³⁷ Jisɔs ajɔ́oge mbo aké, “Ɛ é, bɔ́ Jerosale! Bɔ́ Jerosale! Enyú dewane bɔ́ ekpávɛ́ Ɛsɔwɔ ne detome abifo ne mataá, bɔ́ dentɔ́ abi Ɛsɔwɔ atɔ́mé eta nyú! Mmua mé ndɔ́ndɔ́ ne ndɔ́ manyweré enyú nkwere nkane mekwɔ akwérege baá bií, yémbɔ enyú dékélégé fɔ́. ³⁸ Gége yé nnó, melɔ nyú éla mé mábómé, éla mewa. ³⁹ Néndé ngarege enyú nnó, elɔ fina eɔ́yégé mbe, enyú démágé gésé me kpaá te bií ebi enyú dejoge nye nnó, ‘Mejé ébé ne muú ayi achwɔ́ né mabɔ Atá.’ ”

24

*Jisɔs agaré ndere áchɔ́ nye echa upɛ Ɛsɔwɔ
(Mak 13:1, 2; Luk 21:5, 6)*

¹ Jisɔs ajɔ́ogé mbo, alyaa echa upɛ Ɛsɔwɔ. Ndere ji aɔ́yɛ́ baá utɔ́ bií áke áfí ji nnó álere ji upú ebi átené né mmu dachi echa upɛ Ɛsɔwɔ. ² Yémbɔ Jisɔs ashúú ebwɔ meko aké, “Pɔ́ enyú dége mbo uchánchá upú bina uko? Ngarege enyú wáwálé nnó ámuú nye ubi uko kpa, té ne mataá ne mataá yeé ntaá némaá eni nélaá nye mfaá nte népɔ́.”

*Jisɔs agaré ndere ankwálé bií ágéne nye efwyale
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)*

³ Ɛwɔ́yágé Jisɔs aɔ́ye jwóle né mfaá Mékwɛ Olif. *

Baá utɔ́ bií ebwɔ́ ebwɔ́ ájyɛ́ bane ji, ágíí ji áké, “Garé esé, nde gébé eɔ́yige depɔ́ tiré na depyɛ́ nye?”

* **24:3** Elú wáwálé nnó: Mékwé ewéna ekamege mbo gétúgé eɔ́jamé unɔ́ ebi ákuú nnó Olifet dɔ́.

Ne ndé ufóó unó upye nye ne εsé dékaá gébé eyigé wó achwó ne gébé eyigé mme ábyeé?” ⁴ Agígé mbó, Jisós ashuí ébwó meko aké, “Sége gébé nnó ekagé muú fó ábwólé enyú déno mewaá. ⁵ Nénde, gejamégé bóó áséle nye mabó ma áchwó eta nyú. Adoó nye ébwó εwómé ájóoge aké, ‘Me ne nlú Kras, Muú yi Εσωω akweré ji elá gefwa.’ Apye nye mbó ábwólé gejamégé bóó áno mewaá. ⁶ Ne déwuú nye ntó abya be kwókwólé ne enyú, ne ébi ámmye tete. Yémbó gébége unó bina uké upyεé, débégé fó ne εfó. Nénde unó bina ubó mampye ne εpófó nnó mme yina achwó kwya wó. ⁷ Gébé eyigémbó ntó maló kpakpa ámmye nye ne ate ne ate afwa ne bóó bwó ámmye nye ne ate, emímí mesa ekwene nye malumalu. Mme yina anyíge nyé ne εshye abwólé né gejamégé malu. ⁸ Εwéna ébé nye eké lé ula uló ubalé bi mendée awúu gébége nebye neké nemmye ji.

⁹ “Gébé eyigémbó ápyéne nye enyú áfyé né amu bóó abi áchyege enyú εfwyale ne áwáne nye enyú. Maló mme meko ápaá nye enyú gétúgé délú ankwólé ba. ¹⁰ Εwéna εpyée nye gejamégé bóó ája mmye meso, áferé metóó εwé áfyéé ne Εσωω, áchyege nye ate mankwaá ne ápaá nye ntó ate.

¹¹ “Ne gejamégé bóó ekpávε Εσωω abi gebyó áchwóó nye, ábwólé gejamégé bóó áno mewaá. ¹² Ne gétúgé nchye ayi bóó ápye ájame nye dóó, gejeé eyigé bóó abóó gebe nye sé dóó. ¹³ Yémbó yéndémuú ayi akogé metóó te kwyakwyaá áférege nye ji né εfwyale gabo.” ¹⁴ Abya melóméló yina, ayi Εσωω ágbárege nye gefwa ne bóó bíí, ankwale ba agarege me ji mbaá bóó mme meko nnó maló mako

né mme ákaá ji, gébé eyigémbɔ ne mme akwyage nye.

Jisɔs agaré nkane áchɔ́ nyɛ Jɛrosale
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ “Danel muú ekpávɛ Ɛsɔwɔ abó ajɔ́ nya atóó ne ‘geboboge genó eyi gechyɛge mekpɔ unɔ́ mbaá Ɛsɔwɔ.’ Degene nye ndere genó eyigémbɔ gepyɛ́é né mmu ɛcha upɛ Ɛsɔwɔ.” (Yéndémuú ayi akuú malɔ ɲwe ayina akaá ula). ¹⁶ “Gébé eyigémbɔ, bɔ́ abí álu né Judiya ábó ájyɛ ákwɔ́ mfaá makwe ábíí. ¹⁷ Yéé muú ayi alú mfaá gepú ekagé akyaá nnó ashulege mme, ajyɛ bɔ́ genó né mmu gepú jíí. ¹⁸ Muú ayi alú ntó né mekɔ́ áchɔ́gé yé gébé nnó akere mmú achwɔ́ bɔ́ nku gefwene wuú ne ábó. ¹⁹ Ɛ é ɛbéɛ nye mbɔ́ nnó ne andeé abí alú ne mane yé ne abí áchyége baá mámbɛ. ²⁰ Néége mmyɛ mbaá Ɛsɔwɔ nnó gébé gebo eyigémbɔ, gébégé fɔ́ ne metɔ́ nshwɔne. Yé ɛbé lé bíí uwyaá. ²¹ Néndé gébé eyigémbɔ, gebéɛ nye lé gébégé gekpékpé́gé ɛfwyale ɛwé té Ɛsɔwɔ akwyɛ mme yina bɔ́ alá alu dangé ɛwú. Ne yé ɛwé ɛmage be sé eké ɛwémbɔ ɛpɔ́. ²² Ne wáwálé alu nnó mbɔ́gé Ɛsɔwɔ ala asɔ́ ndɔ́ ɛfwyale eyimbɔ́ ɛla mboó wɔ́, ɛbyénnó yéé muú ayi apome nye apó. Yémbɔ́ gétúgé bɔ́ abí Ɛsɔwɔ ájyaá nnó ábé abíí, asɔ́rege nye ndɔ́ eyimbɔ́ ɛla mboó.

²³ “Ne mbɔ́gé muú agaré ɛnyú nnó, ‘Gége Kras, Muú yi Ɛsɔwɔ akweré ji ɛlá gefwa alu fana,’ yéé agaré lé ɛnyú nnó, ‘Alu né’, dékamé́gé fɔ́ ne ji. ²⁴ Néndé bɔ́ gebyɔ́ abí áké alu Kras ne bɔ́ gebyɔ́ abí ake alu bɔ́ ekpávɛ Ɛsɔwɔ ntó áchwɔ́ nyɛ. Achwɔ́gé ápyɛ́é nye ukpékpé́ ufélekpá ɛbí upwɔ́ amu. Apyɛmbɔ́ nnó ábwólé bɔ́ ako ne mbɔ́gé meti

ebegge yé ebélé bɔ́ abi Esɔwɔ ajsaa nnó ábɛ abii, ábwalé ebwɔ́ ánó mewaa. ²⁵ Kaáge yé nnó mbó mé mbe ngaré enyú unó bina, gemégé nnó upyége.

²⁶ “Yé muú achwɔ́ agaré enyú nnó, ‘Gége ji alu mbɔ́ né mewaa’, déjyegé wyɛ. Yé agaré lé nnó, ‘Gége abii mbɔ́ né mmu baá upú’, dékamégé fɔ́ nnó elú wáwálé. ²⁷ Néndé ndere dasama akéle mamma, ne nebuú négénége, ábɔ́ ne egbé ebwɔ́nye akwɔ́né ne ebwɔ́be bɔ́ ako ágéne, wyɛmbɔ́ ntó ne Maá Nte Mekwaá achwɔ́ nyɛ.

²⁸ “Yéndé mbaá ayi genkwógé genó gebéé, eféé mbɔ́ ne denwɔ́ne etire denyéé unkwɔ́ unó dénwérege.”

Unó bi upye nye gemégé nnó Maá Nte Mekwaá ákérege fa mme

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ “Efwyale ewéna echwɔ́gé, ténéténé ayi ebyeé, ηmés ekwene nye gemuagemua. Mfaá ágénégé sé, ambe ntó ánómege nyɛ, ne unó bi uwyaá uto né mfaánebuú unyíge nyɛ. ³⁰ Gébé eyigémbɔ́ genó eyi gelére nnó Maá Nte Mekwaá achwɔ́, gegénége nyɛ né mfaánebuú. Ne bɔ́ malɔ́ mme meko áfyéɛ nyɛ gepúgé negbo álíle. Ne ágéne nyɛ nkane Maá Nte Mekwaá achwɔ́ né mmu gekó ne uto bií, ne gekpékpége énogé. ³¹ Ndere ji achwɔ́ áfɔ́mege nyɛ gekpékpé mbá, ne atame nyɛ makiénné jí nnó ájyé anyweré bɔ́ abi ji ájsaa né mme meko ábɛ abii mbaá ama.

³² “Pɛge gepɔ́ge genɔ́ge fig degí genó wyɛ. Gébége mata jí ábɔ́gé mántó bya uke enyú dekaa nnó nshwɔ́né achwɔ́ shúle. ³³ Wyémbɔ́ ntó ne gébége enyú dégége unó bina uko uke upyéé,

débó mankaá nnó gébé eyigémbò géla kwókwólé. ³⁴Ngarege enyú wáwálé nnó njye eníné na négboó fó kpaá te unó bina ukó úpyeé. ³⁵Mfaá ne mme ábyeé nyé, yémbò mekomejó wa alaá te kwyakwya.

*Yé muú ayi akaáge gébé eyigémbò apó
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)*

³⁶“Yé muú ayi ákaá bíí ne gébé eyigé unó bina úpyé nyé apó. Makiénné Esòwò ne mfaánebuú ákaáge fó, yé Maá Esòwò jimbóó ákaá wó. Ekosé wye Nte wuú ji mbií ne ákaá. ³⁷Ndere epyé nyá né gébége Nowa, wyémbò ntó ne epyé nyé gébége Maá Nte Mekwaá aké akerege meso fa mme. ³⁸Ne gébé eyigémbò, gemége nnó genyagé nnyi geshwa nyá bóó, bóó abó ányé, ányuú, ápyeé maba ne átuú baá né maba. Anyé kpaá te bíí bi Nowa ákpené mmu ékpe. ³⁹Ndere apyembò, abò ákaá nya genó eyi gepye wó, kpaá te genyage nnyi geshwané ébwó ako. Wyémbò ntó ne epyé nyé gébége Maá Nte Mekwaá akérege meso fá mme. ⁴⁰Né gébé eyigémbò ntó, ande apea ábege ne mekóó aké apye utóó, Maá Nte Mekwaá akpane nyé ama alyaa ama. ⁴¹Andée apea ábege né mbaá ayi ákwóó unó, akpane nyé ama alyaa ama.

⁴²“Gétú eyigé na, débò mambé peé dégilé néndé, dekaá fó bíí bi Ata nyú akérege meso wó. ⁴³Kaáge nnó mbògé mbóó gepú akaáge gébé eyigé menjó achwóó ne utuú manchwó gya gepú jíí, mbò abeé peé abame geji nnó ekáge menjó achwó agyá akpé mmu. ⁴⁴Enyú ntó kpómege mmye gétúge Maá Nte Mekwaá akerege nyéé meso né gébé eyigé délá dékáge.

*Baá defwε abɔ mampyε matɔ́ bwɔ chánchá
(Luk 12:41-48)*

⁴⁵ “Bege ndere maá defwé ayi awyaá denḡa, apyε utɔ́ bií chánchá. Nte wuú alyaáge ji ne baá defwé abifɔ nnó apélé εbwɔ, achyεge εbwɔ menyé chánchá né gébé gelógéló. ⁴⁶ Galógáló abεé nyε ne maá defwé yimbɔ, gébége nte wuú akerégé meso agéne nyε nnó ji apyε utɔ́ bií chánchá. ⁴⁷ Ngarege enyú wáwálé nnó nte wuú abelege nyε ji ndere muú kpaá né unó bi ji awyaá uko nnó apélé. ⁴⁸ Ne mbɔgé maá utɔ́ yimbɔ abεgé ayi áwyaá gepɔ gebo-gebo, ajóge nyε ne geme jíí aké, ‘Nte wa abelege nyε dɔ́ ne achwɔ.’ ⁴⁹ Alɔ mantúlégé ate aḡme abifɔ, anyéé anyú mmɔ́ ne ate anyuú mmɔ́ ne abifɔ ákwene. ⁵⁰ Mbɔgé apyége mbɔ, nte maá utɔ́ yimbɔ achwɔ kwɔ nyε ji neḡmé né gébé εyígé ji álá kaá nnó achwɔ wɔ. ⁵¹ Abanége ji mbɔ, achyεge nyε ji gekpékpe εfwyale εwé εbɔ́ εpwɔ́ amu, afyε ji né melu εwé εsɔwɔ afyéε nyε bɔ́ dembwólé. Ne bɔ́ alilé nyε anyéé maḡéné εwú.

25

Nekanémejɔ́ asó andée makpo afya

¹ Jisɔs afé mbe ajóge aké, “Gefwa εyigé εsɔwɔ ágbárege gelu eké asó andée makpo afya abi álweé mátúléká manjyéé bane menɔ neba. * ² Né geluágé εbwɔ, abi ata awyaá defɔ́ ne abi ata akénege. ³ Abi ata abi akénege álweé mátúléká, yémbɔ ama kpá sé maweé ami fɔ́ nnó ámi malu mmu mátúléká mábyége áamá áfyé wɔ. ⁴ Ne abi awyaá defɔ́

---

* **25:1** Elú wáwálé nnó: Né gepɔge bɔ́ Jus muú abagé neba bɔ́ ájyéé lyaá ji né gepú jíí ne utuu.

akpa mawee nnó ami malu mmu mátúléká bwó mábyegé ebwó ama afye. ⁵ Ne elé menᵋ neba yimbᵋ alá achwᵋ wáwá wó, géjá gékpá ebwó ábelé.

⁶ “Ne metᵋᵋ utuú eké ekwónenege ebwó awú nkane bᵋᵋ ákálege aké, ‘Menᵋ neba achwᵋ chwᵋge débáne ji.’ ⁷ Baá áᵋandée bimbᵋ áwúge mbᵋ ákwilé ati mátúléká bwó. ⁸ Ne abi akénege ajye kᵋ mawee mbaá abi áwyaá défᵋᵋ aké, ‘Chyegé esé ekéké mawee defye né mátúléká sé áchwᵋᵋ nómé.’ ⁹ Abi áwyaá défᵋᵋ áshuú ebwᵋ meko aké, ‘Ngba mawee amina makwánégé fᵋ esé ne enyú, chᵋge mbaá bᵋᵋ abi ákpoᵋ né melᵋ déna amí nyú.’ ¹⁰ Ne ndere ájye mana mawee, menᵋ neba yimbᵋ achwᵋ. Achwᵋgé ase abi ata abi ákpomé mmye álú eféé ágilé ji, áfé ákpe né mmu gepú epaá neba ágbé menombi.

¹¹ “Ewyágé abifᵋ ata abi ájye na mawee áchwᵋᵋ. Ala dafye ádoᵋ menombi ákuú aké, ‘Ata Ata! néné esé menombi.’ ¹² Ne menᵋ neba ashuú ebwᵋ meko aké, ‘Me ngarége enyú wáwálé nnó nkágé fᵋ enyú.’ ”

¹³ Jisᵋᵋ anérégé mantó nekanémejᵋᵋ eníné na aké, “Sege yé gébé néndé dekaágé fᵋ bíí ne gébé eyigé me nkerege meso.

Nekanémejᵋᵋ baá defwe makpo alé
(Luk 19:11-27)

¹⁴ “Gefwa eyigé Eᵋᵋᵋᵋ ágbárege ne bᵋᵋ bíí gelu eké nekanémejᵋᵋ eníné na: Mende fᵋ abᵋ ajyee neke, gébégé ji achwᵋᵋ jyee, akuú baá defwe bíí ako, akaré ebwᵋ ᵋka nnó áke gese ne eji. ¹⁵ Achyee ama uba ᵋka uta, achyee ayifᵋ uba upea ne achyee ntó ayifᵋ geba géma. Akare ebwᵋ ᵋka eyina ndere

yéndémuú akáge gbáre atane afe neke. ¹⁶ Ayi aselé uba ηka uta, achó sé gébé wó, ajye ló gese manke. Abó ntó nsa uba ηka uta. ¹⁷ Wyembó ntó ne ayi aselé uba upea apyεέ. Ji ntó abó nsa uba ηka upea. ¹⁸ Yémbó ayi aselé geba géma ajye cho mme aníí ηka nte wuú.

¹⁹ “Ébélégé nte bwó akeré meso né neke eniné ji abó ájyεέ. Akuú εbwó ako nnó áchééré áγε ndere yéndémuú ápyεέ ne ejíí ηka. ²⁰ Ne ayi achyεé ji uba ηka uta achwó téné mβε ushu nte bwó, ajóó ne ji aké, ‘Ata ochyεé nyá me uba ηka uta, nke gese ne ejí, mbó nsa uba εbifó uta gé ejí na.’ ²¹ Nte wuú ashúú ji meko aké, ‘Opye dóó, olu maá defwé melóméló, muú akage nere metóó ne wó. Te ndere óleré nnó okage gbáre ekéké ηka chánchá, mbelege nyε wó né melu εwé ogbárege gejamégé ηka. Chwó kpe mmu denyé epáá wa ne metóó megómega!’

²² “Ne maá defwé ayi achyεé ji uba ηka upea achwó ntó mbaá nte bwó. Ajóó ne ji aké, ‘Ata ochyεε nyá ntó me uba ηka upea, nke gese ne ejí. Mbó nsa uba εbifó upeá gé ejí na.’ ²³ Nte bwó ashúú ji meko aké, ‘Opye dóó olu maá defwε melóméló, muú akage neré metóó ne wó. Te mbaá óleré nnó okage gbáre ekéké ηka chánchá, mbelege nyε wó né melu εwé ogbárege gejamégé ηka. Chwó kpe mmu denyé epáá wa ne metóó megómega!’

²⁴ “Ne kwyakwya ayi achyεé ji gébagé ηka géma achwó ntó eta nte bwó. Ajóó ne ji aké, ‘Ata menkaá nnó depó tyεé demmyε amba. Olu eké muú ayi agóme menyεé né mekóó ayi nlá kágé meso yi ápéne. ²⁵ Getú eyigémbó, mbó εfó nnó ηka jyε enógé ochyεge nyε me εfwyale. Njyε cho mme nnií ejí wyε

nnó ekagé enó. Gé ηka jyε na σε.’

²⁶ “Ne nte bwó ashuú ji meko aké, ‘Wó olu maá defwé mebomebo, ne mémbwá, ojóógé oke me nlu eké muú ayi agóme menyéé né mekóó ayi nlá kágé meso ayi ápéne ne nkyéé mbwé né mbaá ayi nlá ntyaá depomé wó. ²⁷ Gétú eyigémbó, mbó obo ofyé ηka ya né gepúgé ηka nnó nkeregé meso nse eji ne nsa mfaá.’ ²⁸ Ajóógé mbó, agaré baá defwé abifó aké, ‘Te mbaá ji aleré nnó akaáge gbáre fó ηka eyimbó, sége eji déchyéé muú ayi awyaá uba ufyá. ²⁹ Kaáge nnó muú ayi abóge nsá né genó, ji ne ámage gbéé ji ebwó nnó ji abó gejamége unó. Yémbó muú ntó ayi álá abóó nsá né genó eyigé me nchyéé ji wó, yé ékéké genó ewé ji awya, ásélé nyé geji eta wuú, nnó álá amu mawa. ³⁰ Ne áfomé ji ntó né epinyá gemua né dafye, mbaá ayi ji awuú nyε ubalé, alíle anyéé mánéné.’

Gefó eyigé Esowó apane nyε mpa bóó né bií bi kwyakwya

³¹ “Gébége Maá Nte Mekwaá achwóge ne enóge, chóncho ne makiénné jíí ako, ajwólege nyε né mfaá geluóge gefwa jíí eyi gewyaá enóge, ³² ne bóó átanege nyε né maló mme mako anyweré né mbe ushuú wuú. Eféé mbó, akarege nyε ebwó matoó apea nkane membamé magóηme aferge magóηme ayi álú choncho ne menmené ηme. ³³ Abelege nyε ntoó nema né egbé ebwónyε wuú, nema né egbé ebwóεbe wuú. ³⁴ Ne mfwa ajóoge nyε ne bóó abi alú né egbε ebwónyε wuú aké, ‘Chwóge enyú bóó abi Nte wa ajéle enyú. Denyé gefwa eyigé ji akwyéé mé abelé eta nyú tée gébége mme aló. ³⁵ Néndé mesa abó ámmye me, déchyéé

me menyεέ, mmwólé manaá εpyε me, déchyεέ me manaá nyú, déγε me ndere menkεέ, désε me. ³⁶ Mpɔ ne mandeé mamfyé, déchyεέ me mandeé, mbó mmeé dépεle me, nkpe denɔ dekene degene me.'

³⁷ “Eféé mbɔ ne bɔɔ abi alú cho né mbe ushu Esɔwɔ ashúge nye ji meko áké, ‘Ata ndé gébé esé degene mesa ammyε wɔ, dechyεέ wɔ menyεέ, mmwólé manaá εpyεé wɔ déchyεέ wɔ manaá ɔnyuu, ³⁸ ne ndé gébé ntó dégené wɔ ndere menkεέ, dénéné wɔ, ɔlú gejógéné dechyεέ wɔ mandeé ɔfyεé? ³⁹ Ndé mbaá dégené wɔ ɔmée, dépεlé wɔ, ɔkpené denɔ esé dékené dégené wɔ?’ ⁴⁰ Ne mfwa ashúge nye ebwɔ meko áké, ‘Me ngarege enyú wáwálé nnó te mbaá enyú depyε unó bina ne aɲme ba, yé ebéle mbaá muú ama ayi álá aɲea gemε wɔ né geluage aɲme ba ebyénnó depyε mbɔ lé ne me!’

⁴¹ “Ne abwóléγε nye mmyε ajɔɔ ne abi alú ji né εgbé ebwɔεbe aké, ‘Kwilege me ushu, enyú abi mfaánebuú ashule enyú mmyε, débó manjye né ntoné mewε ewé elá nómégé, ewé me nkweé mé mbelé mbaá danchɔmeló ne makiénné jíi.

⁴² Néndé mbó nlu mesa déchyεέ me menyεέ wɔ, mmwólé manaá εpyεé me, déchyε me manaá nnó nyú wɔ, ⁴³ dégé me ndere menkεέ, dénε me wɔ, nlu gejógéné dechyεέ me mandeé nnó mfyε wɔ, mmeé dechwɔ gé me wɔ, nkpe denɔ dekéé dégené me wɔ.’

⁴⁴ “Eféé mbɔ ne ebwɔ áshuge nye ji meko áké, ‘Ata ndé gébé esé dégené mesa ammyεé wɔ, mmwólé manaá εpyεé wɔ, esé délá pɔɔ wɔ wɔ? Ne ndé gebe ntó degene wɔ nkane menkεέ, ɔmée, ne ɔkpenε denɔ esé délá depɔɔ wɔ wɔ?’ ⁴⁵ Ne ashuge nye ebwɔ meko áké, ‘Me ngaréγε enyú wáwálé nnó, te mbaá

enyú délá pood yéé muú ama ayi alá anea geme né geluágé anme ba bina wó, ebyénnó depoó fó me wó.’
 46 Gétú eyigéna, bód bimbó ákpene nye né efwyale ewé elá ebyéé yémbó abi alu cho né mbe ushu Esowó anyé nye geñwá eyi gélágé byé.”

26

Ajóó geju manwá Jisós

(Mak 14:1, 2; Luk 22:1, 2; Jón 11:45-53)

¹ Jisós anérégέ manlere unó bina uko, ajóó ne baá utóó bíí ² aké, “Enyú dékaá me nnó epaá koó upú elú ndó fi eléé, né bíí bimbó, achyegé nye me Maá Nte Mekwaá mankwaá nnó áwó me né gekwa.”
³ Wyé né gébé eyigémbó anóó baá ámpyéé upe Esowó chóncho ne ákpakpa meló ágbare ujwóle né gepúgέ Kaifas ayi alu etukpe ámpyéé upe Esowó,
⁴ ajóó geju ndere ebwó apyéé ne apyε Jisós né defya awá. ⁵ Yémbó áferé aké, “Dépyegé fó ji gébégέ epaá ewéna, ékágé bód áñme ummye né meló.”

Awaá Jisós mawéé né meló Bétáni

(Mak 14:3-9; Jón 12:1-8)

⁶ Né gébé eyigémbó, Jisós alu né meló Betani né mmu gepúge Simun ayi abó améé uba, akuú ji nnó ebwó ájye anyé menyéé. ⁷ Ndere ebwó anyé menyéé, mendée fó akpe ne mawéé gebé ami majamé ñka dód. Mawéé amibó malu né mmu ekpómé ewé akwyéé ne genó eyigé akuú nnó alabasta. Akpéégé mbó amo Jisós mawéé ami mbó né mekpó. *

* **26:7** Elú wáwálé nnó: Ntaá né alabasta nétánege nya né meló Ijip, mendée yimbó achwó né mawéé gebé mimbó, abó mamí, agbé né mekpó.

⁸ Ne baá utóó Jisṵs ágégé mbṵ, matóó ásó ebwó mmu te ágígé ate áké, “Ulannó ji áchṵó maweé amina? ⁹ Mbṵ ákpoó mami áse gejamégé ŋka, áchyeé mbaá ubyá bṵ.” ¹⁰ Jisṵs akaá mé genó eyigé ebwó áférege né mmu matóó bwó, ashuú ebwó meko áké, “Ulannó enyú déchyége mendée yina efwyale? Ji apyémbṵ lé genchánchágé genó eta wa. ¹¹ Ubyá bṵó úlú ne enyú yéndégébé yémbṵ gébé eyigé me mbeé ne enyú géjá sé wó. ¹² Mendée yina amo me maweé mina mmye nnó gébége ngboge ánií me níge. ¹³ Ne me ngarége enyú wáwálé nnó yéndé mbaá ayi bṵó ágárege nye Abya melóméló yina né mme meko, ágárege nye ntó genó eyígé mendée yina apye. Nkane ágárege, mbṵntó ne áteé nye ji yéndégébé.”

Judas akame mankpó Jisṵs
(Mak 14:10, 11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Ewyágé, maá utóó Jisṵs ama né geluágé abi áfyaneápeá ayi akuú ji nnó Judas Iscarot ajye báne anó baá ámpyeyé ure Esṵwṵ, ¹⁵ ajóó ne ebwó áké, “Mbṵgé me mfyegé Jisṵs né amu nyú déchyege me ndé?” Ajóógé mbṵ, ápa uba ŋgba bṵ sere esaá meso efya áchye ji. ¹⁶ Eféé ne Judas álóó mankélegé meti ewé ji apyeyé ne Jisṵs akpe ebwó né ámu.

Jisṵs anyéé epaá koó upú ne baá utóó bií
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13, 21-23; Jṵn 13:21-30)

¹⁷ Né bií mbe, ebi epaá bréd yi alá muálé elóó, baá utóó Jisṵs ajye gií ji áké, “Ndé mbaá ayi ákélege nnó esé déjyé détyeyé menyeyé epaá koó upú wyeyé?” ¹⁸ Agigé mbṵ Jisṵs ashuú ebwó áké, “Chóge né meló kpaá, déjyegé dégéne nye mende fṵ, gárege ji nnó, ‘Ménleré áké, gébé ya gékwané; ne me nkélege

manyé menyéé epaá koó upú ne baá utó ba né gepú jyé.’ ” † ¹⁹ Ne baá utó Jisós apye wye ndere ji agaré ebwó, átyé menyéé epaá koó upú.

²⁰ Nkwale ákwónégé Jisós ne baá utó bíí áfyaneápeá, ájwólé ka manyé menyéé. ²¹ Ne ndere ányéé, Jisós ajó ne ebwó aké, “Me ngarege enyú wáwálé nnó, muú nyú ama achyege nye me mankwaá.” ²² Mechó ewé epye ebwó ábó efwyale né mató ne aló mangíí ji ama, ama áké, “Ata nnó élé me?” ²³ Agígé mbó Jisós ashúú ebwó meko aké, “Elé muú ayi ebwó wuú ne ewa etuúge né mmu akpánkpa ne akpóó nye me. ²⁴ Ne Maá Nte Mekwaá agbóó nye wye ndere ηwe Esowó abó ajó mé te gachíí, utonkwa ube ne muú ayi akpóó nye Maá Nte Mekwaá. Ε έ! Mbógé nnó ábé dambyé muú yimbó, mbó eló kpaá epwó.” ²⁵ Jisós ájógé mbó Judas ayi alú mankpóó ji achwó gíí ji ntó aké, “Ménleré nnó élé me?” Jisós ashúú ji meko aké, “Mbó ne wó ójó.”

Menyéé Ata Jisós

(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Kor 11:23-25)

²⁶ Ne ndere ebwó álú nyéé menyéé yimbó, Jisós abó ntó bred, anemmye, achyéé matame mbaá Esowó. Agyá ntó bred yimbó uba uba, akaré mbaá baá utó bíí ajó aké, “Gége menyammye wa na. Sége dényé.” ²⁷ Ne abó ntó amo ne mmóó mmu, anemmye achyéé matamé mbaá Esowó, achyéé ebwó aké, “Sége dényú enyú ako. ²⁸ Gége manoó ma na, amí malu menomenyéé ewé Esowó anyéé nye ne bóó bíí. Magbélege nyé né mme mampye nnó Esowó

† **26:18** Elú wáwálé nnó: Gébé eyigé Jisós aké gekwané, ele gébé eyigé ábóó manwó ji né mfaá gekwa.

ájíínte gabo ayi gejamégé bɔ́ɔ́ ápyéé.” ²⁹ Ama ajóó ne εbwó aké, “Ngarege enyú wáwálé nnó ndere nnyú mbɔ́ mmáó mína kwyakwya, mmagé nyú sé amícha kpaá te nnyú nye ami make ne enyú né gefwa eyigé Nte wa agbárege.” ³⁰ Ne εbwó ánerégé, ákwá ekwá áféé Eσωω átané ákwó mfaá Mekwe Olif.

Jisɔs agaré ndere Pita áshyáa nye ji
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jɔn 13:36-38)

³¹ Ewyágé Jisɔs ajóó ne εbwó aké, “Enyú ako de-
boó nye delyaá me ne utuú bina mbɔ́ ne ásáme
né mmu ηwe Eσωω nnó Eσωω aké, ‘Nwane nye
membame mágóηme ne ekwá mágóηme eláa nye
tyátyá.’ ³² Ne nkwílégé né negbo, mbɔ́ nye mbe
ne enyú né gebagé mewaá Galilíi.” ³³ Ajóógé mbɔ́
Pita ashúú ji meko aké, “Yé ebélé nnó bɔ́ɔ́ ako ábó
alyaá wɔ́, me nlyágé f́ wɔ́.” ³⁴ Ne Jisɔs ntó ashúú
ji meko aké, “Pita, gó ngaré wɔ́ wáwálé nnó utuú
bina gemégé nnó menɔ́ mekwá akú, wɔ́ ɔshyaá nye
ndɔ́ eléé nnó wɔ́ ókágé me.” ³⁵ Ndere Jisɔs ajóó mbɔ́,
Pita anyémenó aké, “Yé ebé lé negbo, ngbóo ne
wɔ́, nshyáá f́ wɔ́.” Wyémbɔ́ ntó ne baá utóó abifɔ́
anyémeno mampye.

Jisɔs anemmye né Getsemane
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Anérégé eféé Jisɔs asé εbwó áfé né melu ewé
ákuú nnó Getsemane wyéé né mékwé ewémbɔ́.
Ákwónégé éwu, agaré εbwó aké, “Jwólege fa,
mente mmye mbe gachyé manénemmye.” ³⁷ Ndere
ji atené mmye mbe manémmye asé Pita ne baá
Sebedee apeá (Jemsi εbwó ne Jɔn) ndere εbwó ájye
meshwe ne masómé makwó Jisɔs metɔ́. ³⁸ Ne

ajóó ne εbwó aké, “Masómé amí malú me metóó maténe me meti negbo. Yémbó jwólege fa, debe peé ne me.” ³⁹ Atégé yéé mmyε mbe gachyéé ató mano mme, amo ushuú mme anemmyε aké, “Nte wa mbógé elú kókoge fére amó εfwyale yina átáné me mmyε, yémbó pyε genó εyigé wó okélege épó fó εyigé me nkélege.” ⁴⁰ Ne ákerégé meso né mbaá ayi baá utóó bíí abi aléé álú, abané εbwó ndere ábélege géjyá. Ajóó ne Pita aké, “Nnó enyú dékágé bífó peé ne me, yéé lé né nchwaneke ama? ⁴¹ Bége peé, dénénemmyε mbaá εσωωó nnó ékágé enyú dékpé né mmuameno. Matóó nyú ákélege nnó enyú dénénemmyε yémbó menyammyε nyú áwyá gepwá.” ⁴² Ajóógé mbó ama akéré meso manemmyε aké, “Nte wa, mbógé okélegé fó manke ηkó εfwyale ayina akoó me, gó me nyú ji ndere wó okéle.” ⁴³ Ne amá akérége ndó eyi εgbeé εpeá né mbaá baá utóó bíí álú, abané wyε ndere εbwó ábélege géjyá néndé géjyá gejá εbwó ame dóó. ⁴⁴ Ne Jisós amágé lyaágé εbwó, ayyε nemmyε ndó eyi εgbeé εléé annyuaré wyε mmyεmenene εyimbo. ⁴⁵ Ne ama kérége mbaá baá utóó bíí ajóó ne εbwó aké, “Délú bélege géjyá, degbeége mmyε? Gége gébé gekwané εyigé áchyεgé nyε Maá Nte Mekwaá mankwaá ne áfyé ji né amu bóó ubeé. ⁴⁶ Kwilege mme déjyé, gége muú ayi achyεge nyε me mankwa mbó alé chwó.”

Apyε Jisós

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jón 18:3-12)

⁴⁷ Wyε ndere Jisós alú jóoge mbó, maá utóó wuú ama ayi akámege Judas né geluágé abi áfyaneápeá achwó ne njuné bóó. Bóó bimbo

ágbaré bɔ aparanja ne mámbó unɔ́. Bɔ́ bi átomé ebwó élé anɔ́ baá ámpyέε upε Eɔwɔ ne ákpakpa melɔ. ⁴⁸ Eké epyembɔ, Judas abó mé mbe agaré ebwó aké, “Muú ayi me ntyaáge gége ji mbɔ pyége.” ⁴⁹ Akwónégé, yé gébé achɔ sé wó, akoó cho afé mbaá Jisɔs aké, “Ménleré ntamé,” akpá ji atyaá. ⁵⁰ Atyágé ji mbɔ, Jisɔs ajɔ́ ne ji aké, “Mejeé wa, chɔ mbe ne utɔ́ byέé.” Ajɔ́gé mbɔ bɔ́ bimɔ áchwó ápyε ji agbaré ji ne amu matomato. ⁵¹ Agbárégé Jisɔs mbɔ, muú ama né geluágé abi álú ne Jisɔs, ajuú aparanja asó etu memfwé etukpe ámpyέε upε Eɔwɔ. ⁵² Ne Jisɔs ajɔ́ ne ji aké, “Shwóré aparanja wyε né mmu mekó, néndé bɔ́ ako abi ámmyε umyε ne aparanja, agboó negbone aparanja. ⁵³ Ōferé nnó nnegé mmyε mbaá Nte wa nnó apó me, atómé fɔ́ gejamégé makiénné ji nnó áchwó apó me? ⁵⁴ Yémbɔ, me mpyεgé mbɔ, epyε mbó nnó ne unó bi ηwe Eɔwɔ ajɔ́ upyε wáwálé?” ⁵⁵ Wyε né gébé eyigémbɔ, Jisɔs ajɔ́ ne gejamége bɔ́ bimɔ aké, “Enyú dechwó na ne bɔ́ aparanja ne mámbó unɔ́ mampyε me nnó me nlu menjó? Me nlú fa ne enyú yéndé bíí, nlerégé mekomejɔ́ Eɔwɔ né εcha upε, nnó débó degεé me mampyε wó? ⁵⁶ Yémbɔ, depɔ́ etiré depyε mbɔ na, nnó unó bi bɔ́ ekpávέ Eɔwɔ ásamé ubé wáwálé.” Eféé ne baá utɔ́ bíí ako áboó ályáá ji.

Jisɔs akpe unɔ́ mpa

(Mak 14:53-65; Luk 22:63-71; Jɔn 18:13, 14, 19-24)

⁵⁷ Ne baá utɔ́ bíí alyágé ji mbɔ, bɔ́ abi ápyεne ji, ase ji áfé né gepúgé Kaifas ayi alu etúkpe ampmyε upε Eɔwɔ. Eféé mbɔ nto ne anleré mabé Eɔwɔ

chóncho ne ákprakpa melo anyweré. ⁵⁸ Ne ndere ájye, Pita akwolege ebwó meso gachyéé, gachyéé kpaá te akpené né mmu dachi etukpe ampye upe Eσωω. Akpégé, ajye jwóle ne ámbamé dachi etukpe mangé genó eyigé apye mbaá Jisωs. ⁵⁹ Anó baá ampye upe Eσωω ne bóó ako abi ájwolé mmu echa eso, ákéle amma mpa gebyó mamma Jisωs mmye nnó áwá ji. Yémbó ágé yeé ema wó. ⁶⁰ Ne g-jamégé bó ntésé gebyó átané áma Jisωs depó mmye, yémbó yeé mémá ema ewé eléré nnó Jisωs akwé mpa epó. Ewyágé, bó ntésé gebyó apeá achwó, ⁶¹ ne ájóó áké, “Maá mende yina ji aké, me nkagé mú echa upe Eσωω ne gemégé nnó ndo eléé ekwóné mmagé nténe ewú.” ⁶² Eféé mbó ne etúkpe ampye upe Eσωω akwilé ajóó ne Jisωs aké, “Wó ntó opó ne meko manshuú né depó etire bóó ájóóge mbó nnó opye?” ⁶³ Yémbó, yeé meko Jisωs ashúú ji wó, etukpe ema ηmére ejóó eké, “Me ngígé wó né mabó Ata Eσωω, muú alú mebe yéndégébé, mbógé wó ne ólú Maá Eσωω, Muú yi Eσωω akweré ji elá gefwa gáré.” ⁶⁴ Agígé mbó, Jisωs akamé aké, “Mbó ne wó ojóó. Yémbó mengaregé enyú wáwálé nnó: meso gébé degéne nye ndere Maá Nte Mekwaá ajwolé né egbé ebwonye Eσωω ayi apwóó amu ne dégene nye ntó ndere achwóó né mmu gekógé mfaánebuú!” ⁶⁵ Jisωs ajóóge mbó, etúkpe ampye upe Eσωω agyá mandeé jíí né mmye manleré nnó metóó esó ji dóó, akále aké, “Amége mmye ne Eσωω! Nde gécha démage kéle bó ntésé? Enyú ambóó dewú mé ndere ji ámége mmye ne Eσωω! ⁶⁶ Déferé nnó ápyeé nnó ne ji?” Agígé mbó, bóó ako áwya áké, “Akwe mpa ne abó mangbó.” ⁶⁷ Eféé ne álóó mankpó Jisωs matye

ushu ádoó ji ukpékpé ne bɔ́ abifo ádoó ji maka,
 68 ájwyagé ji áké, “Wɔ ɔlu Kras, Muú yi Ɛsɔwɔ
 akweré ji elá gefwa. Garé ɛsé, Waá adoó wɔ?”

Pita ashya nnó akaágé fɔ Jisɔs

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jɔn 18:15-18, 25-27)

69 Ndere ɛpyembɔ, Pita alú wye ka né dachi etúkpɛ ampyɛ ure Ɛsɔwɔ, aké apélé maá mesɔ mendée fɔ alú maá defwé etúkpɛ ampyéé ure Ɛsɔwɔ, achwɔ jɔ́ ne ji aké, “Wɔ ntó ɔ́bɔ ɔ́lú ne Jisɔs muú Galilí.” 70 Ajɔ́gɛ mbɔ, Pita ashya né mbe ushu ɛbwɔ ako aké, “Chaá-ó nkaá yé geno ɛyigé ɔ́jɔge mbɔ wɔ.” 71 Ashyágémbɔ akwilé afé né menombi gébámé. Ɛféé maá mesɔ mendée ayi fɔ agégé ji ajɔ́ ne bɔ́ abi átené ɛféé aké, “Mende yina abó alú ne Jisɔs muú Nasaret.” 72 Yémbɔ Pita ama shya wye shya afyé amu mewɛ aké, “Wáwálé nkaágé fɔ mende yimbɔ.” 73 Ɛké ɛwyage bɔ́ bi átené ɛféé áchwɔ jɔ́ ne ji aké, “Wáwálé gebii gepó mmu, wɔ ntó ɔ́lú muú bwɔ ama néndé nénóme mejɔ́ neé néleré mbaá ayi wɔ ɔ́tané.” 74 Ndere ájɔ́ mbɔ Pita aké. Me nkaá kpé mende yimbɔ tɛ mfaánebuú. Wye ndere ji akélege mbɔ, aké awúu menɔ mekwɔ akú kɔ́kɔ́gɔ́lɔ́kɔ́. 75 Ne ténéténé yimbɔ Pita ate mekomejɔ́ ayi Jisɔs abó ájɔ́ ne ji nnó, “Gemégé nnó menɔ mekwɔ akú, ɔ́shya nyɛ ndɔ eléé nnó ɔ́kaágé fɔ me.” Ne atané dafye anyɔ meko ngbó ali segé segé.

27

Afé né Jisɔs mbaá Palɛt

(Mak 15:1; Luk 23:1, 2; Jɔn 18:28-32)

¹ Bií ujjágé ne dondo, anó baá ampye upe Esowó ne ákpakpa melo áchomé, áso mala ndere ápye ne áwá Jisós. ² Ne ánerégé manso mala, áwé Jisós amu áse ji áfé mbaá Palet gomena bóó Rom.

Negboné Judas
(Anj 1:18, 19)

³ Judas muú akpoó Jisós ágégé nnó áso mpa nnó áwáne Jisós, byo ukaré ji mmu, aferé nnó ji apye gabo, akpá uba ηgba sére esaá meso efya eyi ji abó akpoó Jisós ajye shuú etukpe ampye upe Esowó ne ákpákpá melo. ⁴ Ajóó ne ebwó aké, “Mpye gabo manchyaá manoó nte mekwaá ayi álá apyéé gabo wó.”

Bóó bimbó áshuú ji meko aké, “Ewémbó eta esé ndere ndé? Gabo ayi mbó akpa wó.”

⁵ Ajóógé mbó, Judas atyá ηka eyimbó eféé né metóó gepú echa upe Esowó atané ajye shíi geme jíi.

⁶ Ne anó baá ampye upe Esowó ápwé ηka eyimbó. Ajóó aké ηka eyina elé ηka manoó, ne ébé sé ekamé f3 nnó décho ηka eyina melu ema ne eyi elu ne mmu mekwa ηka echa upe Esowó wó. ⁷ Afyéé makpo bwó mbaá ama, áke ábóó ηka eyina ána melu mme mbaá menkwyé unje meseé anigé anke bóó wye. ⁸ Elo né gébé eyigémbó kpaá te fina álú ákuú melu mme ewémbó nnó mewaá manoó.

⁹ Epyéémbó nnó mekomejóó ayi Jerimaya muú ekpávé Esowó abó ajóó abe wáwálé. Ji ajóó nya aké áse uba ηgba bó sére esaá meso efya eyi elú gese eyi bóó Isreli ákamé mana ji, ¹⁰ ápye wye ndere Esowó agaré me ana melu mme mbaá menkwyéé ujemeséé.

Palet agii Jisəs bə nkwé
(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jən 18:33-38)

¹¹ Nɔere Jisəs atené né mbε ushu Palet gəmena bəó Rom, Palet agii ji aké, “Wə ne əlú mfwa bəó Jus?”

Ne Jisəs ashuú ji meko aké, “Əlu nkane əjəó.”
¹² Yémbə gebyó eyigé anəó baá ampye upe Əsəwə ne ákpakpa melə ámalé ji mmye, yéé meko Jisəs ashuú ji wə. Ajwələ wye ji nyámé. ¹³ Ne Palet agii yé ji aké, “Nnó wə əwuú mbə fə depə etiré bəó bi áké wə əpye?”

¹⁴ Yémbə Jisəs ajwələ wye ji nyámé. Əwəna əpye mfwa bəó Rom akwe tametame.

Palet asə mpa nnó əwá Jisəs
(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jən 18:39–19:16)

¹⁵ Ne gepógé gəmená bəó Rom, gélú nnó yéndé ηme, gébégé epaá koó upú, áferégé muú denə ama né gepúgé denə, ndere bəó ákélege. ¹⁶ Ne wye né gébégé epaá koó upú ewémbə, mende fə ayi bəó akaá ji dəó gétúgé depə etiré ji apyé abə akpe denə. Akamege Barabas. ¹⁷ Ne ndere melə meko echomé né dachi Palet, Palet agii ebwə aké, “Ənyú dekélege me mferé ndé muú né denə; Barabas waá Jisəs muú ayi ákuú ji ntó nnó Kras?” ¹⁸ Palet agii mbə néndé akaá chánéné nnó élé wye né nchye detú ne ákpakpa bəó Jus ápyené Jisəs áchwə ne ji eta wuú. ¹⁹ Ne ndere Palet ajwələ né mmu əcha eso apane mpa yina, mendée wuú atə áchwə gáre ji aké, “Féré amu né mpa mende yimbə, néndé apye gabo fə wə. Genə eyigé Əsəwə alere me né géjya gétú jii fina gechye me əfwyale dəó.”

²⁰ Yémbò anòò baá ampye ure Esòwò ne ákprakpa melò áfyε eshyε nnó ájòò nnó Palet aféré Barabas né denò, alyaá Jisòs nnó áwá. ²¹ Ne Palet ama agií εbwó aké, “Ébwó bina apeá, ndé muú ayi enyú dékélege nnó mféré ji né denò?”

Ashuú ji meko áké, “Esé dekélege nnó wò òféré Barabas.”

²² Palet ama anmεre agií εbwó aké, “Enyú dékélege me mpye yeé nnó ne Jisòs ayi ákuú ji ntó nnó Kras?” Áma áshuú ji meko áké, “Gó áwó ji né gekwa.”

²³ Ajòógé mbò, Palet ama gií εbwó aké, “Ulannó enyú dékélege nnó áwá ji? Ndé gabo ayi ji ápyéé?”

Yémbò, εbwó áwya wyale ne eshyε aké, “Gó áwó ji né gekwa!”

²⁴ Ne Palet agégé nnó ji atulege mmye detú εfwyale ekagé tane mbògé ji álá akamé nnó áwá Jisòs wó, Ató ájye chwé manaá, áchwóò chyéε ji ashwóné amu né mbe ushu bòó bimbò aké, “Amu ya apó né negboné mende yina, gé εfwyale nyú mbò”.

²⁵ Ajòógé mbò, bòó bimbò ákamé áké, “Gó gewu eyigémbò gewilé esé mmye chóncho ne baá esé.”

²⁶ Palet aférégé Barabas né denò. Atulé Jisòs ne geto ne álé lyaá nnó bòó bee Rom ája ji ájyé áwó ji né gekwa.

*Bòó bee ájwyagé Jisòs
(Mak 15:16-20; Jòn 19:2, 3)*

²⁷ Palet alyágé Jisòs nnó áwó ji né gekwa, bòó bee bií áse Jisòs áfé ne ji né εcha gòmena, ákuú bòó bee ako áchwó nó ji mme, ²⁸ áferé ji mandeé mmye, áfyé ji εwulé megélé εwé elú eké nkúu afwa. ²⁹ Átò

elá meshií áfaá Jisṣos né mekpṣo ne áfyε ji ntó meto né εbwṣ eké meto gefwa. Ápyéégé mbṣ, átóme manó né mβε ushu wuú ne ájwaáge ji áké, “Wṣ Mfwa bṣṣ Jus neki nébé ne wṣ.” ³⁰ Nḁere ájwyáge ji mbṣ, ákpṣó ji matyé mmyε, ne áfṣṣ meto εwémṣṣ né εbwṣ wuú ádo ji né mekpṣo. ³¹ Anérégέ mánjwya ji, áferé nkúu megélé yimbṣ ákeré áfyε ji mandeé jíí né menyammyε wuú. Aja ji ájyε wṣ né gekwa.

Awṣ Jisṣos né gekwa

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jṣn 19:17-27)

³² Nḁere ájyεé, átuú ne mende fṣ né meti ayi ákuú ji nnó Simun muú melṣ Sereṣ, ápyε ji ne utó nnó akpá gekwagé Jisṣos. ³³ Akwṣnégέ né melú éwé ákúu nnó Golgota, mabṣ ami matεne nnó “Melú Ṣṣkṣkṣ Makpṣo” ³⁴ áchyεé Jisṣos mmṣṣ amí áchwaré ne genó εyi génywṣnege nnó anyú ne afwṣrégé mami, ashya manyú.

³⁵ Ebwṣ áwṣgέ ji, áṣme gefṣgέ megyaá fṣ nnó ákáré mandeé jíí. ³⁶ Anérégέ ájyε jwṣle mme ábáme Jisṣos εfεé. ³⁷ Nḁere εbṣ εpyéε mbṣ ásá genó εyigé áké Jisṣos apyε né gebagé genṣṣ awṣ né mekpṣo gekwa εyigé áwṣmé Jisṣos wyεé. Asá wyε áké, “Gé Jisṣos Mfwa bṣṣ Jus na.” ³⁸ Wyε né bií εbií mbṣ, áwṣ nyá ntó anjo apeá né εbi bwṣ ukwa. Awṣ ama né εjíí gekwa né εgbé εbwṣnyε Jisṣos ne ama né εgbé εbwṣβε wuú.

³⁹ Ne bṣṣ abi ákoge koógé ájúu Jisṣos mashyε mmyε, ákamege ne makpṣo ájwyage ji áke, ⁴⁰ “Wṣ muú ṣké ṣmugé εcha upε εṣṣwṣ, gemégé nnó ndṣ ελεé ekwṣné wṣ ṣmage tεne εwéché, mbṣgέ nnó ṣlu Maá εṣṣwṣ, pṣṣ gemε jyé, ṣtáné mfaá gekwa ṣshulé mme.”

⁴¹ Wyémbò ntó ne anó baá ampye upe Esòwò ne ánléré mabé Esòwò chóncho ne ákpakpa melò ájwyaá ntó Jisòs áké, ⁴² “Apoóge bòó bí chachá, yémbò akaágé pòó gemé jíí? Pò nnó ji aké na ji alu Mfwa bòó Isrèli? Gòge ji átáné mfaá gekwa áshuúlé mme ne esé défyéé matóó se ne ji. ⁴³ Ji áfyéé metóó ne Esòwò, ne Esòwò áchwò ápoó yé ji mbògé ágboó ne ji, néndé ji ajógé aké ji alú Maá Esòwò.”

⁴⁴ Yé bòó ubée abi áwómé ntó ebwò né ukwa, wyémbò ntó ne ájúu Jisòs mashye mmye.

Negboné Jisòs

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jòn 19:28-30)

⁴⁵ Kálánká efyáneépeá eké ékwónege, ñmèé enomé, gemua gékwé né melò meko kpaá te kálánká eléé. ⁴⁶ Wye né kálánká eyimbò eléé, Jisòs alò mánkalé kénké aké, “Eli, Eli lama sabatani” ula etené nnó Esòwò wa Esòwò wa, ndé òlyáá me mbií né efwyale?

⁴⁷ Ne bòó abifò abi áténé eféé, áwúgé ndere Jisòs ajóge mbò, áferé áké, “Akuú mbò lé Elija muú ekpávè Esòwò.” ⁴⁸ Ne muú ama né geluágé abi áténé eféé, alomé gatélé ajye bó ekochá anyua né mmu mmóó amí mamýáme, ajo né genó abwéé asa né ubóó meno Jisòs nnó ányú.

⁴⁹ Yémbò abifò áké, “Gó ji ábé ewú dégé kpé nnó Elija achwó pòó nye jíí!”

⁵⁰ Ne Jisòs ama akále kénké afye gеме jíí né amu Nte wuú Esòwò.

⁵¹ Wye ndere metóó ekwené Jisòs mbó, ndeé eyi ekaré echa upe Esòwò egyalé uba upeá te mfaá gba-ra-ra-ra etya mme, mme anyigé, tegetege matárávè agyalé ubauba. ⁵² Manome ánené alá

fuúfuú ne gejamégé bós Εσωω abi agboó mé τε gachi, ákwilé né negbo. ⁵³ Gébégé Jisós akwilé né negbo. Bós Εσωω bimbó, átané né manome áfé né Jerosale meló ukpea. Aléré mmye mbaá gejamégé bós.

⁵⁴ Ne muú kpaá bós bee ne bós bee abifo abi álú eféé ábáme Jisós, ágégé ndere mme anyigé, ne unó bifó ebi upyéé efó ekwó ebwó matóó. Ajóóge áké, “Wáwálé mende yina abó alu Maá Εσωω.”

⁵⁵ Gébé eyigémbó ntó, gejamégé andée, átené tete ágéné yéndegenó eyi gepyé. Andée bina átané ne Jisós kpaá τε né Galilií ákwólé ji, ápóge Jisós, achyεge ji unó bi akélege. ⁵⁶ Né geluage andée bina élé, Méri ayi atané meló Magdala, Méri mmá Jemsi ebwó ne Josef, ne Méri mma baá Σεβεδεε. *

Anií Jisós

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jón 19:38-42)

⁵⁷ Ne nkwale akwonege, muú nka fó ayi atane meló Arimatya akuú ji nnó Josef achwó. Ji ntó alú nyá maá utóó Jisós ama. ⁵⁸ Achwógé, ajye bane Palet agií ji nnó achyε ji utó ji ajye afere genkwógé Jisós anií. Ne Palet achyéé utó nnó afere genkwógé Jisós áchyε ji. ⁵⁹ Ne Josef aségé genkwógé Jisós, afyalé géjí ne éshyé ndeé pópó ⁶⁰ abwéé ajye béle né mmu menome meke ewé ji apye bós akwyéé né eba ntaá. Abélégé, apelé gekpékpégé ntaá akweré meno menome ewémbó alyaá awilé ji. ⁶¹ Ndere ji apyéé unó bina, Méri muú meló Magdala ne Méri ayifo ájwólé toitoi ne menome ewémbó ápéle.

Palet atóó bós nnó ábamé menome Jisós

* **27:56** Elú wáwálé nnó: Baá bina élé Jemsi ebwó ne Jón.

62 Ne bií uyjage, mmyeke bií ebi bɔ́ Jus ákpomege mmye manyé uwyaá bwó ukoge, anɔ́ baá ampye ure Ɛsɔwɔ ne ekwɔ́ bɔ́ Farasi ájye báne Palet, 63 ágaré ji áké, “Ata, délu tée mbɔ ndere muú dembwólé yimbɔ ajɔ́ nyá gébégé ji alú mebe nnó, ‘Ndɔ eléé ekwɔ́négé Ɛsɔwɔ abwɛge nye me nkwilé né negbo.’ 64 Ndere elúmbɔ esé dekelégé nnó wɔ ɔfyɛ bɔ́ ábámé menome ewémbɔ kpaá te ndɔ eyimbɔ eléé ekóge. Ɛwéna epye nye nnó ekagé baá utɔ́ bií ájó genkwɔ́ ji, ne meso gébé agarege gebyɔ́ nnó Ɛsɔwɔ apye ji akwilé né negbo. Mbɔgé ɔlá ɔpye mbɔ wɔ́, ne ájogé genkwɔ́ jíí, dembwólé ɛtire nana depwɔ́ nyɛ ɛtiré mbɛmbɛ.”

65 Ajɔ́gé mbɔ Palet aké, “Pyɛ ndere wɔ ɔkágé pye, kwyɛé bɔ́ bee ɔbele ábámé menome ewémbɔ cháñéné.”

66 Ne ájyégé afyɛ gelo né menome ewémbɔ nnó ékágé muú anene ɛwu, afyɛ bɔ́ bee ábámé ɛwu.

28

Jisɔs akwilé né negbɔ́

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jɔn 20:1-10)

1 Bií uwyaá bwó ukógé, ndere bií uyjáge, Mɛri muú melɔ Magdala ne Mɛri ayifo átané ájye chere ndere menome Jisɔs elú. 2 Aké apele mme abɔ anyígé ne ɛshye. Ekiénné Ɛsɔwɔ etané mfaánebuú, ɛchwɔ́ bógene ntaá eniné mbɔ ebelé babá ejwólé mfaá. 3 Menyammye wuú agénege manémané eké gasama, ne mandeé jíí ashwánege pópó eké ɛshyéé ndeé. 4 Ɛpyégé mbɔ, bɔ́ bee abi ábáme menome ewémbɔ áwe jaja ne ɛfɔ metɔ́ getu jíí, ákwé eké uɲkwɔ́ bɔ́.

⁵ Ne ekiénné Ɛsɔwɔ ewémbɔ ejɔ́ɔ ne andée bimɔ́ ɛké, “Défɔ́gé. Nkaá nnó enyú dékɛlege mɔ́ lé Jisɔs, ayi ábó áwɔmé ji né gekwa. ⁶ Ji apósé fana, akwilé né negbo wye nkane ji abó ajɔ́ɔ nnó epye nye. Chwóge dégé melú ewé ábɔ́ ábelé ji. ⁷ Ne kérege meso wáwá, dégaré baá utɔ́ bíi nnó, ‘Ɛsɔwɔ apye ji akwilé né negbo. Abó mé mbe ne enyú afé né Galilíi; dégené nye ji ewú!’ Gége genó eyigé me mɔ́ɔ mangaré enyú mɔ́.”

⁸ Andée bimɔ́ átané né menome ne gatélé, ne efɔ metɔ́, yémbɔ ájyeé ne nechóchó. Ake wáwá manjye gáre baá utɔ́ Jisɔs meko ayi ekiénné egaré ebwó.

⁹ Ne ndere ebwó ájye, Jisɔs abané ebwó né meti, atamé ebwó aké mejé ebé ne enyú. Andée bimɔ́ ákwé ji né uká ánoge ji. ¹⁰ Ne Jisɔs afyé yé ebwó metɔ́ aké, “Défɔ́gé, choge dégaré aɲmé ba nnó ájye ne Galilíi, ágéne nye me ewú.”

Ambamé menome Jisɔs agaré mechó ewé epyé

¹¹ Ndere andée bina ájye né melɔ manjye gáre baá utɔ́ Jisɔs genó eyigé Jisɔs ne ekiénné Ɛsɔwɔ ájɔ́, bɔ́ bee fɔ́ abi ábó ábáme menome Jisɔs, afé ntó né melɔ manjye gáre ánó baá ampye ure Ɛsɔwɔ yéndégenó eyi gepyé. ¹² Apyegemɔ́, anɔ́ baá ampye ure Ɛsɔwɔ choncho ne ákpakpa melɔ, áchomé mbaá ama, ásó mala akpa gejamégé ŋka áchyeé unyéle mbaá bɔ́ bee bimɔ́ ¹³ Agaré ebwó aké, “Débó mangaré bɔ́ nnó, baá utɔ́ Jisɔs achwó jo genkwó jíi ne utuú gébége enyú débélege gejya. ¹⁴ Ne mɔ́gé gɔmena awúgé mechó ewé, esé dékagé nye ndere dégárege ji, nnó ekagé enyú dékpe efwyale.”

¹⁵ Bɔ́ bee áséǵé ñka eyimbo, ájye gáre wye ndere anɔ́ baá ampye upe Ɛsɔwɔ áké ebwó ágáré. Ne abya yina atyaá akpe né gebagé mewaá bɔ́ Jus geko, yéé te fina abya yina álu asanege né gebage mewaá bɔ́ Jus.

Jisɔs aleré mmye mbaá baá utɔ́ bíi

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Anǵ 1:6-8)

¹⁶ Baá utɔ́ Jisɔs afyaneama áwugé meko ayi Jisɔs alɔ́ ebwó, áfé né mfaá mékwé né gebage mewaá Galilií ndere Jisɔs agaré ebwó. ¹⁷ Ne ebwó ágégé ji, ánoge ji yémbɔ abifɔ áwyaá dembyó né metɔ́.

¹⁸ Jisɔs ajɔ́ ne bwó aké, “Ɛsɔwɔ achyéé me utɔ́ né unó uko bi úlú, né mfaánebuú ne fa mme.”

¹⁹ Ndere elúmbɔ chóge ye né malɔ mme meko dépye bɔ́ ábé ankwólé ba. Abi akemege mambé ankwólé ba, wyagé ebwó manaá Ɛsɔwɔ né mabɔ Ɛsɔwɔ nte ne ami maá ne Mendoó Ukpea. ²⁰ Lérégé ebwó nnó akwolege majyéé ami me nchyéé enyú. Ne kaágé wáwálé nnó me mbéé wyé ne enyú yéndégébé kpaá te mme abyéé.

Ν_{WE} menomenyεέ mekέ
New Testament in Denya (CM:anv:Denya)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Denya

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Denya

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
d773c38c-82ca-51fa-b995-6754070ca57e